

4th Days

**Odgojno-obrazovni sustav:
ograničavajuće**

i/ili poticajno okruženje

The Educational System:
a Confining and/or
Stimulating Environment

25. – 26.

listopada 2018.

October

25th – 26th 2018

of educational obraz- zovnih

ORGANIZATOR:

Institut za društvena istraživanja
u Zagrebu – Centar za istraživanje
i razvoj obrazovanja

MJESTO ODRŽAVANJA:

Centar za poslijediplomske studije
Sveučilišta u Zagrebu,
Zvonimirova 8, Zagreb

scienc-

sti

PROGRAMSKO-ORGANIZACIJSKI ODBOR /
PROGRAMME AND ORGANISING COMMITTEE:

Saša Puzić (predsjednik), Branislava Baranović, Vlatka
Domović, Karin Doolan, Margareta Gregurović, Dženana
Husremović, Boris Jokić, Ivana Jugović, Rajka Jurdana-Šepić,
Mojca Jurišević, Iva Košutić, Irena Labak, Iris Marušić, Jelena
Matić Bojić, Teo Matković, Mirta Mornar, Miranda Novak,
Zrinka Ristić Dedić, Josip Šabić, Jelena Vranješević

IDIZ

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Institute for Social Research in Zagreb

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja
The Centre for Educational Research and Development

4. DANI OBRAZOVNIH ZNANOSTI/ 4th DAYS OF EDUCATIONAL SCIENCES

“Odgojno-obrazovni sustav: ograničavajuće i/ili poticajno okruženje”/

The Educational System: a Confining and/or Stimulating Environment

Programsko-organizacijski odbor/ Programme and Organising Committee:

Saša Puzić (predsjednik), Branislava Baranović, Vlatka Domović, Karin Doolan, Margareta Gregurović, Dženana Husremović, Boris Jokić, Rajka Jurdana-Šepić, Ivana Jugović, Mojca Jurišević, Iva Košutić, Irena Labak, Iris Marušić, Jelena Matić Bojić, Teo Matković, Mirta Mornar, Miranda Novak, Zrinka Ristić Dedić, Josip Šabić, Jelena Vranješević

Organizator/ Organizer:

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu / Institute for Social Research in Zagreb

Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja / Centre for Educational Research and Development

Web: www.idi.hr/doz2018, www.idi.hr

mail: doz2018@idi.hr, idiz@idi.hr

tel.: 01/4883-551

Frankopanska 22

10000 Zagreb

Mjesto održavanja / Conference venue:

Centar za poslijediplomske studije / Centre for Postgraduate Studies

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

Zvonimirova 8

Zagreb

Datum održavanja / Conference dates:

25. - 26. listopada 2018. / October 25 - 26, 2018

Održavanje skupa financijski su, materijalno ili u uslugama podržali /

The Conference was supported financially, in general goods

or services by:

Ministarstvo znanosti i obrazovanja / Ministry of Science and Education

Sveučilište u Zagrebu / University of Zagreb

SADRŽAJ / CONTENTS

UVODNA RIJEČ / WELCOME NOTE.....	4
POZVANA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES.....	6
OKRUGLI STOLOVI / ROUND TABLES.....	9
SIMPOZIJI / SYMPOSIA.....	11
USMENA IZLAGANJA / ORAL PRESENTATIONS.....	41

UVODNA RIJEČ

U suvremenim društvima zahtjevi koji se postavljaju pred škole i druge obrazovne institucije postaju sve složeniji, što se na različite načine odražava na svakodnevno iskustvo učenika, nastavnika i drugih dionika odgojno-obrazovnog procesa. Dinamika ovih promjena otvara raznovrsne mogućnosti za unaprjeđivanje procesa učenja i poučavanja na svim obrazovnim razinama (od predškolskog odgoja i obrazovanja do tercijarnog i post-tercijarnog obrazovanja), no ona može i zaoštriti postojeće te generirati nove odgojno-obrazovne probleme i proturječja. U takvoj situaciji od posebne je važnosti uskladiti zahtjeve za novim vrstama znanja i vještina i za podizanjem obrazovnih standarda s potrebom za cjelovitim razvojem djece i mladih. Cjeloviti razvoj može se odvijati jedino u inkluzivnom odgojno-obrazovnom okruženju osjetljivom za potrebe svih učenika, posebno onih kojima je potrebna dodatna podrška (npr. učenici s poteškoćama u razvoju, učenici nižeg socio-ekonomskog statusa, daroviti učenici ili učenici koji pripadaju nekoj od identitetskih manjina u društvu). Odgojno-obrazovni sustav trebao bi također biti okruženje koje je poticajno i podržavajuće za obrazovne djelatnike i u kojem se oni mogu nesmetano profesionalno usavršavati. U tom smislu istraživanje mogućnosti za razvoj potencijala svih učenika i obrazovnih djelatnika predstavlja izazov za istraživače i znanstvenike koji se bave suvremenim odgojem i obrazovanjem.

4. Dani obrazovnih znanosti posvećeni su stoga istraživanjima onih elemenata formalnog odgoja i obrazovanja koji mogu djelovati poticajno, ali jednako tako i onima koji mogu djelovati ograničavajuće na cjelovit razvoj mladih ljudi te na rad i profesionalni razvoj obrazovnih djelatnika. Pozivamo znanstvenike i istraživače u području obrazovanja da predstavljanjem svojih radova doprinesu raspravi na ovu temu.

Predsjednik Programsko-organizacijskog odbora
dr. sc. Saša Puzić

POZVANA PREDAVANJA / KEYNOTE LECTURES

NARRATIVES OF POLITICAL IDENTITIES: YOUNG EUROPEANS AND CITIZENSHIP EDUCATION

Alistair Ross

London Metropolitan University

This keynote will present aspects of my recent study* of young Europeans' constructions of their political identities - a one-person qualitative study, conducted over several years, in which deliberative discussions were conducted with over 350 small groups of 12 to 20 year olds, in 29 different European countries (including Croatia and some of its neighbours), some 2000 people in total. Two particular foci of these discussions were the young peoples' sense of political identity with their country and their identity with Europe.

The keynote will focus on five areas:

- The nature of (political) "identities" today: their kaleidoscopic nature, what identity narratives are constructed, the sources they draw on (including schooling), and how these accounts are assembled and integrated with each other.
- The problems and strengths of "deliberative discussions" as a methodology for generating qualitative data, particularly in the area of analysing young peoples' political/civic ideas.
- The apparent role of civic education in young people's political learning, with some particular reference to Croatia.
- The construction of "the other" in creating a European and country identities.
- Some broader implications for the practice of citizenship education.

*Ross, A. (2018) *Finding Political Identities: Young People in a Changing Europe*, Palgrave Macmillan

U SJENI REFORMI: OBRAZOVNE POLITIKE I DRUŠTVENE POTREBE

Inga Tomić-Koludrović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Prvo desetljeće 21. stoljeća u hrvatskom je visokoškolskom sustavu obilježila provedba „Bolonjske reforme“. U drugoj polovici njegova drugog desetljeća u središtu je pozornosti „kurikularna reforma“ osnovnog i srednjeg obrazovanja. Obje su reforme u javnom diskursu bile popraćene prijedporima političke naravi, a u obrazovnom diskursu pitanjima o korisnosti stečenih „vještina“ i „kompetencija“ u svrhu zaposlenja, odnosno o „primjenjivosti stečenih znanja u stvarnom životu“. U sjeni političkih i obrazovnih polemika ostala su pitanja o tome što su razvojne potrebe hrvatskog društva i mogu li predložene reforme uspješno odgovoriti na njih.

Pokušavajući ponuditi elemente za odgovore na navedena pitanja, u predavanju će se najprije razmotriti kritike danas globalno dominantnih hegemonijskih obrazovnih politika, nastalih u ozračju neoliberalne individualizacije i tzv. „kompetitivne države“ (Liessmann 2006, 2012, 2014; Negt, 2010; Münch, 2011; Nussbaum 2012, Heinzlmaier, 2013). Iznijet će se zatim taksonomija obrazovnih ciljeva i politika mogućih unutar ocrtanog neoliberalnog modela (Prisching, 2008), te postaviti pitanje o tome koji bi pristup najbolje odgovarao aktualnom kontekstu „transformiranog“, „post-tranzicijskog“ hrvatskog društva. Empirijska osnova na kojoj će se razmatrati svrhovitost primjene globalno dominantnih obrazovnih politika uključuje primarne podatke iz vlastitih istraživanja o mladima u Hrvatskoj, te sekundarne podatke iz istraživanja Friedrich-Ebert-Stiftung o mladima u jugoistočnoj Europi i istraživanja o mladima u Europi iz FP7 projekta *MyPlace*.

OKRUGLI STOLOVI / ROUND TABLES

ŠKOLA: OKRUŽJE KOJE POTIČE I/ILI NARUŠAVA DOBROBIT I ZDRAVLJE DJECE I MLADIH?

Moderatorica: **Zrinka Ristić Dedić**

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Sudionici: **Petar Bezinović, Nataša Jokić-Begić¹, Ljiljana Muslić², Bruna Profaca³**

¹*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

²*Odjel za promicanje mentalnog zdravlja i prevenciju ovisnosti,*

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

³*Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba*

U posljednje vrijeme mnogo empirijskih istraživanja upućuje na zaključak o zabrinjavajućem statusu mentalnog zdravlja djece i mladih u Hrvatskoj i nastoji povezati taj nalaz sa školom, kao jednim od ključnih konteksta razvoja djece i mladih. Prepoznaje se da škola može imati dvostrani utjecaj: s jedne strane može poticati pozitivan razvoj i učenje djece i mladih te služiti kao zaštitni čimbenik, dok s druge strane može potencirati probleme u akademskim, emocionalnim i socijalnim aspektima njihova funkcioniranja. Različiti su aspekti školskog utjecaja na razvoj djece i mladih: neki su vezani uz kurikulum i nastavne procese (procesu učenja, poučavanja i vrednovanja), neki uz razredne interpersonalne procese, a neki uz školske strukture i organizacijske procese. Ovim okruglim stolom pokušat će se na temelju postojećih psihologijskih i obrazovnih istraživanja te znanstvene i kliničke ekspertize osvijetliti školski čimbenici koji doprinose ili narušavaju mentalno zdravlje i dobrobit djece i mladih te ponuditi različita viđenja o tome kakvo bi školsko okruženje trebalo biti da učenike podrži u njihovom kognitivnom i socio-emocionalnom razvoju. Okruglim stolom posebno se želi dati glas djeci i mladima koji se ne snalaze u školskome sustavu te će rasprava biti usmjerena i na to što škola može i treba činiti za djecu i mlade koji imaju teškoće ili se nalaze u riziku.

SIMPOZIJI / SYMPOSIA

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

NOVI ASPEKTI ODGOJITELJSKE PROFESIJE

Moderatorica: **Mirta Mornar**

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Iako nije dio obaveznog obrazovanja, rani i predškolski odgoj i obrazovanje sve se više spominje kao temelj za razvoj pojedinca u kontekstu cjeloživotnog učenja. Odgojno - obrazovni djelatnici, prije svega odgojitelji spominju se kao ključni faktor kvalitete cjelokupnog sustava. Proces podizanja početnih kvalifikacija odgojitelja jedan je od preduvjeta za doprinos kvaliteti i ima snažan utjecaj na daljnji profesionalni razvoj odgojitelja. Pregled europskih zemalja, posebice susjednih zemalja Republike Hrvatske ima za cilj usporediti obrazovne sustave i predložiti dobre primjere prakse za uvođenje promjena u hrvatski sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Odgojitelji u Hrvatskoj već nekoliko godina imaju mogućnost nastavka studija do diplomske razine. Unatoč podizanju kvalifikacija profil odgojitelja magistara još nije dovoljno prepoznat na tržištu rada, što je vidljivo kroz odnos zakona i pravilnika koji se odnose na odgojitelje. U okviru novih kompetencija koje odgojitelji stječu završavanjem diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, spominju se i „nove uloge“ (Vujčić i sur., 2016) u obliku aktivnog sudjelovanja u oblikovanju obrazovnih politika. Svrha radova je ukazati na ključne aspekte odgojiteljske profesije kao nužan korak u daljnjem razvoju odgojitelja i kvalitete cjelokupnog sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

1. Sara Kozjak Dragčević: Pregled obrazovnih sustava ranog i predškolskog odgoja susjednih zemalja Republike Hrvatske
2. Kristina Ljubić i Sara Kozjak Dragčević: Utjecaj diplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na profesionalni identitet odgojitelja
3. Kristina Ljubić: Preduvjeti za osnivanje odgojiteljske komore – profesionalnog udruženja odgojitelja

PREGLED OBRAZOVNIH SUSTAVA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA SUSJEDNIH ZEMALJA REPUBLIKE HRVATSKE

Sara Kozjak Dragčević
Dječji vrtić Košnica, Zagreb
e-mail: sara.kozjak@gmail.com

Ubrzan proces razvoja tehnologija i znanstvenih spoznaja, kao i društveni odnosi zahtijevaju stalnu adaptaciju na nove načine rada. U tom kontekstu, cjeloživotno učenje dobiva značenje kao nužan proces kojemu se svaka osoba mora podvrgnuti kako bi se lakše prilagođavala novim i neočekivanim situacijama u promjenjivoj okolini. Iako nije dio obveznog školovanja, prema mnogim autorima, rani i predškolski odgoj i obrazovanje predstavljaju temelj cjeloživotnog učenja dok se odgojitelji smatraju ključnim faktorom kvalitete. Prema Vizek Vidović i Domović (2013) nužnost podizanja formalnih kvalifikacija odgojitelja vidljiv je kroz proces “univerzitetizacije” u europskim zemljama, koji podrazumijeva podizanje inicijalnog obrazovanja odgojitelja na sveučilišnu razinu. Donošenje Bolonjske deklaracije imalo je svrhu usuglasiti europski prostor obrazovanja na sveučilištima. U slučaju obrazovanja profesionalaca ranog i predškolskog odgoja, svrha je stvaranje jedinstvenog profila europskog odgojitelja. Države potpisnice obvezale su se do 2010. godine uskladiti zakonodavne procedure i prostor obrazovanja u svojim obrazovnim sustavima. Stvaranje prepoznatljivog profila odgojitelja te uvođenja standarda kvalifikacija i zanimanja ima svrhu u pružanju veće mobilnosti na tržištu rada te jačanje ljudskog potencijala. Cilj istraživanja je detaljna analiza stanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju u Sloveniji, Mađarskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori i Italiji. Rad prikazuje kako su Bolonjska deklaracija i preporuke Europske unije ali i drugih značajnih organizacija (EC, 2005; EC, 2014; EC, EACEA, Eurydice, Eurostat, 2014, OECD, 2001; OECD, 2006; OECD, 2012; OECD, 2015; OECD, 2017) utjecale na zemlje u okruženju: ima li promjena u inicijalnom obrazovanju odgojitelja, postoje li prilike za daljnji profesionalni razvoj u kontekstu cjeloživotnog učenja te usporedba podataka susjednih zemalja s hrvatskim sustavom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Rezultati istraživanja nam govore na što su pojedine zemlje stavile naglasak u redefiniranju sustava ranog i predškolskog odgoja. Prikazi susjednih zemalja, kao kulturno bliskog konteksta Hrvatskoj mogu poslužiti za razvijanje smjernica i pravilnika kao podrške suvremenom načinu obrazovanja, ali i daljnjem profesionalnom razvoju odgojitelja.

ključne riječi: kvaliteta, odgojitelj, rani i predškolski odgoj i obrazovanje, susjedne zemlje, standard

UTJECAJ DIPLOMSKOG STUDIJA RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA NA PROFESIONALNI IDENTITET ODGOJITELJA

Kristina Ljubić¹, Sara Kozjak Dragčević²

¹*Dječji vrtić Vrbovec*

²*Dječji vrtić Košnica, Zagreb*

e-mail: kristinaljubich@gmail.com

Inicijalno obrazovanje odgojitelja u predškolskim ustanovama u Hrvatskoj varira od višeg stupnja (odgojitelji sa završenim dvogodišnjim ili trogodišnjim studijem) do završenog diplomskog studija. Sve više odgojitelja sa završenim dvogodišnjim studijem upisuje razlikovnu godinu i nastavlja diplomski studij. Profesionalni identitet odgojitelja obuhvaća osobni stav o profesiji. Prema Domović (2011) uključuje viđenje sebe u profesiji, osjećaj za vlastite ciljeve, odgovornost, stil rada i poučavanja, učinkovitost, stupanj zadovoljstva i planiranje karijere. Čimbenici koji utječu na profesionalni identitet uključuju inicijalno obrazovanje odgojitelja, predškolske ustanove, lokalnu i državnu politiku te šire društveno okruženje. Prepoznavanje nužnosti podizanja formalnih kvalifikacija može se promatrati kao jedan od procesa u cjeloživotnom obrazovanju odgojitelja. Svrha istraživanja je prikazati utjecaj diplomskog studija na promjene u poimanju profesionalnog identiteta odgojitelja, s naglaskom na ulogu ustanove i motivaciji odgojitelja za daljnji profesionalni razvoj. U istraživanju je sudjelovalo 117 odgojitelja koji su proteklih godina završili izvanredni diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i trenutno rade u predškolskoj ustanovi kao odgojitelji, stručni suradnici i ravnatelji. Rezultati ankete pokazuju stavove ispitanika o vlastitim kompetencijama i daljnjim planovima za profesionalni razvoj. Samo 17,5% ispitanika smatra da je imalo potpunu podršku ravnatelja i stručnih suradnika tijekom studija. 63,2 % ispitanika slaže se da je diplomski studij potreban i da je obaveza svih odgojitelja – i onih koji su na preddiplomskom studiju i onih koji već rade u vrtiću. Ako se uzme u obzir motivacija za upis na diplomski studij, moglo bi se zaključiti da su odgojitelji prepoznali značenje formalnog obrazovanja i kontinuiranog rada na unaprjeđenju vlastitih kompetencija. Još uvijek je relativno nizak postotak ravnatelja koji se odlučuju na upis studija, a ujedno i ne daju odgovarajuću potporu odgojiteljima. S obzirom na činjenicu da je predškolska ustanova važan faktor u formiranju profesionalnog identiteta, nužno je da ravnatelji unaprjeđuju vlastite kompetencije, motiviraju odgojitelje, pružaju potporu i prepoznaju važnost daljnjeg formalnog obrazovanja odgojitelja kao ključnog faktora u procesu razvoja kvalitete predškolske ustanove. Potrebna je daljnja analiza koja se bavi isključivo utvrđivanjem stavova ravnatelja predškolskih ustanova o mogućnostima i trenutnim izazovima u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Iz ovog istraživanja možemo zaključiti da dolaze nove generacije odgojitelja - profesionalaca koji prepoznaju važnost diplomskog studija i usprkos demotivirajućoj okolini doprinose unaprjeđenju profesije.

ključne riječi: diplomski studij, kvaliteta, odgojitelji, profesionalni identitet, ravnatelji

PREUVJETI ZA OSNIVANJE ODGOJITELJSKE KOMORE - PROFESIONALNOG UDRUŽENJA ODGOJITELJA

Kristina Ljubić

Dječji vrtić Vrbovec

e-mail: kristinaljubich@gmail.com

“Strategija obrazovanja 2014- 2020” Agencije za odgoj i obrazovanje (AZOO, 2014b) i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj (MZOS, AZOO, 2014) ističu važnost osnivanja profesionalnih udruženja kao korak u unapređenju profesije. Diplomskim studijem ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te postojanjem magistara odgojitelja na tržištu rada stvoren je jedan od preuvjeta za poduzimanje potrebnih koraka u osnivanju profesionalnog udruženja. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN,94/2013) propisuje obvezu stalnog stručnog usavršavanja, no nisu navedene sankcije u slučaju nepodvrgavanja istome. Prema podacima o dostupnim usavršavanjima, trenutni kapaciteti Agencije za odgoj i obrazovanje ne zadovoljavaju potrebe ukupnog broja odgojitelja. Postoje različiti oblici usavršavanja koji nisu prošli sustav akreditacije, pa sukladno tome nemaju formalno značenje za odgojitelje. Navodi se manjak ljudskih resursa i kapaciteta za podršku odgojiteljima te nužnost jačanja vidljivosti Agencije za odgoj i obrazovanje. Mijenjanje paradigme iz stalnog stručnog usavršavanja kao motiva za napredovanje mora biti podređen ideji trajnog profesionalnog razvoja kao uvjeta za ostanak u profesiji. S obzirom na brojne izazove i rastuće promjene u društvenom okruženju s kojima se susreću odgojitelji, svakako je nužno osnivanje Odgojiteljske komore kao sustavno uređenog profesionalnog udruženja koje će imati jasno oblikovane smjernice od trenutka kada odgojitelj uđe u profesiju (1. licenca, polaganje stručnog ispita), s razrađenim daljnjim profesionalnim razvojem i napredovanjem u profesiji. Tradicionalna općenita tumačenja profesije ne mogu biti temelj odgojiteljske profesije s obzirom na to da je riječ o specifičnoj djelatnosti, već temelje treba oblikovati po načelima “nove profesije” (Peeters, 2008). Temeljne funkcije Odgojiteljske komore trebale bi uključivati usuglašenu komunikaciju članova unutar udruženja kao i prema široj javnosti i korisnicima, zajedničko stvaranje znanja, povezivanje institucija inicijalnog obrazovanja, ustanova ranog i predškolskog odgoja te Ministarstva; nagrađivanje i sankcioniranje članova ali i zaštita prava odgojitelja i pružanje podrške u radu. Nužno je konstruirati Etički kodeks odgojitelja kao temeljni dokument koji bi obuhvatio sva navedena prava i obveze. Bio bi to snažan doprinos profesionalnom identitetu odgojitelja te motiv za ostanak u profesiji i daljnje planiranje karijere.

ključne riječi: odgojitelj, rani i predškolski odgoj i obrazovanje, profesija, Odgojiteljska komora

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

OBRAZOVNE ASPIRACIJE UČENIKA U PRIJELAZNIM RAZDOBLJIMA HRVATSKOG OSNOVNOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA: PRIRODA, ODREDNICE I PROMJENE

Moderatorica: **Vlatka Domović**
Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

U simpoziju se predstavljaju empirijski rezultati znanstvenog istraživačkog projekta Hrvatske zaklade za znanost *Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice, promjene – COBRAS* (UIP-09-2014). Projekt za cilj ima istražiti prirodu, odrednice i promjene obrazovnih aspiracija učenika u tri prijelazna razdoblja hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: ulazak u osnovnoškolsko obrazovanje (od 1. do 2. razreda), prijelaz s razredne na predmetnu nastavu (od 4. do 5. razreda) i završavanje osnovnoškolskog obrazovanja, prije prelaska u srednjoškolsko obrazovanje (od 7. do 8. razreda). Koristeći integrirani nacrt miješanog modela u kojem se kombiniraju kvalitativne i kvantitativne metode prikupljanja podataka, projekt je prvo sustavno longitudinalno istraživanje ove teme u hrvatskom kontekstu. Obrazovne aspiracije mladih predstavljaju jednu od najsnažnijih odrednica njihovih obrazovnih, ali i životnih izbora i ishoda. Unutar postavljenog konceptualnog okvira, obrazovne aspiracije se smještaju u središte ekološkog sustava koji seže od neposredne razine pojedinog učenika, preko razine roditelja do razina razreda (vršnjaka), učitelja i škole. Istraživanje daje originalni doprinos korpusu postojećeg znanja kroz ispitivanje obrazovnih aspiracija učenika u vrlo ranoj dobi. Perspektive učenika te dobi dosad uglavnom nisu bile istraživane. Kombiniranjem i integriranjem kvantitativnih i kvalitativnih metoda u svim fazama istraživanja, projekt osigurava nove metodološke pristupe u istraživanju obrazovnih aspiracija. Sagledavanjem višestrukih perspektiva, istraživanje pruža cjelovitije uvide o interakcijama učenika, roditelja i učitelja o obrazovnim aspiracijama učenika. U simpoziju se predstavlja pet znanstvenih radova koja ukazuju na raznolikost istraživačkih tema te metodoloških i analitičkih pristupa korištenih u projektu. U prvom se radu predstavljaju rezultati vezani uz prirodu obrazovnih aspiracija u različitim trenucima obrazovnog puta učenika te promjena u obrazovnim aspiracijama u ključnim tranzicijskim točkama osnovnoškolskog obrazovanja. U drugom se radu predstavljaju rezultati vezani uz izvore motivacije za učenje te percepciju tranzicije u srednjoškolsko obrazovanje učenika pri kraju osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja. Treći se rad bavi prediktorima percepcije osobne budućnosti učenika. Četvrti rad, temeljen na kvalitativnim podacima, predstavlja roditeljsku perspektivu vezanu uz konstrukciju njihove uloge u obrazovanju djece. Završni rad, također na kvalitativnim podacima, prikazuje prirodu roditeljskih aspiracija u različitom socioekonomskom okružju.

1. Boris Jokić: Promjene u obrazovnim aspiracijama učenika viših razreda osnovne škole u tranzicijskim periodima njihovog obrazovnog puta
2. Gordana Kuterovac Jagodić i Inja Erceg: Izvori motivacije za učenje i percepcija tranzicije u srednju školu kod učenika i učenica osmih razreda osnovne škole
3. Josip Šabić: Obrazovni prediktori percepcije osobne budućnosti osnovnoškolača
4. Zrinka Ristić Dedić: Konstrukcija roditeljske uloge u obrazovanju djece različite dobi
5. Iva Košutić: Između tokarskog obrta i Sorbonne – obrazovne aspiracije iz perspektive roditelja različitog socioekonomskog statusa

**PROMJENE U OBRAZOVNIM ASPIRACIJAMA UČENIKA VIŠIH RAZREDA
OSNOVNE ŠKOLE U TRANZICIJSKIM RAZDOBLJIMA NJIHOVOG
OBRAZOVNOG PUTA**

Boris Jokić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: boris@idi.hr

U radu se predstavljaju rezultati istraživanja *Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (COBRAS)* kojeg financira Hrvatska zaklada za znanost. U cjelokupnom istraživanju je korišten nacrt miješanog modela u kojem se kombiniraju kvalitativne i kvantitativne istraživačke metode dok se u ovom radu predstavljaju rezultati longitudinalne kvantitativne istraživačke dionice. Obrazovne aspiracije se definiraju kao ambicije i ciljevi učenika u vezi s neposrednim i budućim obrazovnim iskustvima i ishodima. Unutar postavljenog konceptualnog okvira, obrazovne aspiracije se smještaju u središte ekološkog sustava koji seže od neposredne razine pojedinog učenika, preko razine roditelja do udaljenijih razina razreda (vršnjaka) i škole. U radu se predstavljaju rezultati o promjenama u obrazovnim aspiracijama učenika u dva prijelazna razdoblja osnovnoškolskog obrazovanja: prijelaz s razredne na predmetnu nastavu (od 4. do 5. razreda) i završavanje osnovnoškolskog obrazovanja, prije prelaska u srednjoškolsko obrazovanje (od 7. do 8. razreda). Istraživanje je provedeno u 23 zagrebačke osnovne škole kroz dvije školske godine u tri vala na istim učenicima u dva godišta (1056 sudionika - 4. na 5. razred; 1024 sudionika - 7. na 8. razred). Rezultati ukazuju na izrazito visoke obrazovne aspiracije te različite krivulje njihovog razvoja kako učenici prolaze svojim obrazovnim putem. Analitički postupci ukazuju na različitu prirodu i obrasce promjena u obrazovnim aspiracijama učenika različitog postignuća i spola. U radu se predstavljaju i promjene obrazovnih aspiracija učenika koji dolaze iz različitog roditeljskog okruženja. Osim o samim rezultatima u radu se raspravlja i o prednostima i izazovima longitudinalnih nacrta.

ključne riječi: obrazovne aspiracije, longitudinalni nacrt, tranzicijska razdoblja

IZVORI MOTIVACIJE ZA UČENJE I PERCEPCIJA TRANZICIJE U SREDNJU ŠKOLU KOD UČENIKA I UČENICA OSMIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

Gordana Kuterovac Jagodić, Inja Erceg

Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: gkuterov@ffzg.hr

Prijelaz iz osnovne u srednju školu važan je normativni događaj koji je za mnoge adolescente opterećen teškim odlukama, nesigurnostima, nadama, kao i mješavinom različitih emocija. Jedna od najvažnijih odluka u ovom razdoblju jest koju vrstu škole odabrati s obzirom da ta odluka ima dugoročni utjecaj na daljnje školovanje i život adolescenata. Kako se prijelaz u srednju školu u Hrvatskoj temelji na ocjenama postignutim u posljednja četiri razreda osnovne škole, upis srednje škole iznimno je selektivan, i za adolescente stresan. Budući da veliki broj učenika želi upisati gimnaziju, gdje je broj mjesta ograničen na otprilike 30% ukupnog broja mjesta u srednjim školama, takav sustav tranzicije stavlja naglasak na postizanje najviših ocjena stvarajući time i visoke razine anksioznosti. Cilj ovog istraživanja, koje je dio većeg longitudinalnog istraživanja obrazovnih aspiracija učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja, bio je ispitati intrinzične i ekstrinzične razloge za učenje te percepciju prijelaza u srednju školu (razine anksioznosti, sreće i znatiželje) kod učenika osmih razreda osnovne škole, kao i istražiti jesu li i na koji način razlozi za učenje povezani s percepcijom prijelaza u srednju školu. U ovom dijelu istraživanja sudjelovao je 1031 učenik osmih razreda iz 22 osnovne škole u Zagrebu dobi od 14 do 15 godina (47.8% djevojaka, 52.2% mladića). Podaci su prikupljeni na kraju prvog polugodišta upitnicima koji su posebno konstruirani za potrebe ovog istraživanja. Rezultati pokazuju kako većina učenika, njih 47.4% želi upisati gimnaziju, dok 38.2% učenika želi upisati srednju strukovnu školu. 14.3% učenika još nije donijelo odluku. Za većinu učenika glavni razlozi za učenje bili su postizanje boljih ocjena (83.6%) i upis u bolju srednju školu (91.3%) pri čemu ne uživaju u učenju već im ono predstavlja opterećenje. Učenici izražavaju mješavinu emocija vezanih uz prijelaz u srednju školu, međutim, prevladava znatiželja. Djevojke, učenici s nižim školskim uspjehom, kao i oni učenici koji su neodlučni u izbor srednje škole, posebno su skloni doživljavanju neugodnih emocija vezanih uz prijelaz u srednju školu. Intrinzični motivi za učenje predviđaju ugodnije emocije, dok izraženija ekstrinzična motivacija predviđa neugodne emocije vezane uz ovaj prijelaz. Dobiveni rezultati bit će raspravljani u svjetlu praktičnih implikacija za pružanje podrške i pomoći kako samim učenicima završnih razreda osnovnih škola, tako i njihovim roditeljima i nastavnicima.

ključne riječi: motivacija za učenje, percepcija tranzicije, emocije

OBRAZOVNI PREDIKTORI PERCEPCIJE OSOBNE BUDUĆNOSTI OSNOVNOŠKOLACA

Josip Šabić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: josip@idi.hr

Iako je u dosadašnjim istraživanjima ispitivan odnos optimizma i akademskog uspjeha (npr. Ek i sur., 2004) kao i različitih drugih obrazovnih varijabli (npr. Klaczynski i Fauth, 1996; Chemers i sur., 2001; Huan i sur., 2006; Nes i sur., 2009), u malom su broju istraživanja ove veze ispitivane kod djece osnovnoškolske dobi. Također, nedostaju radovi u kojima bi se procjenjivao relativni udio pojedinih obrazovnih varijabli u objašnjenju varijance optimizma učenika.

U ovom radu ispitane su veze različitih obrazovnih mjera i učeničkog optimizma iskazanog u obliku procjene percepcije osobne budućnosti. U istraživanju su sudjelovali učenici petog (N = 1162) i osmog razreda (N = 1115) iz 23 zagrebačke osnovne škole čiji je uzorak stratificiran prema gradskim četvrtima. Podaci su prikupljeni upitničkim mjerama u okviru projekta Hrvatske zaklade za znanost *Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene (COBRAS)*.

U istraživanju su primijenjeni regresijski modeli u kojima su kao prediktori korišteni spol, školski uspjeh, samoefikasnost za učenje, motivacija za učenje, učeničke obrazovne aspiracije te učeničke procjene roditeljskih obrazovnih aspiracija za učenike. Kao kriterijska varijabla korištena je procjena percepcije osobne budućnosti učenika u dvadesetogodišnjoj perspektivi izražena na Likertovoj skali od 5 stupnjeva (1 – vrlo negativna budućnost; 5 – vrlo pozitivna budućnost). S obzirom na hijerarhijsku prirodu uzorka u kojem su učenici smješteni unutar klastera (škola), izračunate su vrijednosti intraklasnih koeficijenata korelacije koje su bile vrlo niske i ukazivale kako se pohađanjem različitih škola može objasniti tek oko 1 % varijance rezultata na mjeri percepcije osobne budućnosti. Stoga su u svrhu odgovora na problem umjesto višerazinskog modeliranja na ranije spomenutim varijablama provedene hijerarhijske regresijske analize.

Iz rezultata proizlazi kako je među korištenim prediktorskim varijablama samoefikasnost za učenje najbolje predviđala percepciju osobne budućnosti u obje dobne skupine. Učenici koji iskazuju višu samoefikasnost za učenje u prosjeku iskazuju i pozitivnije procjene osobne budućnosti. Osim samoefikasnosti za učenje, jedini

statistički značajan prediktor percepcije osobne budućnosti bio je školski uspjeh, i to samo u uzorku učenika osmih razreda. Čini se kako obrazovni prediktori mogu objasniti relativno mali postotak varijance učeničke percepcije osobne budućnosti. Navedenim skupom prediktorskih varijabli u uzorku učenika petog razreda objašnjeno je oko 14 % varijance procjena osobne budućnosti, a u uzorku učenika osmog razreda svega 2%. Rad završava komentarom rezultata s prijedlozima za obrazovnu praksu.

ključne riječi: percepcija osobne budućnosti, optimizam, samoefikasnost za učenje, osnovna škola

KONSTRUKCIJA RODITELJSKE ULOGE U OBRAZOVANJU DJECE RAZLIČITE DOBI

Zrinka Ristić Dedić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: zrinka@idi.hr

U radu se predstavljaju rezultati kvalitativnog istraživanja obrazovnih aspiracija i uključenosti roditelja u obrazovanje učenika osnovnoškolske dobi. Cilj je rada opisati i razumjeti roditeljske konstrukcije njihove uloge u obrazovanju djece različite dobi te steći uvide u to kako su one povezane s roditeljskim obrazovnim aspiracijama i percepcijom djetetova školskoga uspjeha. Istraživanje je provedeno pomoću polustrukturiranih razgovora u četiri točke mjerenja, kroz dvije školske godine. U radu su korišteni podaci iz drugoga i četvrtoga razgovora, koji su vođeni na kraju drugoga polugodišta u dvije godine. U istraživanju je sudjelovalo 119 roditelja učenika prvih/drugih, četvrtih/petih i sedmih/osmih razreda u pet zagrebačkih škola. Za odabir učenika korišteno je kriterijsko uzorkovanje s obzirom na spol i procjenu učitelja o učeničkom postignuću u slučaju starijih kohorti, odnosno o roditeljskoj podršci u slučaju najmlađe kohorte. U istraživanju s roditeljima sudjelovao je jedan roditelj po izboru obitelji. Razgovori s roditeljima o konstrukciji roditeljske uloge u životu i obrazovanju djeteta su sadržavali nekoliko ključnih tema: 1. karakteristike uloge roditelja u obrazovanju, 2. doživljaj sebe u odnosu na tu ulogu, 3. uključenost u obrazovanje djeteta, 4. potreba za manjom/većom uključenošću, 5. doživljaj roditeljske samoefikasnosti i 6. percepcija uloge i uključenosti drugoga roditelja. Rezultati pokazuju da se roditeljska uloga u obrazovanju smatra važnom i većom nego u prošlim vremenima. Roditelji nastoje pratiti potrebe djece (neovisno o dobi) i usmjeravati ih dajući im određenu strukturu. U slučaju percipiranog smanjenog uspjeha ili teškoća djeteta u svladavanju sadržaja, roditelji češće pokazuju kontrolirajuća ponašanja, uspostavljaju čvršće vođenje i okreću se traženju vanjske pomoći. Djeci u najstarijoj dobi češće nastoje prepustiti odluke o učenju, radu i izborima, dok je neposrednije praćenje prisutno za mlađu djecu. Pružanje podrške i komunikacija o školi karakteristična je za sve dobne skupine, dok je u mlađim dobnim skupinama češća i aktivna uključenost u vidu sudjelovanja u pripremi zadaća, pružanje pomoći pri učenju, ispitivanje prije testova itd. Majke su više neposredno uključene u učenje i pripremu djece za školu, iako s očevima dijele ideje o vrijednosti obrazovanja i obrazovne aspiracije prema djeci. U radu se raspravlja o učincima roditeljske uključenosti na obrazovna postignuća učenika i mogućnostima razvoja suradnje škola i obitelji.

ključne riječi: roditeljska uloga, roditeljske obrazovne aspiracije, uključenost u obrazovanje

IZMEĐU TOKARSKOG OBRTA I SORBONNE - OBRAZOVNE ASPIRACIJE IZ PERSPEKTIVE RODITELJA RAZLIČITOG SOCIOEKONOMSKOG STATUSA

Iva Košutić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: iva@idi.hr

U ovom radu se razmatra veza između socioekonomskog statusa roditelja učenika osnovnih škola i obrazovnih aspiracija koje imaju za svoju djecu, te analizira vrijednosti koje roditelji iz različitih socioekonomskih slojeva pripisuju obrazovanju. Naime, poznato je kako društveni položaj i socioekonomski status pojedinaca uvelike ovise o njihovim postignutim razinama obrazovanja. Također, istraživanja ukazuju na to da socioekonomski status roditelja u velikoj mjeri oblikuje obrazovne, a time i životne, šanse i ishode njihove djece, pri čemu je veća vjerojatnost da će djeca iz obitelji višeg materijalnog statusa doseći više razine obrazovanja (usp. Sirin, 2005; OECD, 2010). Različita su objašnjenja opstojnosti veze između socioekonomskog statusa roditelja i obrazovanja djece, pri čemu se neki teoretičari više fokusiraju na kulturne aspekte prijenosa intergeneracijskog kapitala (Bourdieu, 1977, 1984), a drugi na racionalno vaganje troškova i koristi od stjecanja obrazovnih kvalifikacija (Boudon, 1974; Breen i Jonsson, 2005). Cilj ovog rada bio je ispitati postoje li razlike u obrazovnim aspiracijama roditelja koji pripadaju različitim socioekonomskim kategorijama, i ukoliko postoje, na koji način se konstruiraju narativi i očekivanja vezano uz obrazovne ishode njihove djece. Rad se temelji na podacima prikupljenim intervjuima s trideset roditelja učenika četvrtih i petih razreda, koji pohađaju pet osnovnih škola na različitim lokacijama na području Grada Zagreba. Intervjui s roditeljima provedeni su u 4 istraživačka vala (2016.-2018. godine). Rezultati ukazuju na postojanje razlika u obrazovnim očekivanjima koje roditelji različitih socioekonomskih kategorija imaju za svoju djecu, te na različite vrijednosti koje pripisuju obrazovanju. Također, rezultati ukazuju na različite načine na koje očekivanja roditelja utječu na djecu i njihove obrazovne odluke. Očekivanje perpetuiranja obrazovnih i karijernih puteva roditelja posebno je izraženo u slučaju roditelja najvišeg obrazovnog i socioekonomskog statusa. Također, podaci ukazuju na potrebu jačanja škola u pogledu podrške i karijernog savjetovanja učenika, posebice za učenike koji dolaze iz socioekonomski ili obrazovno deprivilegiranih obitelji, čime bi se moglo djelovati na njihovu razinu informiranosti o obrazovnim mogućnostima, ali i donekle oblikovati učeničke obrazovne aspiracije.

ključne riječi: socioekonomski status roditelja, obrazovne aspiracije, vrijednost obrazovanja, osnovnoškolsko obrazovanje

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

RAZVOJ UČITELJSKOG IDENTITETA U HRVATSKOJ – SIMPOZIJ U ČAST PROFESORICI VLASTI VIZEK VIDOVIĆ

Moderatorica: **Iva Košutić**

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Razvoj učiteljskog identiteta i motivacija za učiteljsku profesiju zadnjih su desetak godina istaknute teme domaćih i stranih istraživanja u području obrazovanja. Cilj ovog simpozija je predstaviti suvremene spoznaje o formiranju profesionalnog identiteta budućih odgojno-obrazovnih stručnjaka/inja tijekom njihovog inicijalnog obrazovanja u hrvatskom kontekstu. U simpoziju će biti prikazani rezultati četiri znanstvena rada koja obrađuju teme motivacije za profesiju i razvoja profesionalnog identiteta, a obuhvaćaju različite perspektive: budućih učitelja/ica razredne nastave, budućih predmetnih nastavnika/ica te budućih odgojitelja/ica.

U prvom radu predstavljeni su podaci o razvoju profesionalnog identiteta budućih učitelja/ica razredne nastave tijekom njihovog studiranja, a posebna vrijednost ovog rada je što obuhvaća longitudinalnu i transverzalnu perspektivu prilikom istraživanja razvoja profesionalnog identiteta. Drugi rad se fokusira na buduće predmetne nastavnike/ce, dublje istražujući različite komponente profesionalnog identiteta budućih nastavnika/ca, dovodeći ih u vezu s njihovom motivacijom za ovu profesiju. U trećem radu istraženi su ključni čimbenici koji buduće učitelje/ice i odgojitelje/ice motiviraju na odabir njihovih profesija, kao i njihove emocionalne kompetencije i osobine ličnosti. Posljednji se rad nadovezuje na temu prethodnog istražujući ulogu socio-emocionalnih kompetencija u objašnjenju različitih vrsta motivacije za odabir nastavničke profesije budućih predmetnih nastavnika/ca. U diskusiji će se raspraviti praktične implikacije koje prikazani rezultati istraživanja imaju za profesionalno usmjeravanje učenika/ca prilikom odabira navedenih profesija, kao i za oblikovanje i unaprjeđivanje programa inicijalnog obrazovanja učitelja/ica.

Simpozij se održava u čast profesorici Vlasti Vizek Vidović koja je zaslužna za razvoj i osnaživanje istraživanja profesionalnog identiteta učitelja/ica u Hrvatskoj. Neka od izlaganja predstaviti će rezultate znanstveno-istraživačkih projekata koje je ona pokrenula, vodila i u čijoj je konceptualizaciji sudjelovala. Autorice koje prezentiraju ove radove imale su zadovoljstvo suradnje s profesoricom Vizek Vidović u različitim fazama svojih karijera, pa i ovaj simpozij time odaje počast njezinom profesionalnom nasljeđu.

1. Vlatka Domović i Vlasta Vizek Vidović: Razvoj profesionalnog identiteta u inicijalnom obrazovanju učitelja – longitudinalna i transverzalna perspektiva

2. Iris Marušić: Motivacija za nastavnički poziv i profesionalni identitet budućih nastavnica i nastavnika
3. Tea Pavin Ivanec i Ana Defar: Motivacija za odabir profesije i neke osobne karakteristike budućih učitelja/ica i odgojitelja/ica
4. Ivana Jugović: Uloga socio-emocionalnih kompetencija u motivaciji za odabir nastavničke profesije budućih nastavnica i nastavnika

**RAZVOJ PROFESIONALNOG IDENTITETA U INICIJALNOM OBRAZOVANJU
UČITELJA – LONGITUDINALNA I
TRANSVERZALNA PERSPEKTIVA**

Vlatka Domović¹, Vlasta Vizek Vidović

¹*Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: vlatka.domovic@ufzg.hr

Glavni cilj ovog istraživanja je utvrditi promjene profesionalnih uvjerenja o ulozi učitelja i učenika tijekom inicijalnog obrazovanja budućih učitelja. Polazna pretpostavka je da profesionalni razvoj učitelja značajno ovisi o uvjerenjima učitelja o različitim aspektima njihove profesionalne uloge. Uvjerenja učitelja o učenicima i njihovoj vlastitoj ulozi su temelj njihovog profesionalnog identiteta koja značajno utječu na način na koji učitelji poučavaju i komuniciraju s učenicima.

U istraživanju je korištena kvalitativna metodologija, pri čemu je percepcija profesionalne uloge i uloge učenika ispitana upotrebom tehnike metafora. Ispitanici su bili 62 studenta s učiteljskih fakulteta koji su na ista pitanja odgovarali na prvoj i posljednjoj godini studija.

Rezultati pokazuju da izloženost studijskom programu nije značajnije utjecala na promjene u uvjerenjima. Drugim riječima, pred-profesionalna uvjerenja ostala su nepromijenjena osobito s obzirom na ulogu učenika. Ovi podaci sugeriraju zaključak o potrebi revidiranja kurikuluma na učiteljskim fakultetima.

ključne riječi: percepcija profesionalne uloge, uvjerenja o učenju i poučavanju, metafore

MOTIVACIJA ZA NASTAVNIČKI POZIV I PROFESIONALNI IDENTITET BUDUĆIH NASTAVNICA I NASTAVNIKA

Iris Marušić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: iris@idi.hr

Motivacija za odabir nastavničke profesije postala je zadnjeg desetljeća vrlo istaknuta tema u obrazovnim istraživanjima. Razlozi odabira nastavničke profesije objedinjeni su u FIT-Choice modelu (Watts i Richardson, 2017), a odnose se na niz osobnih, intrinzičnih razloga za odabir profesije do ekstrinzičnih razloga koji su povezani s percepcijom profesije, njezinog statusa u društvu te prilika koje nudi u usklađivanju osobnog i profesionalnog života. Ovaj je model validiran i u Hrvatskoj, na uzorku budućih učiteljica i učitelja razredne nastave (Jugović i sur., 2012; Marušić i sur., 2017). Budući da se obrazovanje razrednih učiteljica i učitelja te predmetnih nastavnica i nastavnika odvija na različitim visokoškolskim ustanovama njihova se profesionalna socijalizacija odvija na različit način (Vizek Vidović i Domović, 2016). Stoga je važno zasebno istraživati profesionalni identitet budućih predmetnih nastavnica i nastavnika. Njihovo obrazovanje sastoji se od studija temeljne discipline, odnosno predmeta koji će poučavati i dijela koji je usmjeren na razvoj znanja i vještina koje ih pripremaju za nastavničku profesiju. Zbog toga smo pretpostavili da je njihov identitet dijelom onaj predmetnih stručnjaka, a dijelom budućih nastavnika usmjerenih na poučavanje u školi. Pretpostavili smo i da te dvije identitetske komponente imaju i ponešto različite motivacijske odrednice, što smo u ovom istraživanju i provjeravali.

U istraživanju je sudjelovalo 279 budućih nastavnika/ca predmetne nastave s različitih fakulteta u Zagrebu. Motivacija za odabir nastavničke profesije ispitana je FIT-Choice upitnikom (Watt i Richardson, 2007), a profesionalni identitet nastavnika ljestvicom razvijenom za potrebe ovog istraživanja (Jugović, Marušić i Pavin Ivanec, 2018). Faktorskom analizom dobivena su pretpostavljena dva faktora, faktor profesionalnog identiteta usmjerenog na poučavanje i faktor profesionalnog identiteta usmjerenog na predmetnu ekspertizu. Kako bismo provjerili pretpostavku o različitim motivacijskim odrednicama ove dvije orijentacije proveli smo dvije regresijske analize s faktorima odabira učiteljske profesije kao prediktorima. Ti su se faktori pokazali snažnije povezanim s komponentom profesionalnog identiteta usmjerenom na poučavanje. Značajnim prediktorima ove orijentacije pokazale su se intrinzična vrijednost poučavanja, prethodno iskustvo s učenjem i poučavanjem, društveni status zanimanja, zadovoljstvo odabirom te, u negativnom smjeru, mobilnost zanimanja. Orijehtaciju na razvoj ekspertize u predmetnom području predviđa percipirana sposobnost za poučavanje, prethodno iskustvo s učenjem i poučavanjem, utjecaj drugih te, u negativnom smjeru, sigurnost posla.

Budući nastavnici koji imaju izraženiji identitet orijentiran na poučavanje iskazuju i više intrinzične motivacije za poučavanje, dok oni s izraženijom usmjerenošću na razvoj predmetne ekspertize iskazuju više uvjerenja u vlastite sposobnosti za poučavanje, a važnu ulogu pri odabiru profesije igra im utjecaj drugih. Prijašnje iskustvo s učenjem i poučavanjem značajno je povezano s obje komponente profesionalnog identiteta.

ključne riječi: profesionalni identitet, motivacija za nastavničku profesiju, budući nastavnici/e

MOTIVACIJA ZA ODABIR PROFESIJE I NEKE OSOBNE KARAKTERISTIKE BUDUĆIH UČITELJA/ICA I ODGOJITELJA/ICA

Tea Pavin Ivanec, Ana Defar

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: tea.pavinivanec@ufzg.hr

U radu su prikazani rezultati istraživanja motivacije za odabir učiteljske i odgojiteljske profesije (iz perspektive FIT-Choice modela Richardsona i Watt) te pojedinih osobnih karakteristika koje su relevantne za navedene profesije, a to su osobine ličnosti i emocionalna kompetentnost. Navedeni konstrukti analizirani su s obzirom na vrstu studija, odnosno buduću profesiju koju su studenti odabrali (učiteljska ili odgojiteljska profesija). U istraživanju je sudjelovalo ukupno 355 studenata/ica Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, od čega je 248 budućih učitelja/ica, a 107 budućih odgojitelja/ica.

Kada je riječ o motivaciji za odabir profesije, općenito se može uočiti da studenti/ce oba studija navode da su za odabir profesije najviše bili motivirani mogućnošću rada s djecom, osobnom vrijednošću poučavanja te mogućnošću djelovanja na budućnost djece. S druge strane, u nešto manjoj mjeri izjavljuju da su bili motivirani društvenim statusom odabrane profesije, plaćom, vremenom za obitelj ili nemogućnošću upisa drugog studija. Usporedba rezultata s obzirom na vrstu studija pokazala je da budući odgojitelji/ce procjenjuju da je sigurnost njihovog zaposlenja veća, a ujedno procjenjuju i da im njihova buduća profesija omogućuje veću mobilnost nego što to smatraju budući učitelji/ce. Nadalje, studenti učiteljskih studija navode da su njihova prijašnja iskustva s vlastitim učiteljima pozitivnija nego što to navode studenti odgojiteljskog studija za vlastite odgojitelje u vrtiću. Kada je riječ o uvjerenjima o profesiji, budući odgojitelji/ce u značajno većoj mjeri procjenjuju da je status njihove profesije u društvu bolji, iskazuju veće zadovoljstvo primanjima, a ujedno procjenjuju i da njihova buduća profesija zahtijeva nešto višu razinu stručnosti, ali i da je zahtjevnija.

Prosječne samoprocjene studenata/ica i na dimenzijama ličnosti i na dimenzijama emocionalne kompetentnosti su (bez obzira na studij), općenito govoreći, relativno visoke, što se s obzirom na odabrane profesije moglo i očekivati. Nadalje, usporedba samoprocjena osobina ličnosti i emocionalne kompetentnosti pokazala je da je prosječna procjena budućih odgojitelja/ca na dimenziji Ugodnosti značajno viša nego prosječna procjena budućih učitelja/ica, dok na ostalim dimenzijama nema značajne razlike. Također, samoprocjene emocionalne kompetentnosti budućih odgojitelja/ica su značajno više nego procjene budućih učitelja/ica na sve tri ispitane dimenzije, dakle budući odgojitelji/ce vlastite sposobnosti uočavanja

i razumijevanja emocija, izražavanja i imenovanja emocija te regulacije i upravljanja emocijama procjenjuju u prosjeku nešto višima.

ključne riječi: motivacija za odabir profesije, FIT-Choice model, osobine ličnosti, emocionalna kompetentnost

ULOGA SOCIO-EMOCIONALNIH KOMPETENCIJA U MOTIVACIJI ZA ODABIR NASTAVNIČKE PROFESIJE BUDUĆIH NASTAVNICA I NASTAVNIKA

Ivana Jugović

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: jugovic@idi.hr

Istraživanja pokazuju da razlozi za odabir nastavničke profesije mogu biti vrlo različiti, od intrinzičnih vrijednosti, preko želje za doprinosom društvu, do više ekstrinzičnih razloga, kao i da su povezani s različitim karakteristikama budućih nastavnika/ca (npr. osobinama ličnosti, ciljnim orijentacijama) (Jugović i sur., 2012; Marušić i sur., 2017). Imajući u vidu spoznaje o važnosti socio-emocionalnih kompetencija nastavnika/ca za njihovu psihološku dobrobit te za razvoj socio-emocionalnih kompetencija i obrazovni uspjeh učenika/ca (Jennings i Greenberg, 2009; Schonert-Reichl et al., 2015; Hamre i Pianta, 2001), željelo se istražiti kako su one povezane s njihovom motivacijom za ovu profesiju. Cilj istraživanja bio je ispitati ulogu socio-emocionalnih kompetencija u objašnjenju različitih aspekata motivacije za nastavničku profesiju. Konceptualni okvir istraživanja čine model odabira nastavničke profesije (FIT-Choice model; Watt i Richardson, 2007) i CASEL-ov model socio-emocionalnih kompetencija.

U istraživanju je sudjelovalo 279 budućih nastavnika/ca predmetne nastave koji studiraju na različitim fakultetima u Zagrebu. Motivacija za odabir nastavničke profesije ispitana je Upitnikom faktora koji utječu na izbor nastavničke profesije (Watt i Richardson, 2007), a socio-emocionalne kompetencije Upitnikom emocionalnih vještina i kompetentnosti (UEK-15; Takšić, 2002), subskalama Empatične brige i Perspektive iz Indeksa interpersonalne reaktivnosti (Davis, 1980) i Inventarom interpersonalnih komunikacijskih vještina (Armstrong, 1981).

Kako bi se dobio detaljniji uvid u ulogu socio-emocionalnih kompetencija u motivaciji za nastavničku profesiju, provedene su zasebne regresijske analize sa šest faktora motivacije kao kriterijskim varijablama. Socio-emocionalne kompetencije su snažnije objasnile intrinzičnu nego ekstrinzičnu motivaciju. Razvijenije emocionalne kompetencije su predvidjele veću percipiranu sposobnost, intrinzičnu vrijednost i društvenu utilitarnu vrijednost nastavničke profesije. Izraženija empatična briga predvidjela je jaču društvenu utilitarnu vrijednost, dok su osobnu utilitarnu vrijednost predvidjele slabije vještine slušanja. Veću vjerojatnost odabira nastavničke profesije kao drugog izbora predvidjele su slabije vještine emocionalne interakcije i slabija empatična briga.

Spoznaje ovog istraživanja mogu se koristiti prilikom kreiranja kurikuluma inicijalnog obrazovanja nastavnika/ca, primjerice osiguravanjem edukacije za osnaživanje socio-emocionalnih kompetencija budućih nastavnika/ca, a posebno onih koji su ovu profesiju odabrali zbog ekstrinzične motivacije ili kao karijeru drugog izbora.

ključne riječi: socio-emocionalne kompetencije, motivacija za nastavničku profesiju, budući nastavnici/e, FIT-Choice model

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

STANDARDIZIRANI ISPITI JEZIČNIH ZNANJA KAO POTICAJ ILI OGRANIČENJE: ULOGA VALJANOSTI ISPITA

Moderatorica: **Jelena Vranješević**

*Odsjek za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet Univerziteta u
Beogradu*

Ispiti se državne mature u Hrvatskoj provode od 2010. godine. S obzirom na svoje formalne ciljeve i legislativne odrednice, ispiti državne mature pripadaju skupini sumativnih ispita. Iako se u Hrvatskoj od 2006. godine kontinuirano provode različiti oblici nacionalnih ispita, u hrvatskom obrazovnom sustavu dosad nije uspostavljen koherentan sustav vanjskoga vrednovanja koji bi imao formativnu ulogu. Stoga je državna matura tijekom godina poprimila i formativne značajke koje su utvrđene u ispitivanju povezanosti ispita državne mature i nastave u srednjim školama provedeno tijekom školske godine 2016./2017. Tim je ispitivanjem potvrđeno da je državna matura složen mehanizam koji istovremeno predstavlja i ograničenje i poticaj, kako nastavnicima, tako i učenicima.

Osim državne mature koja je najpoznatiji oblik vanjskoga vrednovanja, manje je poznato da se u posljednjih nekoliko godina u hrvatskim osnovnim školama ustalila provedba standardiziranog ispita za djecu koja ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik pri upisu u prvi razred osnovne škole. Rezultati ovoga ispita daju obilje informacija učiteljima za rad s učenicima te ih se zasigurno može smatrati elementom obrazovnog sustava koji učiteljima pruža podršku i poticaj za rad s učenicima koji nedovoljno poznaju hrvatski jezik. Očekuje se da će u nadolazećim godinama ovaj ispit imati sve veću važnost u hrvatskim školama s obzirom na globalne migracijske trendove.

Simpozij koji će tematizirati standardizirane ispite jezičnih znanja u hrvatskom obrazovnom kontekstu pozabavit će se različitim temama vezanim za kvalitetu ispita i ispitnoga procesa. Ispiti kojima se mjere jezična znanja specifični su u odnosu na ispite iz ostalih predmetnih područja budući da u većoj mjeri sadrže zadatke esejskoga tipa kojima se ispituju viši kognitivni procesi. Međutim, samim time u ispite se unose brojni subjektivni faktori koje je teško kontrolirati te koji predstavljaju izvore ugroze valjanosti. Stoga je utilitarna svrha svih istraživanja okupljenih ovim simpozijem povećanje valjanosti kao ključnog preduvjeta da bi standardizirani ispiti mogli služiti kao poticaj svim dionicima obrazovnog sustava.

1. Natalija Čurković, Marija Džida i Iva Kapović: Procjena pouzdanosti ocjenjivača eseja na ispitima državne mature

2. Sanja Fulgosi, Natalija Ćurković i Evelina Rudan: Razvoj procedura za utvrđivanje razina postignuća u ispitu iz hrvatskoga jezika
3. Yukari Bosnić, Jasminka Pernjek, Iva Kapović i Marija Džida: Povezanost nekih karakteristika ocjenjivača i kvalitete ocjenjivanja eseja na jezičnim ispitima državne mature
4. Ružica Jemeršić, Vesna Budinski, Martina Kolar-Bilege: Kvalitativna analiza odgovora u ispitu za djecu koja ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik pri upisu u prvi razred osnovne škole

PROCJENA POUZDANOSTI OCJENJIVAČA ESEJA NA ISPITIMA DRŽAVNE MATURE

Natalija Ćurković¹, Marija Džida², Iva Kapović²

¹*Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb*

²*Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: natalija.curkovic@gmail.com

Standardizirani ispiti kojima se ispituje poznavanje bilo materinskog, bilo stranog jezika nužno uključuju zadatke esejskoga tipa kojima se nastoji ispitati razina jezične produkcije. Iako ovi zadaci daju dublji uvid u usvojenost jezičnih znanja te se njima mogu ispitivati složeniji kognitivni procesi poput analize, evaluacije i sinteze, njihova vrijednost u terminima pouzdanosti mjerenja je ograničena. Unatoč unaprijed postavljenim kriterijima i jedinstvenoj skali bodovanja, svaki ocjenjivač prilikom ocjenjivanja unosi i svoj subjektivni faktor koji je nemoguće u potpunosti izbjeći i kontrolirati. To je posebno važno na ispitima visokoga rizika poput državne mature.

Ispitu iz hrvatskoga jezika koji uključuje pisanje eseja dužine od 600-800 riječi godišnje pristupa oko 35 000 pristupnika te posao ocjenjivanja obavlja oko 200 ocjenjivača. Stoga je ovo ispitivanje imalo dva cilja: (I) pronaći najbolji pokazatelj kvalitete ocjenjivanja na temelju kojega će biti moguće provesti selekciju ocjenjivača; (II) detektirati dijelove skale za vrednovanje na kojima je najmanja pouzdanost ocjenjivanja.

Selekciji ocjenjivača pristupila su 353 nastavnika hrvatskoga jezika s minimalno deset godina radnoga staža u nastavi. Ocjenjivači su imali zadatak ocijeniti dvadeset prošlogodišnjih esejskih uradaka na temelju standardizirane skale koja sadrži dvanaest sastavnica podijeljenih u tri glavne kategorije: sadržaj, organizacija i jezik. Maksimalni broj bodova na skali je 40. Za svaki od tih dvadeset uradaka postignut je konsenzus stručne radne skupine za izradu ispita o ukupnom broju bodova.

Za svakog je ocjenjivača izrađen njegov ocjenjivački profil i to na temelju odstupanja u ocjenjivanju u odnosu na procjenu stručne radne skupine te na prosjek grupe ocjenjivača. Također su izračunata prosječna odstupanja u ukupnom broju bodova i pojedinim sastavnicama skale izražena kroz standardne devijacije te Cronbach-Gleserova distanca kao i korelacijske vrijednosti. Integracijom dobivenih pokazatelja ocjenjivači su rangirani u četiri kategorije s obzirom na pouzdanost ocjenjivanja. Nadalje, dobiven je uvid u pouzdanost ocjenjivanja na svakoj od po jedinim sastavnica skale.

Po završetku ispitivanja svaki je ocjenjivač dobio na uvid svoj ocjenjivački profil te opću ocjenu svojih ocjenjivačkih kvaliteta.

Ovo ispitivanje daje uvid u karakteristike ocjenjivača, ali i same skale za vrednovanje te daje preporuke za poboljšanje kvalitete procesa ocjenjivanja.

ključne riječi: državna matura, esej, ocjenjivači, selekcija

RAZVOJ PROCEDURA ZA UTVRĐIVANJE RAZINA POSTIGNUĆA U ISPITU IZ HRVATSKOGA JEZIKA

Sanja Fulgosi¹, Natalija Ćurković¹, Evelina Rudan²

¹*Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb*

²*Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: sanja.fulgosi@ncvvo.hr

Ispit iz Hrvatskog jezika na državnoj maturi sastoji se od dva dijela. U dijelu Jezik i književnost nalaze se zadaci zatvorenoga tipa kojima se ispituje poznavanje jezika i književnosti, a školskim se esejom od učenika traži da napišu opsežniji tekst u kojem također do izražaja dolazi poznavanje jezika i književnosti. Psihometrijske analize dosad provedenih ispita iz Hrvatskog jezika upravo potvrđuju postojanje povezanosti ovih dvaju dijelova ispita, ali ona nije pretjerano visoka jer se sadržaji ispituju na posve drugačiji način. U skladu s rezultatima provedenih analiza opravdano je postaviti standard prolaza za oba dijela ispita kako bi se osiguralo da učenici moraju zadovoljiti minimalni standard u oba dijela ispita da bi ostvarili prolaznu ocjenu na cijelom ispitu. Naime, ako je neki učenik izuzetno loš u jednom dijelu ispita, a dobar u drugom, ne može se smatrati da je zadovoljio minimalni standard znanja iz Hrvatskog jezika budući da nije zadovoljio u svim temeljnim vještinama. Osim toga, brojna ispitivanja pokazuju da učenici postižu bolje rezultate ako znaju što se točno od njih očekuje.

Procedura određivanja pragova prolaznosti na oba dijela ispita temeljila se na Angoffovu pristupu. Radi se o pristupu koji se najčešće koristi kod određivanja prago-va ocjena. Ova metoda počiva na subjektivnim procjenama pojedinaca, tzv. sudaca. U procesu određivanja pragova sudjelovao je 41 stručnjak za Hrvatski jezik čija je struktura bila reprezentativna za različita područja bavljenja hrvatskim jezikom. Time je bilo osigurano da među sucima budu zastupljena različita mišljenja.

Svaki sudac imao je zadatak procijeniti svaki pojedini zadatak u ispitu i pritom se trebao neprekidno voditi mišlju o minimalnoj razini kompetencije potrebnoj za prolaz na ispitu. Prije početka samih procjena, sa sucima je postignut konsenzus oko značenja minimalne razine postignuća, odnosno dogovoreno je što sadržajno predstavlja minimum kompetencije na testu i eseju. Suci su procjenjivali ispite primijenjene na ljetnim rokovima državne mature u zadnje dvije godine. Nakon individualnih procjena grupe sudaca radile su na postizanju konsenzusa oko svojih procjena. Na kraju su se predloženi pragovi prolaza usporedili s dostupnim podacima o učeničkim uratcima kako bi se procijenile posljedice predloženih pragova te su u skladu s time pragovi korigirani.

Predloženi pragovi su implementirani u provedbu državne mature te će njihovi učinci biti predstavljeni.

ključne riječi: državna matura, hrvatski jezik, prag prolaznosti, Angoffov pristup

POVEZANOST NEKIH KARAKTERISTIKA OCJENJIVAČA I KVALITETE OCJENJIVANJA ESEJA NA JEZIČNIM ISPITIMA DRŽAVNE MATURE

Yukari Bosnić¹, Jasminka Pernjek², Iva Kapović³, Marija Džida³

¹*Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb*

²*Srednja škola Krapina, Krapina*

³*Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: yukari.bosnic@ncvvo.hr

Ispiti kojima se mjere jezična znanja specifični su u odnosu na ispite iz ostalih predmetnih područja budući da sadrže zadatke esejskoga tipa kojima se ispituje vještina pisanja. Ti zadatci mjere primjenu jezičnih znanja te složenije kognitivne procese koje nije moguće zahvatiti zadatcima zatvorenoga tipa. Primjena zadataka esejskoga tipa na državnoj maturi kojoj svake godine pristupa oko 35 000 pristupnika, zahtijeva angažiranje velikog broja ocjenjivača. Ocjenjivače se bira iz redova nastavnika.

Činjenica da se esejske zadatke ne može automatizirano ocijeniti unosi u ispite visokoga rizika brojne subjektivne faktore koje je teško kontrolirati te koji predstavljaju izvore ugroze valjanosti. Međutim, neke potencijalne izvore ugroze valjanosti moguće je kontrolirati ukoliko se o njima unaprijed vodi računa. Jedan od faktora za koji postoji implicitno vjerovanje da je povezan s kvalitetom ocjenjivanja je vrsta programa u kojoj ocjenjivač radi kao nastavnik te ocjenjivački staž. Hipoteza je da se nastavnici razlikuju u kvaliteti ocjenjivanja s obzirom na vrstu programa u kojima predaju te s obzirom na to jesu li više ili manje iskusni ocjenjivači. Da bi se ove hipoteze provjerile, provedeno je ispitivanje u kojem su prikupljeni podaci o ocjenjivačima i njihovim uradcima u sklopu selekcije kandidata za ocjenjivače ispita iz Hrvatskog jezika (N=234), Engleskog jezika (N=139) i Njemačkog jezika (N=40).

Nastavnicima su na početku ocjenjivanja podijeljeni kratki upitnici u kojima ih se pitalo u kojem tipu srednjoškolskog programa predaju: gimnazijama, strukovnim školama ili imaju satnicu i u gimnazijskom i u strukovnom programu te na koliko su ocjenjivanja ispita državne mature dosad sudjelovali. Analizirane su dvije zavisne varijable: kvaliteta ocjenjivanja izražena kroz Cronbach-Gleserovu distancu te strogost ocjenjivanja izražena kroz prosječno pozitivno ili negativno odstupanje od prosjeka grupe.

Rezultati provedenih analiza varijance ne daju jednoznačne rezultate, ali upućuju na zaključak da su vrsta programa u kojem nastavnici predaju te ocjenjivački staž varijable koje je potrebno pratiti u narednim ciklusima državne mature.

ključne riječi: državna matura, jezični ispiti, eseji, ocjenjivači

KVALITATIVNA ANALIZA ODGOVORA U ISPITU ZA DJECU KOJA NE ZNAJU ILI NEDOVOLJNO ZNAJU HRVATSKI JEZIK PRI UPISU U PRVI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE

Ružica Jemeršić¹, Sanja Fulgosi¹, Martina Kolar Billege²

¹*Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Zagreb*

²*Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: ruzica.jemersic@ncvvo.hr

Ispit za djecu koja ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik pri upisu u prvi razred izrađen je u Nacionalnome centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja 2013. godine prema zahtjevu Ministarstva znanosti i obrazovanja. Ispit se kontinuirano provodi od školske godine 2013./2014. u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj. Rezultate ispita škole koriste kao dio dokumentacije za odobravanje pripreme i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik. Ispit se sastoji od pet dijelova: razumijevanje riječi, proizvodnja riječi, razumijevanje rečenice, opis slike i razumijevanje govornih uputa. Ovaj se rad usmjerava na proizvodnu jezičnu vještinu, odnosno na dio ispita proizvodnja riječi. Od pristupnika se očekuje da imenuje 13 pojmova prikazanih na slikovnim predlošcima. Zadatkom se ispituje imenovanje pojmova iz djetetova svakodnevnoga okruženja koji se odnose na opće radnje, školu, igru, dom i djetetovu okolinu. Cilj je ovoga rada analizirati ispitni materijal i kategorizirati odgovore pristupnika s obzirom na očekivane odgovore odnosno odrediti vrste odstupanja od točnoga odgovora. Kvalitativna analiza uključuje ispite svih 850 ispitanih učenika prvoga razreda u protekle četiri školske godine. Implicitna je pretpostavka da odgovore ispitanika nije moguće svrstati u samo dvije kategorije (točno/netočno). Prema tome utvrđena su dva cilja analize. Prvi je odrediti koje se kategorije odstupanja u odgovorima ispitanika mogu uspostaviti, a drugi kvantitativnom analizom prikazati deskriptivne parametre pojedine kategorije. Interdisciplinarna skupina stručnjaka na temelju konsenzusne validacije procijenila je odstupanja u iskazima ispitanika koji su zabilježeni u ispitnome materijalu. Rezultat su te procjene jasno određene kategorije u koje se mogu svrstati odgovori učenika koji odstupaju od očekivanoga točnoga odgovora, ali se ne mogu smatrati posve netočnima.

S obzirom na uspostavljene kategorije, označit će se odgovori 850 ispitanika. Rezultati istraživanja pokazat će kako postupak vrednovanja može biti polazište za unapređenje procesa poučavanja. Svrha je rada stoga pokazati kako se na temelju sadržajne analize odgovora u ispitu može unaprijediti nastavna praksa s učenicima koji ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik.

ključne riječi: učenici koji ne znaju hrvatski jezik, kategorizacija odgovora učenika, vrednovanje kao učenje

USMENA IZLAGANJA / ORAL PRESENTATIONS

KNOWLEDGE OF FIRST AID AND MOTIVATION FOR FIRST AID IN CHILDREN OF DIFFERENT AGE GROUPS

Petra Alič¹, Anja Janežič²

¹Srednja šola Jesenice

²Osnovna šola Martina Krpana, Ljubljana

e-mail: petra.alic74@gmail.com

Direct confrontation with an injury or a sudden illness is always stressful. In such situations, time is a key factor in determining the survival and consequences. We do not have time to think about whether to help or not. Therefore, it is important that a positive attitude towards providing first aid becomes part of the individual's upbringing at an early age and strengthens in the course of schooling. However, the desire to help is not enough if we do not have the appropriate basic knowledge and skills. For sustainability of the basic knowledge and skills first aid must become a permanent content of pre-school education in kindergartens to the end of secondary school. The content should be repeated and checked like basic mathematical operations.

In order to study the level of first-aid knowledge and the motivation of children of different ages for providing first aid, we created survey questionnaires for secondary school students, elementary school students and pre-school children in kindergarten. The questions are adapted to the child's age and refer to the bone and joint damage, bleeding, burns, foreign objects, choking, electrical damage, unconsciousness, chest pain, CPR using AED, asthma, severe allergic reaction, seizure, etc. They were also interested in personal experiences that individuals already have with first aid. We collected the data with a personal interview.

The results of questionnaires show a high level of motivation for first aid, especially among pre-school children. In the group of 8-year-olds and first year secondary school students (15-year-olds), the motivation is still high, but at the same time, doubts appear about their own qualifications and fear of damaging the injured or diseased and the possibility of infections. Most respondents of primary and secondary school students agree that there is insufficient first aid in schools to feel sovereign and brave when deciding to provide help.

The thought that you do not know or do not dare to help at serious situation, is untenable for most respondents. They want more solid knowledge. Mostly they agree with the increased volume of first aid instruction at all levels of education.

We are developing the idea of creating a group of volunteers - nursing students who, on the basis of invitations, would visit primary school pupils and children in

kindergartens and provide their first-aid knowledge. By doing so, they would become first aid promoters, while gaining significant experience in health education.

keywords: first aid, children, motivation, knowledge

CJELOVITA KURIKULARNA REFORMA - OBRAZOVNA POLITIKA ILI POLITIKA MORALNOSTI?

Nikola Baketa

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

baketa.nikola@gmail.com

Cilj rada je analiza policy procesa vezanog uz Cjelovitu kurikularnu reformu te načina na koji su pojedini akteri nastojali uokviriti (framing) ovu obrazovnu politiku u politiku moralnosti. Osnovna je pretpostavka da su pojedine konzervativne udruge i pojedinci korištenjem moralnih argumenata nastojali uokviriti Cjelovitu kurikularnu reformu kao politiku moralnosti s ciljem sprječavanja uvođenja sadržaja koje smatraju moralno nedopuštenima. Sama analiza će obuhvatiti vremenski period od siječnja 2016. godine do lipnja 2017. godine. Razlog za to počiva u promjeni vlasti na nacionalnoj razini te se dolazak koalicijskih vlada HDZ-a i MOST-a vidi kao otvaranje prozora mogućnosti kada je došlo do poklapanja problemskog tijeka, političkog tijeka i tijeka javnih politika (Kingdon, 1984). Pri tome se analizira diskurs korišten u tekstovima na pojedinim internetskim portalima te u argumentaciji aktera u stručnoj i javnoj raspravi vezano uz predmete Hrvatskog jezika i Povijesti te međupredmetnih tema Građanski odgoj i obrazovanje i Zdravlje. Upravo ovakav pristup omogućuje uvid u praćenje uokvirivanja problema, tijekom širenja argumentacije temeljene na argumentima moralnosti, širenje moralne panike te detektiranje ključnih aktera.

Politika moralnosti je „okarakterizirana raspravama oko prvih načela“ (Mooney, 1999: 676), unutar nje se koriste argumenti dobra i zla kako bi se oblikovale politike koje obvezuju cijelu zajednicu te se inzistira da je nešto zlo samo po sebi (Petković, 2013: 3-4). Analiza će se voditi glavnim karakteristikama politika moralnosti koje uključuju – teškoću kompromisa, snažan interes javnosti, tehničku jednostavnost i pojačanu političku participaciju (Mooney i Schuldt, 2008: 201).

Teza da se obrazovna politika može uokviriti kao politika moralnosti temelji se na pojedinim aspektima i radovima. Naime, Petković (2008:4, prema Heichel i dr., 2013:320) navodi da je jedno od četiri glavna područja politika moralnosti vezano slobodu pojedinca u smislu njezina ograničenja u javnom interesu s jedne i prava na izbor s druge strane te se pitanje prava na izbor školskog kurikulumu u javnim školama smješta u tu sferu. Nadalje, niz radova se bavi pitanjem obrazovanja i zastupljenosti pojedinih tema u kurikulumima u okviru politika moralnosti (Miceli, 2005; Lugg, 2004; Cibulka i Myers, 2008; Gibson, 2004), a u hrvatskom kontekstu temu je dotaknuo Šalaj (2016) u izlaganju na Danima obrazovnih znanosti. Konačno, da je moguć prijelaz iz sfere pojedinih politika (poput obrazovnih) u sferu moralnosti i obrnut pokazuju Euchner i dr. (2013) koji stavljaju uokvirivanje na

prvo mjesto u tom procesu. Slijedom toga, proizlazi mogućnost stvaranja moralne panike, širenje rasprave izvan stručnih i institucionalnih okvira (Petković, 2008: 7; Wagenaar i Altink, 2012: 283).

ključne riječi: cjelovita kurikularna reforma, obrazovna politika, politike moralnosti, moralna panika

CILJNE ORIJENTACIJE U UČENJU, UVJERENJA O KONTROLI I SUOČAVANJE SA ŠKOLSKIM NEUSPJEHOM KOD DAROVITIH UČENIKA

Anita Bartolin¹, Nina Pavlin-Bernardić^{2,3}

¹Dječji vrtić Petar Pan Zagreb

²Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

³Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: anitabartolin@gmail.com

Cilj ovog istraživanja bio je kvantitativno i kvalitativno ispitati ciljne orijentacije u učenju, uvjerenja o kontroli i suočavanje sa školskim neuspjehom kod darovitih učenika. U prvom, kvantitativnom dijelu istraživanja, sudjelovalo je 25 darovitih učenika osnovnoškolske dobi, dok je u drugom, kvalitativnom dijelu, sudjelovalo njih 12. Svi učenici bili su polaznici jedne zagrebačke udruge za rad s darovitim učenicima. Sudionici su ispunjavali Skalu ciljnih orijentacija (Lončarić, 2014), Skalu uvjerenja o kontroli (Lončarić, 2014) i Skalu suočavanja sa školskim neuspjehom (Lončarić, 2014), a dio njih je o navedenim konstruktima odgovarao i putem dvije fokusne grupe. Kvantitativna analiza pokazala je pozitivnu povezanost ciljne orijentacije na učenje s proaktivnim uvjerenjima o kontroli i suočavanjem usmjerenim na problem. Dobivena je i pozitivna povezanost obrambenih uvjerenja o kontroli sa strategijom zaštite emocija udaljavanjem te s ciljnom orijentacijom na izvedbu i neakademsom orijentacijom. Negativna povezanost je zabilježena između neakademske orijentacije s proaktivnim uvjerenjima o kontroli i suočavanjem usmjerenim na problem. Daroviti učenici značajno češće koriste ciljnu orijentaciju na učenje i neakademsku orijentaciju u odnosu na orijentaciju na izvedbu. Zabilježeno je i češće korištenje proaktivnih u usporedbi s obrambenim uvjerenjima o kontroli, kao i strategija suočavanja usmjerenih na problem u odnosu na strategije usmjerene na zaštitu emocija i ega udaljavanjem. Dobivene rezultate nadopunila je kvalitativna analiza. Daroviti učenici kao razloge učenja najčešće navode zanimljivost samih predmeta, primjenu u životu, upis u srednju školu i strah od loše ocjene zbog koje bi se mogli osramotiti. Kao uzroke dobrih i loših ocjena prepoznaju trud, sposobnosti i osobine nastavnika. Strategije nošenja s lošom ocjenom uključuju daljnje učenje, reakcije tuge ili bijesa, te skretanje pažnje na druge aktivnosti. Također, daroviti učenici navode pozitivna, ali i negativna ponašanja nastavnika koja djeluju na njihovu motivaciju za učenjem. Njihovi roditelji ih za dobre ocjene nagrađuju, dok na loše ocjene reagiraju zabranama, razumijevanjem i pomaganjem u učenju. Kao izvore nezadovoljstva školom prepoznaju predmete koje smatraju beskorisnima, metode ispitivanja i manjak slobodnog vremena.

ključne riječi: ciljne orijentacije u učenju, uvjerenja o kontroli, suočavanje sa školskim neuspjehom, daroviti učenici

(NE)SLAGANJE U PROCJENAMA NASTAVE UČITELJA I UČENIKA KAO POKAZATELJ KVALITETE NASTAVNOG PROCESA I STAVA UČENIKA PREMA ŠKOLI

Petar Bezinović

e-mail: petar@idi.hr

Brojna istraživanja potvrđuju da su kvaliteta nastave i poticajna interakcija učitelja i učenika temeljni čimbenici ostvarivanja pozitivnih ishoda odgoja i obrazovanja u školama. Sposobnost inspiriranja učenika od strane učitelja ne određuje samo akademska postignuća učenika u nekom predmetu, već snažno utječe na motivaciju za učenje, na cjelokupni intelektualni, socijalni i emocionalni razvoj, kao i na stavove učenika prema učenju i školi. Unapređivanje kvalitete nastave stoga se postavlja kao prioritetna zadaća škole.

Cilj rada je provjeriti kako se kombiniranjem metoda samoprocjene nastavnika i procjenjivanja nastave od strane učenika može realnije procjenjivati kvaliteta nastave u školama i kako se taj pristup može koristiti za samoanalizu i profesionalni razvoj učitelja.

Istovremeno istraživanjem je provjerena i hipoteza da je slaganje/neslaganje u procjenama nastave učitelja i učenika posredan odraz kvalitete njihovih odnosa i kao takav, može biti pokazatelj zadovoljstva školom učenika.

Na uzorcima od 713 učitelja iz 20 osnovnih škola te 405 nastavnika iz 10 škola s gimnazijskim programima iz različitih dijelova Hrvatske primijenjen je upitnik za procjenu vlastite nastave za učitelje. U istim je školama na 1.558 učenika sedmih i osmih razreda u osnovnim školama te na 2.299 učenika trećih i četvrtih razreda gimnazija primijenjen i sukladan upitnik za procjenu nastave iz učničke perspektive.

Upitnici se sastoje od 20 tvrdnji koje ispituju zastupljenost provjereno učinkovitih nastavnih postupaka. Tvrdnje u oba upitnika su usklađene po svom značenju i međusobno usporedive. Pouzdanost upitnika u uzorku učitelja iznosi $\text{Alfa}=,913$, a u uzorku učenika iznosi $\text{Alfa}=,907$.

Svoje zadovoljstvo školom učenici su iskazali pomoću integrativne tvrdnje "Volim ići u ovu školu".

Rezultati upućuju na značajne razlike u procjeni nastave od strane učitelja i učenika, pri čemu učitelji iskazuju značajno veću zastupljenost svih pozitivnih obilježja nastave od učenika. Izračunato neslaganje procjena učitelja i učenika (Indeks neslaganja) upućuje na značajne razlike među školama.

Korelacija između Indeksa neslaganja i zadovoljstva školom u uzorku od 30 škola iznosi $r=-,438$; $p=,016$. U školama u kojima je stupanj neslaganja relativno nizak, učenici iskazuju pozitivniji stav prema školi od učenika škola u kojima postoji veće neslaganje u percepciji nastave učitelja i učenika.

Neslaganje percepcije učitelja i učenika može se smatrati pokazateljem lošije komunikacije i niže razine međusobnog razumijevanja učitelja i učenika koji bi trebali biti najbliži partneri u zajedničkom procesu učenja i poučavanja.

Prikazani postupak u školama može korisno poslužiti za samoanalizu nastavnika i planiranje vlastitog profesionalnog razvoja. Usuglašavanje percepcije nastave učitelja i učenika moglo bi voditi većoj harmoničnosti i boljem prilagođavanju nastave razvojnim potrebama učenika.

ključne riječi: kvaliteta nastave, ljestvice za mjerenje kvalitete nastave, diskrepancija procjena učitelja i učenika, profesionalni razvoj učitelja

**„VAŽNO JE DJECU UČITI DA ZAISTA MOGU MIJENJATI STVARI U DRUŠTVU“:
ŠTO NAM GOVORE ISKUSTVA PROVODITELJA RIJEČKOG MODELA
GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA?**

Bojana Ćulum, Manuela Košeto

Sveučilište u Rijeci

e-mail: bculum@ffri.hr

Građanski odgoj i obrazovanje (GOO) služi kao alat za izgradnju demokratske kulture i posebno je neophodan mladoj demokraciji kao što je Republika Hrvatska. Na nacionalnoj se razini GOO bezuspješno pokušava usustaviti od devedesetih godina prošlog stoljeća, a ključnim se preprekama pokazuju izostanak ozbiljne političke volje da se taj program integrira u kurikulum, kao i nestabilnost u odgojno-obrazovnom sustavu, odnosno nizanje brojnih reformi bez jasne vizije i ozbiljnih strateških promišljanja. Rezultati mnogih istraživanja na nacionalnoj razini pokazuju kako mladi nemaju razvijenu građansku kompetenciju te ne posjeduju ni osnovna znanja o demokraciji, ljudskim pravima ni političkim procesima. Grad Rijeka je prvi grad u Republici Hrvatskoj koji je preuzeo inicijativu te uveo GOO kao izvannastavnu aktivnost u 6 osnovnih škola čiji je osnivač u školskoj godini 2016/2017. U svrhu praćenja eksperimentalne provedbe i unapređenja kvalitete GOO temeljene na znanstvenim dokazima, provedena je evaluacija programa bazirana na multimetodskom pristupu. Fokus ovoga rada jest kvalitativni dio evaluacije koji odgovara na istraživačko pitanje o motivacijskim razlozima za angažman učitelja u provedbi GOO-a i što njihova iskustva govore o (nekim) ključnim aspektima uspješnosti i izazovima njegove provedbe. S učiteljima i stručnim suradnicima koji provode GOO provedena su četiri grupna fenomenološka intervjua u kojima je ukupno sudjelovalo dvanaest provoditelja. Intervjui su transkribirani, kodirani i analizirani metodom konstantne usporedbe pri čemu je korišten MAXQDA softver. Analiza ovog dijela evaluacije/rada usmjerena je na sljedeća područja: (I) promišljanja o GOO-o, (II) motivacija za angažman u provedbi GOO-a, (III) samoprocjena kompetencija za provedbu GOO-a, (IV) pozitivni i izazovni aspekti provedbe, (V) procjena doprinosa GOO-a za učenike, (VI) procjena doprinosa GOO-a na odnos s učenicima i (VII) procjena doprinosa angažmana u provedbi na osobni i profesionalni rast i razvoj. Preliminarni nalazi ukazuju na visoki stupanj intrinzične motivacije, ali i jednako visoki stupanj nezadovoljstva međupredmetnom provedbom GOO-a, aktualnom društveno-političkom situacijom te stanjem odgojno-obrazovnog sustava. Provoditelji vide GOO kao učinkovitu platformu za poticanje kritičkog promišljanja učenika, za stvaranje informiranih, odgovornih i aktivnih građana te za osnaživanje učenika za njihovo djelovanje u školi i zajednici. Provoditelji ističu brojne pozitivne aspekte provedbe u kontekstu doprinosa osobnom rastu učenika, vlastitoga osobnog, građanskog i profesionalnog razvoja te transformacije kvalitetnijeg odnosa s učenicima. Izazovi na koje ukazuju uključuju nepodržavajuće

kolege, izazove uključivanja učenika s poteškoćama u razvoju, logistiku organizacije terenske nastave te nedostatak resursa potrebnih za kvalitetniji rad, ali i „veći umor, podočnjake i bore“.

ključne riječi: građanski odgoj i obrazovanje, motivacija za provedbu GOO-a, pozitivni i izazovni aspekti provedbe GOO-a

USVOJENOST NASTAVNOG SADRŽAJA IZ PRIRODE I BIOLOGIJE U DVOJEZIČNIM RAZREDNIM ODJELIMA

Doroteja Domjanović Horvat¹, Irena Labak², Ines Radanović³

¹*Osnovna škola Lug – Laskói Általános Iskola, Lug*

²*Odjel za biologiju, Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku*

³*Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: doroteja.d.horvat@gmail.com

Škole po B modelu su škole koje nastavu izvode osim na hrvatskom jeziku i na jeziku nacionalne manjine. U takvim se školama nastava izvodi dvojezično (u istom razrednom odjeljenju nastava se istovremeno izvodi na dva jezika). Istraživanje je provedeno s ciljem utvrđivanja utječe li dvojezičnost na rezultate učenja iz Prirode i Biologije. S učenicima petog, šestog i sedmog razreda dvojezičnog razrednog odjela (nastava Prirode i Biologije se izvodi istovremeno na hrvatskom i mađarskom jeziku), odjela u kojem se nastava izvodi na hrvatskom jeziku i odjela u kojima se nastava izvodi na mađarskom jeziku izvršena je analiza ocjena koje su učenici stekli tijekom 2017./2018. školske godine. Analizom je utvrđeno da su učenici u dvojezičnim odjelima bolji u ukupnoj ocjeni (srednja vrijednost ocjena oba elementa ocjenjivanja, $p < 0,001$) te u ocjenama pojedinog elementa ocjenjivanja (usvojenost, razumijevanje i primjena programskih sadržaja, $p = 0,011$ te element praktični radovi, $p = 0,048$) od učenika odjela u kojem se nastava izvodi samo na hrvatskom odnosno mađarskom jeziku. Dvojezični učenici podjednaki su u usmenoj i pisanoj provjeri znanja dok su po ukupnoj ocjeni od svih dvojezičnih najbolji učenici šestog razreda, a najslabiji učenici sedmog razreda. U svim ispitivanim razrednim odjelima učenici aktivno uče, a u dvojezičnim odjelima učenici su govornici oba jezika te čuju učiteljevo i učeničko tumačenje više puta (ovisno o strategiji učenja, metodi i obliku rada) što pridonosi boljem razumijevanju.

ključne riječi: dvojezičnost, postignuća, Priroda, Biologija

JAVNE POLITIKE CJELOŽIVOTNOG UČENJA I ZAPOŠLJAVANJA MLADIH – EUROPSKA I HRVATSKA PERSPEKTIVA

Vlatka Domović, Dejana Bouillet, Monika Pažur

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: vlatka.domovic@ufzg.hr

U radu je prikazan dio rezultata prikupljenih u projektu *Javne politike koje podržavaju mlade u njihovom životnom putu - Komparativna analiza cjeloživotnog učenja i uključivanja u obrazovanje i rad u Europi (YOUNG_ADULLLT)* koji je razvijen u okviru EU okvirnog programa za istraživanje i inovacije *HORISON 2020*. Projekt se od 2016. godine realizira u 9 europskih država (Austrija, Bugarska, Hrvatska, Finska, Italija, Njemačka, Portugal, Španjolska i Škotska), uz sudjelovanje znanstvenika sa 14 sveučilišta (koordinador projekta: Sveučilište u Münsteru). Projekt se temelji na 3 teorijska koncepta:

- kulturna politička ekonomija (eng. *cultural political economy*) koja objašnjava važnost mobilizacije političkih ideja i percepcija političkih aktera u objašnjenju dinamike i rezultata obrazovnih politika
- teorija životnog puta (eng. *life course theory*) koja povezuje javne politike s različitim životnim uvjetima, očekivanjima i projektima mladih i
- upravljanje (eng. *governance*) koje osvjetljava načine na koje javni i privatni subjekti (zajedno ili pojedinačno) doprinose zajedničkom dobru i rješavanju zajedničkih izazova politika cjeloživotnog učenja.

U sklopu projekta provedeno je kvalitativno (analiza dokumentacije, intervjui s mladima i dionicima javnih politika) i kvantitativno (statistički podaci) istraživanje koje je usmjereno ostvarivanju tri osnovna cilja:

- analiza različitih modela i ciljeva politika cjeloživotnog učenja u Europi
- utvrđivanje očekivanih i neočekivanih utjecaja politika cjeloživotnog učenja na mlade
- definiranje preduvjeta koordiniranih politika cjeloživotnog učenja na regionalnim i lokalnim razinama.

U radu će se predstaviti osnovni rezultati kvalitativnog istraživanja, temeljenog na analizi 183 javne politike cjeloživotnog učenja, 164 intervjua s mladim osobama i 128 dionika javnih politika u 9 europskih država, s posebnim naglaskom na usporedbu Hrvatske s drugim uključenim europskim državama.

Rezultati ovog dijela istraživanja su pokazali da se kao osnovne slabosti politika cjeloživotnog učenja prepoznaju različite interpretacije politika na različitim razinama, dominacija utilitarističke dimenzije politika i kratkoročnih, instrumentalnih ciljeva obrazovanja, usmjerenost na standardiziranu grupu mladih, unatoč nedvojbenim i značajnim različitostima u njihovim mogućnostima i izborima, velike

neusuglašenosti deklarativne i izvedbene razine politika i programa i nedovoljne povezanosti najvažnijih dionika politika na lokalnim i regionalnim razinama. Istovremeno, kao obilježja kvalitetnih politika prepoznati su sudjelovanje i informiranost, kompatibilnost obrazovanja i tržišta rada, dugoročnost ciljeva i politika, kontinuitet i održivost te uvažavanje regionalnih specifičnosti i evaluacija učinaka.

Kao ključne točke unaprjeđivanja politika cjeloživotnog učenja prepoznate su: (a) smanjivanje utjecaja socio-ekonomskih prilika mladih na mogućnosti uključivanja u obrazovanje i tržište rada; (b) unaprjeđivanje mehanizama koordinacije, sinkronizacije i komunikacije među akterima politika; (c) osiguravanje održivosti i dugoročnosti kvalitetnih programa, kako se ne bi gasili po završavanju projekata; (d) razvoj alata za praćenje i evaluaciju učinaka politika i programa na životne puteve mladih; (e) operacionalizacija nadležnosti i obveze različitih razina vlasti i resora u svrhu bolje razmjene informacija, umreženosti i nadopunjavanja te razvoj mehanizama uključivanja mladih u procese definiranja politika i informiranja mladih o mogućnostima (osobito u odnosu na mlade u ranjivim situacijama).

ključne riječi: javne politike, cjeloživotno učenje, mladi odrasli, europska perspektiva

HORIZONTALNE NEJEDNAKOSTI U VISOKOM OBRAZOVANJU: POVEZANOST SOCIOKULTURNIH KARAKTERISTIKA STUDENATA I ODABIRA PODRUČJA STUDIJA

Margareta Gregurović¹, Iva Košutić², Saša Puzić², Nikola Baketa²,
Branislava Baranović²

¹*Institut za migracije i narodnosti, Zagreb*

²*Institut za društvena istraživanja u Zagrebu*

e-mail: margareta.gregurovic@imin.hr

Iako je obrazovna ekspanzija proteklih desetljeća značila veći obuhvat mladih koji su uključeni u tercijarno obrazovanje, društvene nejednakosti su u visokom obrazovanju i dalje prisutne. To se, osim pri pristupu visokom obrazovanju, očituje i kroz horizontalne nejednakosti unutar sustava visokog obrazovanja. Naime, rastuća važnost horizontalnih nejednakosti posljedica je ubrzanog širenja tercijarnog sektora u sklopu kojega se selekcijski procesi postupno premještaju od pristupa tercijarnom obrazovanju prema sociokulturno zavisnim odabirima povezanim sa sustavom visokog obrazovanja (Lucas, 2001; Van de Werfhorst, Sullivan i Cheung, 2003; Bourdieu, 2011). Ovi odabiri, vezani uz društveno porijeklo studenata, uključuju razlike u izboru fakulteta i područja studija, a koji u konačnici utječu na različite aspekte života, prvenstveno razmjernu zapošljivost na tržištu rada i s tim povezani klasni položaj, životni stil i obiteljske odnose (usp. Bourdieu, 2011). Cilj rada je ispitati povezanost odabira područja studija s individualnim, društveno-ekonomskim i društveno-kulturnim karakteristikama studenata. S tim u vezi postavljeno je i istraživačko pitanje: postoje li statistički značajne razlike u posjedovanju kulturnog i ekonomskog kapitala između studenata na različitim područjima studija? Rad se temelji na podacima prikupljenim anketnim upitnikom na kvotnom uzorku studenata druge i treće godine Sveučilišta u Zagrebu (N = 1533), tijekom akademske godine 2017/2018. Rezultati ukazuju na postojanje statistički značajnih razlika u posjedovanju različitih vrsta kapitala između studenata različitih studija, pri čemu studenti/ce studijâ iz područja biomedicine i zdravstva imaju najviše razine posjedovanja kapitala, a studenti/ce prirodnih i biotehničkih znanosti najniže razine posjedovanja kapitala. Ovakav obrazac distribucije kapitala može ukazivati na sustavne nejednakosti koje se perpetuiraju kroz obrazovni sustav na tercijarnoj razini. Također, navedeni rezultati istraživanja pružaju javnim obrazovnim politikama indikatore za donošenje odluka i mjera za smanjenje spomenutih razlika.

ključne riječi: visoko obrazovanje, odabir studija, horizontalne razlike, sociokulturne karakteristike, Sveučilište u Zagrebu

JE LI SPREMNOST ŠKOLE VAŽNA ZA RANU PRILAGODBU DJECE NA ŠKOLU?

Ivana Hanzec Marković¹, Gordana Kuterovac Jagodić²

¹Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: ihanzec@hrstud.hr

Uz spremnost djeteta za školu, ekološki model tranzicije u školu ističe koncept „spremne škole“ kao kontekstualni faktor važan za uspješan polazak u školu i ranu školsku prilagodbu. Budući da nedostaje empirijskih istraživanja spremnosti škole, ciljevi ovog istraživanja bili su ispitati kakva je spremnost naših škola za prihvatanje novih učenika/ica u školu, istražiti važnost spremnosti škole za ranu školsku prilagodbu djece različitih individualnih karakteristika, te ispitati moderatorski efekt razrednih/školskih varijabli na povezanost karakteristika djeteta i prilagodbe na školu. Istraživanje je provedeno u dva dijela. U prvom dijelu sudjelovalo je 64 učitelja/ice prvih razreda iz 40 osnovnih škola u Hrvatskoj, koji su ispunjavali on-line upitnik o vlastitoj spremnosti i spremnosti škole za prihvatanje novih učenika/ica, a koji je uključivao pitanja o pristupu informacijama, mogućnosti profesionalnog razvoja, procjeni fizičkog prostora i opremljenosti škole te komunikacije škole i roditelja, kao i pitanja o učestalosti korištenja 9 najčešćih tranzicijskih aktivnosti. Drugi dio istraživanja proveden je u dvije točke mjerenja (na početku i na kraju školske godine) s 417 učenika/ica prvih razreda osnovne škole, njihovim roditeljima i učiteljima/cama (34 učiteljice iz 12 osnovnih škola). Djeca su rješavala test specifičnih kognitivnih sposobnosti (prva točka), upitnike o odnosu s vršnjacima i sviđanju škole te ispit znanja (druga točka). Roditelji su procijenili socijalno-emocionalnu kompetenciju svog djeteta (prva točka), a učiteljice svoju spremnost i spremnost škole (prva točka), dječju akademsku prilagodbu i uključenost, te svoj odnos sa svakim djetetom u razredu (druga točka). Rezultati oba dijela istraživanja pokazali su da učiteljice procjenjuju u velikoj mjeri spremnima za nove učenike/ice kako sebe tako i škole u kojima rade, te gotovo uvijek koriste 5 od 9 ispitanih tranzicijskih aktivnosti usmjerenih olakšavanju polaska u školu. Višerazinsko modeliranje kojim su obrađeni rezultati drugog dijela istraživanja pokazalo je kako niti za jedan pokazatelj školske prilagodbe ne postoji statistički značajan varijabilitet između škola, dok je na razini razreda utvrđen značajni varijabilitet za akademsku prilagodbu i za odnos učenika/ica s učiteljicom. Međutim, nakon kontrole specifičnih kognitivnih sposobnosti i socijalno-emocionalne kompetencije djeteta, niti jedna varijabla na razini razreda (spremnost učiteljice za rad s djecom u prvom razredu, učiteljska procjena spremne škole i broj tranzicijskih aktivnosti upotrijebljen u tekućoj školskoj godini) nije bila značajan prediktor ovih pokazatelja rane prilagodbe. Također, karakteristike školske okoline prilikom tranzicije u školu nisu se pokazale značajnim moderatorima odnosa karakteristika djeteta i rane školske

prilagodbe. Rezultati su interpretirani u kontekstu ekološkog modela tranzicije u školu, uz uvažavanje metodoloških specifičnosti provedenog istraživanja.

ključne riječi: tranzicija u školu, spremnost za školu, spremna škola tranzicijske aktivnosti, prilagodba na školu

**ZNANJE I STAVOVI O HOMOSEKSUALNIM OSOBAMA TE OSJEĆAJ
SAMOEFIKASNOSTI I PRUŽANJE PODRŠKE ZA TEMU HOMOSEKSUALNE
ORIJENTACIJE U ŠKOLI – RAZLIKE IZMEĐU NASTAVNIKA I
STRUČNIH SURADNIKA**

Aleksandra Huić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: ahuic@ffzg.hr

Nedavna istraživanja stavova srednjoškolaca o homoseksualnim osobama pokazala su izrazito slabo znanje srednjoškolaca, njihove negativne stavove i visoku sklonost diskriminaciji gejeva i lezbijki. Unatoč tome, tema homoseksualnosti se u školama naveliko izbjegava što samo perpetuira takve stavove i sklonost srednjoškolaca. Cilj ovog istraživanja bio je po prvi puta istražiti stavove i znanje nastavnika i stručnih suradnika o homoseksualnoj orijentaciji. Dodatno nas je zanimalo kakav je njihov osjećaj samoeфикаsnosti za temu homoseksualnosti u školi, te kako se ponašaju prema učenicima homoseksualne orijentacije. Istraživanje je provedeno on-line na ukupno 468 sudionika, od čega 362 nastavnika u osnovnim i srednjim školama, te 106 stručnih suradnika (psihologa, pedagoga i stručnjaka edukacijsko-rehabilitacijskog profila). Ispitali smo njihovo znanje o homoseksualnoj orijentaciji, stavove prema gejevima i lezbijkama, osjećaj samoeфикаsnosti za adekvatno reagiranje u slučaju zlostavljanja na osnovu seksualne orijentacije, te u slučaju podučavanja o temi homoseksualne orijentacije, te u koja ponašanja pružanja podrške homoseksualnim učenicima se upuštaju. Iako je znanje stručnih suradnika očekivano bolje od znanja nastavnika, niti jedni niti drugi ne pokazuju izrazito visok stupanj ispravnog znanja o homoseksualnoj orijentaciji. S druge strane i jedni i drugi izvještavaju o pozitivnim stavovima u kojima se međusobno ne razlikuju. Stupanj sigurnosti da se mogu adekvatno nositi sa situacijama zlostavljanja i zadirivanja na osnovu seksualne orijentacije viši je od stupnja sigurnosti da mogu učenike poučavati o temi homoseksualnosti, pri čemu stručni suradnici imaju značajno viši osjećaj samoeфикаsnosti od nastavnika. I nastavnici i stručni suradnici izjavljuju kako u prosjeku ponekad do često pružaju podršku homoseksualnim učenicima, pri čemu su spremniji na pasivnije nego na aktivnije oblike podrške. U predviđanju toga, hoće li nastavnici i stručni suradnici pružati podršku, važniju ulogu igraju njihov osjećaj samoeфикаsnosti i njihovi stavovi nego znanje o homoseksualnoj orijentaciji. Kod stručnih suradnika značajnim prediktorima pokazali su i osjećaj samoeфикаsnosti u slučaju reagiranja na zlostavljanje po seksualnoj osnovi i osjećaj samoeфикаsnosti za poučavanje o homoseksualnoj orijentaciji, dok se kod nastavnika značajnim prediktorom pokazao samo osjećaj samoeфикаsnosti za poučavanje. Rezultati su raspravljani u svjetlu obrazovnih programa nastavnika i stručnih suradnika, s naglaskom na praktičnim implikacijama nalaza.

ključne riječi: homoseksualna orijentacija, nastavnici, stručni suradnici, samoeфикаsnost, podrška

USING GEO BOARD APPLICATION TO DEVELOP A DEEP CONCEPTUAL UNDERSTANDING OF FRACTION

Anja Janežič

Elementary school Martina Krpana, Ljubljana

e-mail: anja.janezic87@gmail.com

Fractions are important topic students need to understand and learn, because they predict their success in algebra and math in general (Siegler et. al. 2012). Despite this fact, many researchers define fractions as a learning area, students in Slovenia and worldwide find very difficult to grasp. For some children those difficulties persist into secondary school or adult age. The reason for this lays in the fact that students possess poor conceptual understanding of the fraction. This lack of understanding is translated into difficulties with fraction computation, decimal and percent concepts, and the use of fractions in other content areas, particularly algebra. It is really important for the teachers to learn fractions well and therefore help students understand all the concepts that underlie fractions.

Fractions concepts are difficult to grasp, because (1) students over generalize their whole-number knowledge, (2) fractions are written in unique ways and (3) fractions consist of multiple sub-construct (part of a whole, measurement, division, operator...) that can be represented in different contexts and different models. A person fully understands the concept of fraction, when individual is capable of transition between different concrete and abstract representations of fractions. Properly used tools can help students clarify ideas that are often confused in a purely symbolic model and help them connect their intuitive understanding of fractions with formal one. Different representations offer different opportunities for students to learn.

Area models are a good place to begin fraction explorations because it lends itself to equal sharing and partitioning. Geo board is one of the area models that help students to understand fraction as a part of the whole - how the part of the area covered relates to the whole unit and helps students to grasp the idea, that the shape of the part does not determine the area and also help them to understand that different shapes can represent the whole.

An increasing number of Web resources are available to help represent fractions. Paper presents an excellent web source - Geo board application. It is available online and free of charge. The paper also includes the research that indicates that using Geo board application improves students understanding of different fractions problems that can be presented with area models.

keywords: conceptual understanding, fractions, representations, area models

O OBRAZOVNOJ POLITICI IZ PERSPEKTIVE MEDIJA

Vesna Kovač, Ivana Miočić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

e-mail: vkovac@ffri.hr

U ovom radu prikazuju se rezultati istraživanja triju dnevnih novina u RH čiji je temeljni cilj bio odgovoriti na pitanje kako mediji u svojim recentnijim izdanjima izvještavaju o obrazovnoj politici. Pritom se pratilo koje su teme o obrazovnoj politici najzastupljenije te kako su navedene teme u dnevnom tisku predstavljene. Za potrebe ovog istraživanja su odabrani Jutarnji list i Večernji list kao najprodavanije dnevne novine na razini Republike Hrvatske te Novi list koji predstavlja visokonakladni lokalni dnevnik dominantan za područje Primorsko-goranske županije. U ovom istraživanju korištena je kombinacija kvantitativnog i kvalitativnog metodološkog pristupa. U okviru kvalitativnog metodološkog pristupa izrađena je tematska analiza sadržaja članaka iz odabranih dnevnih novina. Uz pomoć programa za kvalitativnu obradu podataka MAXQDA, kreirana je baza podataka koja sadrži ukupno 604 članka iz odabranih dnevnih novina koji su se tijekom promatranog razdoblja bavili temama obrazovne politike, te je izrađena analiza sadržaja navedenih članaka. Tematska analiza odvijala se grupiranjem novinskih članaka u 7 tematskih skupina odnosno kategorija - Socijalna dimenzija obrazovanja, Kvaliteta obrazovanja, Kurikulum, Upravljanje u obrazovanju, Nastavnici i nastavnička profesija, Financiranje obrazovanja i kategorija Ostalo, koje se dalje granaju u pripadajuće potkategorije. Uz kategorije, prikazani su deskriptivni kvantitativni podaci (frekvencije i postoci) kojima se prikazuje zastupljenost neke teme iz obrazovne politike i pripadajućih podtema u pojedinim dnevnicima. Analiza je pokazala koji dionici iskazuju pozitivnije ili negativnije stavove spram istaknutih tematskih kategorija; detektirala teme koje su u javnosti izazvale najveću podršku ili otpor dionika; teme koje su dijelom ili u potpunosti izostavljene u medijskom prostoru i detektirala specifične trendove izvještavanja medija o obrazovnoj politici. Zaključno, raspraviti će se o uočenom odnosu medija prema temama i dionicima obrazovne politike, a što značajno doprinosi oblikovanju stava zainteresirane javnosti prema navedenim temama.

ključne riječi: obrazovna politika, dnevni tisak, analiza sadržaja

O PISANJU DJECE S RAZVOJNIM JEZIČNIM POREMEĆAJIMA: IZMEĐU OBRAZOVNIH ZAHTJEVA, POUČAVANJA I LOGOPEDSKOG TRETMANA

Jelena Kuvač Kraljević, Marina Olujić, Mirjana Lenček
Odsjek za logopediju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
e-mail: jkuvac@erf.hr

Grafičko nizanje grafema na papiru određenje je vještine pisanje u užem smislu. U širem poimanju, pisanje je oblikovanje ideje koja se želi predočiti u pisani jezik, njezino prenošenje u koherentnu cjelinu, odnosno tekst, kao i uređivanje i doradivanje teksta s ciljem podizanje njegove kvalitete. Zahtjevi koje obrazovanje postavlja pred djecu i mlade u pogledu vještine pisanja, odavno su nadišli pisanje određeno kao nizanje grafema. Zahtjevi suvremenog društva usmjereni su na visoku razinu diskursne pismenosti, odnosno vještinu oblikovanja dobro strukturiranog diskursa temom prilagođenog razini upoznatosti slušateljstva s njom te onoj koja je odgovarajuća s obzirom na situaciju i jezični stil (Blum-Kulka, 2004).

Kako je pisanje jezično utemeljena vještina, djeca čija jezična postignuća u predškolskom razdoblju značajno odudaraju od očekivanog, rizična su za razvoj teškoća u ovladavanju ovom vještinom tijekom školskog razdoblja. S porastom djetetove dobi i povećanjem akademskih zahtjeva, razlike između urednih govornika i govornika s jezičnim poremećajima postaju sve očitije (Dockrell i sur., 2011), a što je naročito vidljivo kod adolescenata. Američko udruženje logopeda (ASHA) ističe kako je logopedska terapija, unatoč ovakvim spoznajama, najmanje usmjerena prema poticanju vještine pisanja kod djece školske dobi s poremećajima u jeziku, čitanju i pisanju.

U skladu s navedenim nalazima inozemnih izvora, cilj je ovog rada ispitati koliko vremena logopedi u našem školskom okruženju koriste za unaprjeđivanje vještine pisanja, na koje su sastavnice pri tome najviše usmjereni te oslanjaju li se na neku teorijsku osnovu u poticanju ove vještine i pri analizi napisanoga. Primjenom upitnika oblikovanog za potrebe ovog istraživanja uzorkovani su odgovori 46-ero logopeda zaposlenih u školskom sustavu. Analiza pokazuje da su logopedi tijekom terapijskog rada najmanje usmjereni na pisanje u odnosu prema ostalim jezičnim djelatnostima - razumijevanju, proizvodnji jezika i čitanju. Aktivnosti vezane uz pisanje najviše su usmjerene na pisanje grafema, riječi, rečenica i teksta, odnosno na sve produktne razine, a znatno manje na same procese, posebno na planiranje teksta i njegovo provjeravanje. Teorijski utemeljeno poticanje pisanja i analize teksta nije ugrađeno u terapijski okvir.

Dobiveni podatci upućuju na potrebu promišljanja o razlozima nerazmjernosti između zahtjeva koje obrazovanje stavlja pred djecu u pogledu sadržaja i strukture pisanja različitih žanrova te načina poticanja i razvijanja onih znanja i procesa na kojima ti zahtjevi počivaju. U domeni logopedskih terapijskih postupaka u školskom razdoblju postavlja se pitanje važnosti uočavanja razlika i specifičnosti produkta i procesa pisanja.

ključne riječi: vještina pisanja, produktna i procesna analiza, djeca s jezičnim poremećajima

NEKI METODOLOŠKI ASPEKTI STUDENTSKOG VREDNOVANJA NASTAVE

Damir Ljubotina

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: dljubotina@ffzg.hr

Upravljanje kvalitetom u visokom obrazovanju podrazumijeva praćenje i vrednovanje različitih aspekata obrazovnog procesa poput kvalitete rada nastavnika, kvalitete studijskih programa, prostornih i materijalnih uvjeta, odnosa prema studentima i podrške učenju i dr. Pri tom se koriste različite metode za ispitivanje kvalitete i realizacije ishoda obrazovnih procesa poput studentskog vrednovanja nastave, samoprocjena nastavnika, procjena kolega i vanjskih stručnjaka, neovisne prosudbe stručnjaka i poslodavaca ili praćenja karijera diplomiranih studenata. Cilj ovoga rada jest analizirati neke metodološke aspekte studentskog vrednovanja nastave te neke faktore koji utječu na veličinu studentskih procjena.

Rezultati su zasnovani na uzorku od 51473 anketna lista kojima su studenti vrednovali rad 1062 nastavnika na različitim kolegijima sa 32 sastavnice Sveučilišta u Zagrebu. Anketni upitnik sastojao se od 14 pitanja uz koja su studenti na ljestvici od 5 stupnjeva procjenjivali zadovoljstvo različitim aspektima izvedbe nastave na zadanom kolegiju. Pored toga upitnik je sadržavao i tri pitanja otvorenog tipa.

Psihometrijske analize ukazuju na to da su studentske procjene različitih aspekata rada jednog nastavnika visoko povezane, tj. da studenti u osnovi procjenjuju jedan generalni faktor zadovoljstva radom nastavnika. Najveće procjene pri tom sustavno se odnose na dimenziju odnosa prema studentima, nešto niže na procjenu poznavanje područja i kvalitetu korištenih primjera u nastavi, dok su relativno najniže procjene vezane uz metodičke aspekte izvedbe nastave.

Rezultati pokazuju da studenti koji redovito pohađaju nastavu višom prosječnom ocjenom procjenjuju sve tri dimenzije rada nastavnika u odnosu na studente koji nisu redoviti. Analiza veličine studentskih grupa pokazuje da sustavno bolje procjene imaju nastavnici koji rade s manjim grupama (npr. manje od 25). Studenti koji su naveli veći interes za sadržaje zadanog kolegija sustavno su bolje procjenjivali rad nastavnika u odnosu na studente koji su naveli srednji ili mali interes, a također studenti koji navode višu očekivanu ocjenu iz zadanog kolegija sustavno bolje procjenjuju rad nastavnika. Pored toga studenti koji su imali bolji uspjeh u ranijem tijeku studija bolje ocjenjuju rad nastavnika. Faktori poput studijske godine, spola studenta i spola nastavnika, kao i dobi i znanstveno-nastavnog statusa nastavnika nisu se pokazale povezane s veličinom procjena. Zaključno treba naglasiti da je studentsko vrednovanje nastave samo jedan od aspekata vrednovanja

nastave i to iz perspektive studenata, i treba ga koristiti zajedno s drugim indikatorima kvalitete nastave uz uvažavanje različitih metodoloških faktora koji mogu utjecati na vrijednosti procjena kao što su reprezentativnost uzorka procjenjivača, jamstvo anonimnosti studenata i spoznaja studenata da će se njihove procjene analizirati i uključiti u unaprjeđenje kvalitete nastave.

ključne riječi: kvaliteta nastave, metode vrednovanja, studentsko vrednovanje nastave

NASTAVNICI O NASTAVI: ISKUSTVA I STAVOVI NASTAVNIKA POVIJESTI NA ZAPADNOM BALKANU

Dea Marić¹, Rodoljub Jovanović²

¹*Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

²*University of Deusto, Bilbao*

e-mail: dea.maric@gmail.com

Mnoge su se studije bavile kurikulumima i udžbenicima povijesti na Zapadnom Balkanu (Koulouri, 2002; Höpken, 1996; van der Leeuw-Roord, 2012) no kako se oni koriste u razredu često ostaje neistraženo. U tom smislu su i učinci promjena ostali nedovoljno istraženi. Je li se promijenila paradigma poučavanja i učenja povijesti? Je li svakodnevna i dalje dominantno predavačka ili je u većoj mjeri orijentirana na učenika (Jones, 2007)? Služi li svrsi prenošenja jednog povijesnog narativa ili analizi uzroka raznovrsnih narativa (Assman, 1995)? Kao dio preoblikovanja etničkih i političkih identiteta od 1990-ih nadalje određene interpretacije masovnog nasilja u ovoj regiji, promovirane su kao službene povijesti. Državne intervencije u ovom području pokušale su postaviti ograničenja povijesnim istraživanjima (Jović, 2017) pa i nastavi povijesti. U isto vrijeme, mnoge međunarodne inicijative zagovarale su promjene nastave povijesti za koje su smatrale da bi pomogle prevladavanju nasilne prošlosti i njene zlouporabe. Ovo istraživanje donosi uvide u nastavničke percepcije njihove svakodnevne prakse poučavanja i nastave povijesti općenito u kontekstu ambivalentnih uloga koje joj se pripisuju.

Ova je studija velikog obima i mješovite metodologije o tome kako nastavnici povijesti percipiraju trenutno stanje i budući razvoj nastave povijesti na Zapadnom Balkanu sa posebnim fokusom na poučavanje teških tema. Nastavnici povijesti iz Albanije, Bosne i Hercegovine, s Kosova, iz Makedonije, Crne Gore i Srbije sudjelovali su ovom istraživanju. 793 nastavnika je ispunilo online anketu, preko 300 nastavnika sudjelovalo je u grupnim diskusijama, 40 nastavnika sudjelovalo je u fokus grupama te je intervjuirano 14 relevantnih stručnjaka. Kombinacijom kvantitativnih i kvalitativnih metoda istraživali smo nekoliko problema. Kao prvo, željeli smo sakupiti nastavničke percepcije o razini demokracije u školi i obrazovnom sustavu. Kao drugo, ispitivali smo ih o njihovim iskustvima i stavovima o postojećim procedurama zapošljavanja i profesionalnog razvoja. Kao treće, zanimala nas je mjera u kojoj dominantne nastavne prakse slijede principe nastave orijentirane na učenike i usmjerene na kompetencije, kakva bi mogla podržati kritičko odnošenje prema suprotstavljenim narativima i kontroverzama. U konačnici smo ispitivali utječu li osobne karakteristike nastavnika, njihove samo-percepcije u širem obrazovnom i društvenom kontekstu na njihovo poučavanje o recentnim ratovima u Jugoslaviji i zemljama sljednicama, jer je upravo ova tema od većine ispitanika prepoznata kao tema koju je najteže poučavati.

ključne riječi: nastava povijesti, teške teme, nastavnici, zapadni Balkan, mješovita studija

TEMATSKA ODREĐENJA ISTRAŽIVANJA U OBRAZOVNIM ZNANOSTIMA AUTORA IZ 15 EUROPSKIH POST-SOCIJALISTIČKIH ZEMALJA

Stjepan Mateljan, Maja Jokić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

e-mail: smateljan@idi.hr

Upoznavanje specifičnosti i kompleksnosti istraživanja, problematike istraživanja kao odraza trenutnog stanja u društvu, dinamike razvoja i statusa određene znanstvene discipline uključujući i obrazovne znanosti najčešće se provodi analizom radova objavljenih u znanstvenim časopisima. Časopis kao ključni komunikacijski medij u znanosti forum je za komuniciranje znanstvenih postignuća, ideja, rasprava, razmjena informacija i kumuliranje znanja stečenih unutar određenog područja (Nolen, 2009). Članci u časopisima izvor su za empirijske analize istraživačkih tema, zastupljenosti određenih znanstvenih i teorijskih paradigmi, korištene metodologije, dobivenih rezultata istraživanja, vidljivosti tih istraživanja u relevantnoj znanstvenoj i akademskoj zajednici, a u slučaju obrazovnih znanosti, naročito i prepoznatljivosti od strane javnih politika.

Svrha ovog istraživanja je usporednim bibliometrijskim analizama, točnije kvantitativnim sadržajnim analizama ključnih riječi članaka (n=2.395), čiji su autori iz najmanje jedne od 15 post-socijalističkih europskih zemalja (11 EU zemalja: Hrvatska, Slovenija, Mađarska, Bugarska, Rumunjska, Slovačka, Češka, Poljska, Estonija, Litva, Latvija i 4 zemlje bivše Jugoslavije: BiH, Crna Gora, Makedonija i Srbija), objavljenih u časopisima (n=265) koji se bave obrazovnim znanosti i indeksiranih u bazi Scopus u razdoblju 1996-2013, utvrditi najfrekventnije istraživačke teme i njihovu dinamiku. Cilj istraživanja je utvrđivanjem sličnosti i razlika u istraživanjima u polju obrazovnih znanosti između pojedinih zemalja iz uzorka kojima je, iako su imale različite oblike socijalizma i procese tranzicije, ipak to društveno uređenje u osnovi zajedničko.

Rezultati provedene analize pokazuju da su u ukupnom uzorku najfrekventnije kategorije ključnih riječi bile vezane uz formalno obrazovanje, poput pojedinih nastavnih predmeta, razine obrazovanja te kategorije izravnih dionika obrazovnog procesa, učenika (studenta) i učitelja (nastavnika). Komparativne analize frekvencije pojavnosti kategorija ključnih riječi u radovima objavljenim u nacionalnim časopisima tih zemalja (CEE časopisi) i radovima objavljenim u međunarodnim časopisima pokazuju da su najznačajnije razlike uočene u kategoriji razine i dionika obrazovanja. U CEE časopisima prevladavaju teme vezane uz osnovnu razinu obrazovanja (primary school) i učitelje, dok u međunarodnim časopisima dominiraju teme vezane uz visoko obrazovanje (higher education), učenike te informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT). Dinamika pojavnosti tih ključnih

riječi rađena je u razdoblju 1996-2013 na ukupnom uzorku i za svaku od 15 zemlja. Značajan porast istraživanja vezanih uz osnovno obrazovanje vidljiv je od 2005. godine, dok se problematika vezana uz učitelje (nastavnike) intenzivnije obrađuje od 2007. godine. U međunarodnim časopisima problematika visokog obrazovanja izraženija je nakon 2008. godine. O ICT najviše su pisali autori iz tri bivše jugoslavenske zemlje: Slovenije, Srbije i Hrvatske, dok je visoko informatizirana Estonija na začelju uz Makedoniju, Crnu Goru te BiH.

ključne riječi: europske postsocijalističke zemlje, bibliometrijska analiza, ključne riječi u obrazovnim znanostima

**ŠTO VRTIĆ IMA S TIM? PRISTUP RANOM PREDŠKOLSKOM ODGOJU
I OBRAZOVANJU I REPRODUKCIJA SOCIJALNIH NEJEDNAKOSTI U
REDOVNOM ŠKOLOVANJU: ANALIZA PODATAKA PISA I
TIMSS ISTRAŽIVANJA**

Teo Matković¹, Ivana Dobrotić¹, Jelena Baran²

¹*Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

²*International Organization for Migration*

e-mail: teo.matkovic@pravo.hr

Istraživanja ukazuju na važnost ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (RPOO) za razvoj kognitivnih i socijalnih vještina kod djece te njihovu pripremu za školu, pri čemu je učinak RPOO snažniji kod djece iz obitelji nižeg SES-a. Empirijske analize o socijalnim nejednakostima u pristupu obrazovanju i školskom uspjehu u Hrvatskoj dominantno su se orijentirale na kasnije stadije školovanja, dok područje RPOO-a ostaje nepoznanica. Stoga je cilj ovog rada utvrditi postojanje i obrasce povezanosti između pohađanja RPOO te kognitivnih postignuća u dobi od 10 i 15 godina u Hrvatskoj. Konkretnije, ispituje se u hrvatskom kontekstu postoji li veza između pohađanja RPOO i kasnijih kognitivnih vještina iz područja matematike, čitanja i prirodoslovlja te razlikuje li se taj učinak s obzirom na SES roditelja. Korištenjem podataka prikupljenih za Hrvatsku u okviru PISA i TIMSS istraživanja (2009-2015) provjerava se sukladnost rezultata s teorijski izvedenim konceptom o „kompenzacijskom učinku“ RPOO-a. Analiza reprezentativnih nacionalnih poduzoraka pet međunarodnih istraživanja za Hrvatsku nije pružila potporu hipotezi o „kompenzacijskom učinku“, ali je u većini slučajeva utvrđen određen opći doprinos dugotrajnijeg pohađanja RPOO kognitivnim postignućima učenika od petine do desetine raspona jedne „razine kompetencije“ u TIMSS i PISA testovima, a koji se ne može objasniti obrazovanjem ili zanimanjem roditelja, migracijskim zaleđem, sastavom kućanstva ili obilježjima lokalne sredine. Promatrano u okviru obilježja hrvatskog sustava RPOO, koji je slabo priuštiv i dostupan djeci nižeg SES-a, a i u ovom radu ustanovljene velike nejednakosti u učestalosti i trajanju pohađanja programa s obzirom na SES roditelja, posebno razinu njihova obrazovanja, rad dodatno ukazuje na mehanizam efektivnog održavanja nejednakosti u pristupu obrazovanju u Hrvatskoj.

ključne riječi: rani i predškolski odgoj i obrazovanje, obrazovne nejednakosti, kompenzacijska hipoteza, kognitivne vještine, efektivno održane nejednakosti

OBRAZOVNE ASPIRACIJE UČENIKA S TEŠKOĆAMA UČENJA I/ILI ADHD-OM NA PRIJELAZU IZ OSNOVNE U SREDNJU ŠKOLU

Lara Mijić, Matea Gazilj, Ana Grgić, Ana-Marija Leko

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb

e-mail: larabebic1995@gmail.com

Obrazovne aspiracije su multidimenzionalan konstrukt definiran kao učenikova sposobnost postavljanja ciljeva za budućnost na način da u sadašnjosti čini sve kako bi postigao taj cilj. Obzirom da su obrazovne aspiracije važan element obrazovanja i akademskog uspjeha te je moguće da predstavljaju jedan od faktora koji objašnjavaju niža dostignuća skupine učenika s teškoćama učenja i/ili ADHD-om, cilj ovoga rada je analizirati obrazovne aspiracije učenika s ADHD-om i/ili teškoćama učenja na prijelazu iz osnovne u srednju školu. Istraživanje je provedeno na razini deskripcije pojava, odnosno korišten je deskriptivni znanstveno-istraživački pristup, a metoda koja je korištena je anketni pristup. Na uzorku učenika osmog razreda s ADHD-om i/ili teškoćama učenja (N=36) u gradu Zagrebu, primijenjen je Upitnik o učenju i obrazovanju/željama i planovima za budućnost. Nakon provedbe upitnika i obrade rezultata, rezultati istraživanja uspoređeni su s rezultatima COBRAS projekta Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu provedenog na učenicima osmog razreda opće populacije. Prema dobivenim rezultatima, učenici s teškoćama učenja i/ili ADHD-om češće od učenika opće populacije biraju strukovno obrazovanje i zanimanja manje složenosti. Najviše učenika s teškoćama učenja i/ili ADHD-om želi upisati trogodišnje strukovno obrazovanje, a najmanje gimnazijsko obrazovanje. S druge strane, najviše učenika bez teškoća, želi upisati gimnazijsko obrazovanje, a najmanje trogodišnje strukovno obrazovanje. Također, potvrđeno je da učenici s teškoćama učenja i/ili ADHD-om imaju niži školski uspjeh od vršnjaka. Kombinacija lošijeg akademskog uspjeha i upisa u trogodišnje strukovne škole stavlja učenike s teškoćama učenja i/ili ADHD-om u nepovoljni položaj te, premda kod nas postoji zakonski okvir koji propisuje podršku koju je nužno pružiti učenicima s teškoćama učenja i/ili ADHD-om, u praktičnom radu s učenicima čini se kako on nije dovoljan. Niže obrazovne aspiracije mogu objašnjavati niža dostignuća skupine učenika s teškoćama učenja i/ili ADHD-om za vrijeme formalnog obrazovanja. No, one mogu biti i posljedica nefleksibilnog sustava obrazovanja kojim su općenito, djeca s teškoćama u Republici Hrvatskoj, obuhvaćena. Obrazovni sustav bi, kao i obrazovni stručnjaci, trebao poticati na iskorištavanje prirodnog potencijala kojeg za učenje ima svaki pojedinac, neovisno o teškoćama.

ključne riječi: obrazovne aspiracije, teškoće učenja, ADHD

ŠTO NAM JEZIČNE KOMPETENCIJE GLUHIH UČENIKA GOVORE O HRVATSKOM ZNAKOVNOM JEZIKU?

Marina Milković, Iva Hrastinski

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: milmarzg@gmail.com

Nepravovremeno i/ili neodgovarajuće izlaganje jeziku, bez obzira na modalitet, redovito povećava rizik od pojave komunikacijskih teškoća te kognitivnih, socio-emocionalnih i obrazovnih posljedica. Iako gluha i nagluha djeca uglavnom imaju teškoće u usvajanju govorenog jezika zbog neadekvatnog pristupa istom, mnoga svjetska istraživanja ukazuju na prednosti izlaganja gluhe djece znakovnom jeziku, prvenstveno u cilju smanjivanja navedenih mogućih negativnih posljedica (Chamberlain, Mayberry, 2000; Hoffmeister i sur., 2000; Hall, 2017).

Lingvistička su istraživanja dokazala da su znakovni jezici samosvojni jezični sustavi, neovisni o govornim jezicima koji ih okružuju. Znakovni jezici posjeduju sve jezične sastavnice; fonologiju, morfologiju, sintaksu, semantiku i pragmatiku (Sandler, Lillo-Martin, 2006; Pfau, Steinbach, Woll, 2012). Hrvatski znakovni jezik dijeli sličnosti, ali i razlike s drugim nacionalnim znakovnim jezicima (Milković, 2005; 2011; 2012). Nažalost, zbog današnjeg sustava obrazovanja gluhih, u kojem se hrvatski znakovni jezik zapostavlja ili, još gore, izjednačava sa simultanom znakovno-govornom komunikacijom (istovremeno znakovanje i govorenje, a to nije jezik), hrvatski znakovni jezik gubi svoju vrijednost i značaj.

Cilj je ovog istraživanja bio usporediti gluhe učenike na zadacima razumijevanja pročitano teksta s obzirom na modalitet jezika koji koriste. U istraživanju je sudjelovalo 54 gluhih učenika, oba spola, u dobi od 12,7 do 20,11 godina, od kojih je 29 koristilo samo hrvatski govorni jezik, a 25 možemo smatrati dvojezičnima budući da su koristili hrvatski znakovni jezik i hrvatski govorni jezik.

Za potrebe istraživanja, kreiran je ispitni materijal, koji se sastojao od 20 kratkih priča, različite složenosti, te dvije vrste pitanja, neposrednih i posrednih, kojima se procjenjivalo razumijevanje. Priče i pitanja prezentirane su na pisanom hrvatskom jeziku te na hrvatskom znakovnom jeziku.

Usporedbom dviju jezičnih podskupina, utvrđeno je da su jednojezični ispitanici postigli bolje rezultate u razumijevanju pročitano teksta u odnosu na dvojezične ispitanike. Nadalje dvojezični gluhi ispitanici bili su bolji u razumijevanju priče na znakovnom jeziku nego u razumijevanju iste priče napisane na hrvatskom jeziku. Kvalitativne razlike između dvije jezične podskupine s obzirom na tip pitanja također su primijećene. Jednojezični ispitanici postigli su značajno bolje rezultate na

neposrednim u odnosu na posredna pitanja, dok kod dvojezičnih sudionika nije bilo razlike u postignućima bez obzira na modalitet.

Ovi rezultati ukazuju na potrebe kvalitativne promjene u pristupu odgoju i obrazovanju gluhe djece. Promjene koje su teorijski i znanstveno utemeljene; slaba jezična znanja i akademska postignuća gluhe djece nisu nužno posljedica gluhoće, a jezični status hrvatskog znakovnog jezika potencijal je za razvoj gluhog djeteta.

ključne riječi: gluhoća, hrvatski znakovni jezik, razumijevanje pročitano

ČUJEMO LI GLUHE? – INFORMIRANOST O JEZIKU I KULTURI GLUHIH

Marina Milković, Karmen Šuljić, Mateja Visković
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
e-mail: milmarzg@gmail.com

Cilj rada “Čujemo li Gluhe” - Informiranost o jeziku i kulturi Gluhih” jest predstaviti kako dio čujuće populacije vidi gluhoću te koliko je javnost upoznata s odrednicama kulture Gluhih. Okosnica rada bio je sociološko-kulturalni model gluhoće, koji na istu gleda kao na različitost te prepoznaje kako Gluhi imaju vlastitu kulturu, jezik, običaje i povijest, te ih predstavlja kao jezično-kulturalnu manjinu. Suprotnost sociološko-kulturalnom modelu gluhoće jest medicinsko-patološki model koji na gluhoću gleda kao na nedostatak, deficit i stanje koje je potrebno izliječiti. Ovaj se rad bori upravo protiv takvih, negativnih stavova okoline.

Informiranost se procijenila Upitnikom o gluhim (Ivasović, 2014). Upitnik su ispunjavali profesori/nastavnici i učenici gimnazije, srednje fizioterapeutske, srednje medicinske škole te učenici srednje medicinske škole koji su učili hrvatski znakovni jezik. Najslabije rezultate pokazali su učenici srednje fizioterapeutske škole, a najpovoljnije učenici koji su učili hrvatski znakovni jezik, što je odraz pozitivnih promjena u stavu prema Gluhima i znakovnom jeziku.

Rezultati pokazuju neinformiranost o postojanju znakovnog jezika te neznanje da ovaj jezik jest pravi jezik od strane nastavnika. S obzirom na postojanje težnje za inkluzijom sve većeg broja djece s poteškoćama, a time i djece s oštećenjem sluha, želimo istaknuti da sustav zahtijeva bolju pripremljenost u vidu opsežnije edukacije prosvjetnih radnika o hrvatskom znakovnom jeziku te potrebama gluhih osoba.

Ovi rezultati, također, pokazuju da je potrebno još mnogo rada na afirmaciji hrvatskog znakovnog jezika, kroz informiranje šire javnosti o njegovoj vrijednosti. Kako bi javnost razvila pozitivnije stavove, mora se upoznati sa značajkama kulture Gluhih te svim njezinim prednostima. Znakovni jezik prirodan je oblik komunikacije osoba s oštećenjem sluha te je potrebno povećati svjesnost javnosti, a time razbiti predrasude i negativne stavove prema znakovnom jeziku i zajednici Gluhih. Time, ujedno, stvaramo temelje za buduće obrazovanje gluhe djece na njima prirodnom jeziku, a prije svega okruženje koje je poticajno i podržavajuće za gluhog učenika.

ključne riječi: znakovni jezik, kultura gluhih, informiranost

REFORMS IN VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING: RISKS AND IMPLEMENTATION - AN OVERVIEW OF TORINO PROCESS FINDINGS FROM COUNTRIES IN EASTERN EUROPE, CENTRAL ASIA, SOUTHERN AND EASTERN MEDITERRANEAN, AND TURKEY

Mihaylo Milovanovitch

European Training Foundation, Turin

e-mail: mmi@etf.europa.eu

In this paper we describe common ways in which 25 countries in Eastern Europe, Central Asia, Southern and Eastern Mediterranean approach the implementation of reforms in their Vocational Education and Training (VET) systems, and the typical risks to the success of these reforms. The objective of research was to determine whether there are commonalities between countries in this respect, and what lessons could be learned in support of a better, more effective transition from planning to policy action in VET as a field of renewed interest for skills development.

Our research draws on results from the Torino Process – a biennial review of VET, which countries in East and South-East Europe, Central Asia, South and East Mediterranean and the Southern Caucasus (further “partner countries”) are carrying out since 2010 under the coordination of the European Training Foundation on behalf of the European Union.

The methodology of our research consisted of two elements: a national review, which included structured, formal process of self-reporting by partner countries with the aim of collecting and interpreting primary evidence on VET; and cross-country review of national findings, the results of which are presented in this paper.

The national review was guided by an analytical framework with in-depth questions, which was implemented through a formal procedure that included national consultations, the drafting of a national reports by countries, and their validation by stakeholders. The questions in the analytical framework took stock of developments in five review dimensions: vision and VET strategy, economic and labour market context of VET, socio-demographic context of VET, internal efficiency of the VET system, and VET governance.

The cross-country review included multiple rounds of scanning of the national reports to single out references to policy action and develop a keyword matrix for the collection of information on common patterns of reform implementation, the context of reform implementation in each country, and the typical priorities of

reform across countries. The matrix was then used in subsequent rounds of scanning to extract the evidence needed for the cross-country analysis.

Our findings suggest that there are common factors in the context of VET that might create barriers to improvement in all countries, and that there are commonalities also in the ways countries address the risk of reform failure. Our analysis also suggests that difficulties in reform implementation are often of technical nature and could be addressed through better planning and a re-calibration of reform focus.

keywords: vocational education and training, education reform, EU neighbourhood, skills development

DOŽIVLJAJ ŠKOLSKOG OKRUŽENJA IZ PERSPEKTIVE MLADIH S ISKUSTVOM PREKIDA SREDNJE ŠKOLE

Jelena Ogresta¹, Ines Rezo¹, Marina Ajduković¹, Petra Kožljan²

¹*Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

²*Društvo za psihološku pomoć, Zagreb*

e-mail: jogresta@pravo.hr

Napuštanje srednjoškolskog obrazovanja predstavlja složeni proces kojeg obilježava interakcija niza individualnih, obiteljskih, školskih i socijalnih čimbenika, poput akademskog uspjeha i obrazovnih aspiracija, socioekonomskog statusa obitelji, veličine škole i odnosa između učenika i nastavnika te ekonomske situacije u državi. Negativne posljedice napuštanja srednje škole za pojedinca uključuju niži socioekonomski status, smanjene mogućnosti zapošljavanja te veći rizik od socijalne isključenosti u usporedbi s mladima koji završe srednjoškolsko obrazovanje. Iako je prekid srednje škole ishod višestrukih čimbenika, u hrvatskom kontekstu potrebno je dobiti uvid u pojedinačni doprinos činitelja unutar obrazovnog okruženja kako bi se mogle oblikovati intervencije usmjerene prevenciji napuštanja srednjoškolskog obrazovanja.

Cilj ovog rada je steći potpunije razumijevanje činitelja unutar školskog okruženja koji doprinose napuštanju srednje škole kod mladih. Kvalitativno istraživanje je provedeno metodom polustrukturiranog intervjua na 20 mladih u dobi od 16 do 20 godina s iskustvom prekida srednje škole, te su podaci obrađeni postupkom tematske analize.

Rezultati istraživanja ocrta su tri skupine mladih obzirom na njihova iskustva unutar školskog okruženja koja su doprinijela prekidu srednje škole. Kod dijela sudionika su se negativna obrazovna iskustva (problemi u svladavanju školskog gradiva, loša školska klima) pojavila već tijekom osnovne škole te su za posljedicu imala učestalije izostanke iz škole, ponavljanje razreda i gubitak interesa za školu što se dalje nastavljalo i u tijeku srednjoškolskog obrazovanja. Dio mladih je iznio svoja pozitivna iskustva sa školskim okruženjem tijekom osnovne škole koje je bilo obilježeno dobrim školskim ocjenama, dok im je poteškoću predstavljala tranzicija iz osnovne u srednju školu u pogledu zahtjevnosti novih školskih obveza i socijalne prilagodbe na novo školsko okruženje. Za dio sudionika problemi u obrazovanju su se pojavili po upisu srednje škole, pri čemu je istaknutiji činitelj bio odabir srednje škole koja nije odgovarala interesima učenika.

U okviru ostalih obrazovnih iskustava mladih koji su prekinuli srednju školu, odnosi s vršnjacima i odnos nastavnika prema učenicima su se pokazali činiteljima

koji doprinose prekidu srednje škole. Rezultati su pri tome ukazali na narušene vršnjačke odnose obilježene međusobnim neslaganjima pri čemu je iskustvo vršnjačkog nasilja dodatno produbilo negativan odnos prema školi.

Nedostatak podrške, nedostatna uključenost i izostanak poštovanja prema učenicima su se pokazali kao negativni aspekti odnosa s nastavnicima. Na razini razreda, prema iskustvima mladih osoba, narušena i nepoticajna atmosfera unutar razrednog okruženja koju obilježava grupiranje učenika i međusobno neslaganje se pokazala kao jedan od činitelja koji je doprinio njihovom smanjenju interesa za školu pa posljedično i prekidu obrazovanja.

Unatoč različitosti školskih činitelja koji doprinose prekidu srednje škole, rezultati su pokazali da se oni najčešće pojavljuju u interakciji s drugim životnim okolnostima mladih osoba (npr. smrt bliskog člana obitelji, rastava braka roditelja, narušeno zdravlje) što ide u prilog konceptualizaciji napuštanja srednje škole kao procesnog ishoda.

ključne riječi: prekid srednje škole, mladi, školsko okruženje, kvalitativno istraživanje

UČINCI SCENARIJA POUČAVANJA NA MOTIVACIJU, EMOCIJE I ZNANJE UČENIKA

**Rosanda Pahljina-Reinić, Barbara Rončević Zubković,
Svjetlana Kolić-Vehovec, Anja Vuković**
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
e-mail: rosanda@ffri.hr

U okviru projekta *e-Škole: Uspostava sustava razvoja digitalno zrelih škola* (pilot projekt) osmišljeni su i izrađeni scenariji poučavanja za nastavnike prirodoslovnih predmeta (biologije, fizike, kemije) i matematike u 7. i 8. razredima osnovne škole te 1. i 2. razredima srednje škole. Scenariji poučavanja su materijali u kojima su ponuđene ideje kako provesti nastavne aktivnosti suvremenim pedagoškim metodama uz primjenu odgovarajućih digitalnih sadržaja i alata.

Jedan od podciljeva znanstvenog istraživanja učinaka provedbe pilot projekta *e-Škole* bio je provjeriti učinke pojedinih primijenjenih scenarija poučavanja na afektivne i kognitivne ishode učenja učenika odnosno na njihovu motivaciju, emocije i znanje. Provedeno je kvazi-eksperimentalno istraživanje učinaka primjene 16 scenarija poučavanja (po jedan scenarij za svaki razred i svaki predmet). Eksperimentalni uvjet odnosio se na izvedbu nastavne jedinice koristeći scenarij poučavanja, a kontrolni uvjet na izvedbu te iste nastavne jedinice na uobičajeni način, tj. bez korištenja prijedloga iz scenarija poučavanja. Dvadeset i petero nastavnika održalo je nastavni sat u eksperimentalnom i kontrolnom uvjetu, dok je još 17 nastavnika sudjelovalo samo u eksperimentalnom ili kontrolnom uvjetu. U ispitivanju je sudjelovalo 1216 učenika 7. i 8. razreda osnovne škole te 1. i 2. razreda srednje škole (650 sudjelovalo u eksperimentalnom, a 566 u kontrolnom uvjetu). Analize pokazuju generalno pozitivne učinke scenarija poučavanja na motivaciju i emocije učenika no postoje razlike među predmetima. Tako u biologiji i matematici učenici u eksperimentalnom uvjetu npr. imaju veći interes za nastavu, više uživaju, imaju veći osjećaj uključenosti i doživljavaju manje dosade u odnosu na učenike kod kojih je gradivo obrađeno bez korištenja scenarija poučavanja. Međutim, u fizici postoji obrnut trend te učenici u kontrolnoj skupini pokazuju pozitivniji motivacijski obrazac, ali ti su učenici i prije poučavanja iskazivali veću motivaciju za učenje fizike, što se odrazilo na motivaciju nakon poučavanja. U kemiji nije ustanovljena razlika između kontrolnog i eksperimentalnog uvjeta. Što se tiče usvojenog znanja, analize pokazuju da učenici imaju bolje znanje nakon nastavnog sata nego što su imali prije nastavnog sata, bez obzira na uvjet. Međutim, nije moguće izvesti jednoznačne zaključke što se tiče učinaka poučavanja sa ili bez korištenja scenarija poučavanja. Generalno, nema značajnijeg utjecaja poučavanja uz pomoć scenarija poučavanja na usvojeno znanje učenika. Rezultati će biti komentirani s obzirom na način izvedbe nastavnih jedinica i korištene metode. Pritom treba naglasiti da

se radi o jednokratnoj primjeni scenarija poučavanja te bi za donošenje konkretnijih zaključaka trebalo dugoročnije pratiti proces implementacije scenarija poučavanja u nastavu.

ključne riječi: scenariji poučavanja, znanje, emocije, motivacija, e-Škole

SUVREMENI STUDIJ OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ

Nikola Pastuović

Professor emeritus

e-mail: nikola.pastuovic@zg.t-com.hr

Kvaliteta hrvatskog obrazovanja je ispodprosječna. Zbog toga postoji suglasnost da su njegove promjene neophodne. Utvrđeno je da obrazovni sustav zahtijeva promjenu koja zahvaća njegovu strukturu, sadržaje, izvedbu i evaluaciju. Međutim, ne postoji društveni konsenzus o elementima reforme, a izostaje i društvena (politička) stabilnost nužna za dugoročnu održivost projekta. U takvim okolnostima promjene se sustava trebaju temeljiti na podacima i dokazima, a ne impresijama, tj. na stručnoj ekspertizi, odnosno nedvojbjenim argumentima.

S tim u vezi ključno je pitanje tko su stručnjaci za obrazovanje koji provode ekspertizu. To su stručnjaci koji provode istraživanja u okviru pojedinih obrazovnih znanosti koje proizvode novo znanstveno znanje o zakonitostima obrazovanja temeljem kojih se mogu projektirati mjere za njegovo unapređivanje. U radu se navode glavne obrazovne znanosti i ona njihova otkrića što su relevantna za projektiranje reforme obrazovnog sustava. Konstatira se da u Hrvatskoj ne postoji suvremeni studij obrazovanja koji osposobljava stručnjake za analizu i razvoj obrazovnog sustava. Zbog toga je moguće da se u javnosti stručnjacima za obrazovanje predstavljaju stručnjaci/znanstvenici iz znanstvenih područja u kojima se proizvodi znanstveno znanje iz različitih znanosti, ali ne iz obrazovnih.

U Hrvatskoj su ostvarene pretpostavke za ustrojavanje i pokretanje suvremenog (interdisciplinarnog) studija obrazovanja na diplomskoj i poslijediplomskoj razini. U Pravilniku o znanstvenim područjima, poljima i granama predviđeno je interdisciplinarno polje Obrazovne znanosti, a u društvenim institutima stasali su istraživači koji su potrebne kompetencije za izvođenje studija stekli istraživačkom i nastavnom djelatnošću u području razvoja obrazovnog sustava.

ključne riječi: obrazovne znanosti, obrazovna ekspertiza, studij obrazovanja

DOŽIVLJAJ ŠKOLSKE KLIME UČENIKA U VEĆINSKIM, MANJINSKIM I MJEŠOVITIM ŠKOLAMA

Tea Pavin Ivanec¹, Dinka Čorkalo Biruški², Jasmina Tomašić Humer³,
Margareta Jelić², Lana Pehar², Blaž Rebernjak²

¹Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

³Filozofski fakultet Sveučilišta u Osijeku

e-mail: tea.pavinivanec@ufzg.hr

Doživljaj škole kao okruženja u kojem se učenici osjećaju prihvaćeno važan je za različite aspekte socijalizacije djece i mladih te za razvoj međusobnog uvažavanja. Etnička homogenost, odnosno heterogenost, može biti jedan od faktora povezanih s percepcijom školske klime, stoga je u kontekstu ovog rada naglasak stavljen na ispitivanje učeničke percepcije školske klime u većinskim (nastava se odvija na hrvatskom jeziku), manjinskim (nastava se odvija na manjinskom jeziku) i mješovitim (nastava se odvija ili na hrvatskom ili na manjinskom jeziku) osnovnim i srednjim školama. U radu su prikazani rezultati istraživanja provedenog u četiri višestruka konteksta u Hrvatskoj u kojima pripadnici nacionalnih manjina prakticiraju osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje na manjinskom jeziku – češkom (Daruvar i okolica), mađarskom (Osijek i Baranja), srpskom (Vukovar i okolica) i talijanskom jeziku (Istra). Obrazovanje na manjinskom jeziku se, ovisno o kontekstu, prakticira ili u manjinskim ili mješovitim školama koje su i bile uključene u istraživanje, a osim njih, u istraživanje su uključene i usporedne većinske škole. Ispitani aspekti školske klime uključivali su učeničku percepciju osjećaja sigurnosti, kvalitete odnosa učenika i nastavnika, međuetničkih sukoba te kulturne socijalizacije, a korišteni podaci dobiveni su od N=1568 učenika prosječne dobi M=15.44 godine.

Rezultati pokazuju da postoje razlike u percepciji školske klime s obzirom na to radi li se o manjinskim, mješovitim ili većinskim školama te radi li se o osnovnim ili srednjim školama. Kada je riječ o osjećaju sigurnosti, učenici se manjinskih škola općenito osjećaju sigurnije od učenika mješovitih i većinskih škola, a sigurnije se osjećaju i učenici srednjih škola u odnosu na one u osnovnima. Također, procjena osjećaja sigurnosti u manjinskim i mješovitim školama raste u srednjoj školi u odnosu na osnovnu, dok u većinskim školama taj trend nije zamijećen. Nadalje, nema razlike u percepciji kvalitete odnosa između učenika većinskih, manjinskih i mješovitih škola, a odnose općenito doživljavaju boljima učenici osnovnih škola. Kada je riječ o međuetničkim sukobima, rezultati pokazuju da učenici iz mješovitih škola procjenjuju da u školi ima više međuetničkih sukoba, nego što to procjenjuju učenici manjinskih i većinskih škola. Osim toga u mješovitim školama vidljiv je trend porasta međuetničkih sukoba u srednjoj u odnosu na osnovnu školu, dok taj

trend u većinskim i manjinskim školama nije prisutan. Na kraju, učenici osnovnih škola procjenjuju da je u školi kulturna socijalizacija prisutnija nego što to procjenjuju srednjoškolci, a učenici manjinskih škola razinu kulturne socijalizacije procjenjuju manje prisutnom nego učenici većinskih i mješovitih škola.

ključne riječi: školska klima, višetničke zajednice, većinske škole, manjinske škole, mješovite škole

PERFEKCIONIZAM I UKLJUČENOST U UČENJE MATEMATIKE: MEDIJACIJSKA ULOGA STRAHA OD MATEMATIKE I SAMOEFIKASNOSTI

Nina Pavlin-Bernardić^{1,2}, Vanja Putarek¹, Marija Zvonar

¹*Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

²*Odsjek za psihologiju, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: nbernardi@ffzg.hr

Uključenost u nastavu smatra se jednim od najvažnijih obrazovnih ishoda, a odnosi se na aktivno sudjelovanje učenika u školskim aktivnostima te posvećenost obrazovnim ciljevima i učenju (Burch, Heller, Burch, Freed i Steed, 2015). Prema najčešćoj klasifikaciji, sastoji se od kognitivne, bihevioralne i emocionalne komponente (Fredericks, Blumenfeld i Paris, 2004). Kognitivna komponenta odnosi se na ulaganje truda u učenje korištenjem različitih kognitivnih i metakognitivnih strategija, bihevioralna na sudjelovanje u akademskim, socijalnim i ekstra-kurikularnim aktivnostima, a emocionalna na pozitivne i negativne emocije u interakcijama s nastavnicima, drugim učenicima i zadacima u školi. Na uključenost učenika, osim kontekstualnih, mogu djelovati različite motivacijske varijable i osobine ličnosti. Cilj ovog istraživanja bio je provjeriti medijacijsku ulogu straha od matematike i samoefikasnosti u matematici u odnosu između perfekcionizma i navedenih vrsta uključenosti. Pri tome je korištena konceptualizacija perfekcionizma prema kojoj se on može podijeliti na pozitivni i negativni (Terry-Short, Glynn Owens, Slade i Dewey, 1995). Pozitivni perfekcionizam odnosi se na težnju prema visokim, ali realnim i ostvarivim ciljevima, dok se negativni perfekcionizam odnosi na težnju ka ekstremno visokim ciljevima potaknutu visokom samokritičnošću, zabrinutošću zbog pogrešaka i stalnim osjećajem nesposobnosti da se postavljeni ciljevi postignu. U istraživanju je sudjelovalo 254 srednjoškolaca drugih i trećih razreda, koji su pohađali razrede s programom općeg smjera triju gimnazija u Križevcima, Koprivnici i Virovitici. Primijenjeni su upitnici koji su mjerili uključenost u učenje i nastavu matematike, samoefikasnost u matematici, strah od matematike te pozitivni i negativni perfekcionizam. Medijacijska analiza pokazala je statistički značajan direktan pozitivni efekt pozitivnog perfekcionizma na kognitivnu uključenost, kao i indirektan efekt od pozitivnog perfekcionizma preko samoefikasnosti na kognitivnu uključenost. Pokazao se i direktan efekt pozitivnog perfekcionizma na bihevioralnu uključenost, dok za emocionalnu uključenost nisu bili statistički značajni ni direktni ni indirektni efekti. Za negativan perfekcionizam pokazao se statistički značajan medijacijski efekt na kognitivnu uključenost preko straha od matematike i samoefikasnosti. Za bihevioralnu uključenost nije bilo statistički značajnih direktnih ni indirektnih efekata, dok se za emocionalnu uključenost pokazao statistički značajan efekt negativnog perfekcionizma preko straha od matematike.

ključne riječi: matematika, uključenost, perfekcionizam, samoefikasnost, strah od matematike

ODREDNICE UKLJUČENOSTI UČENIKA U UČENJE SA STAJALIŠTA UČITELJA FIZIKE

Em Petričević¹, Daria Rovan¹, Nina Pavlin-Bernardić^{2,3}

¹*Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

²*Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu*

³*Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu*

e-mail: ema.petricevic@ufzg.hr

Uključenost je višedimenzionalni konstrukt koji opisuje aktivno sudjelovanje učenika u obrazovnom procesu i obuhvaća aspekte učeničkog ponašanja, emocija i mišljenja. Izrazito je važna za ostvarivanje obrazovnih ishoda. Brojna istraživanja su pokazala da uključenost u učenje opada s godinama školovanja, a taj je pad posebno izražen u području matematike i prirodnih znanosti. Stoga postoji potreba za dubljim razumijevanjem načina na koji se uključenost u učenje očituje i razvija unutar svakog pojedinog područja. Kao doprinos tome, cilj ovog istraživanja bio je dobiti dublji uvid u obilježja uključenosti učenika pri učenju fizike sa stajališta učitelja fizike. Konkretno, željeli smo saznati koje individualne i okolinske odrednice uključenosti učenika učitelji fizike prepoznaju kao ključne. Kako bismo odgovorili na ovo istraživačko pitanje, provedeni su dubinski polustrukturirani intervjui s 12 učitelja fizike iz osnovnih škola u Zagrebu i okolici.

Učitelji fizike su prepoznali nekoliko važnih skupina osobina koje određuju uključenost učenika u učenje. Prva skupina osobina odnosi se na karakteristike učenika koje doprinose aktivnom sudjelovanju u interakciji s učiteljem (otvorenost učenika, iznošenje vlastitog mišljenja bez straha, komunikativnost, samopouzdanje i razvijeno jezično izražavanje). Druga skupina osobina odnosi se na karakteristike koje doprinose uspješnom izvršavanju nastavnih aktivnosti (marljivost, upornost, sposobnost logičkog razmišljanja i zaključivanja, strpljivost te preciznost i temeljitost). Učitelji su prepoznali i skupinu osobina koje otežavaju uključivanje u učenje fizike (sramežljivost, manjak samopouzdanja, sklonost lakom odustajanju i lijenosti). Kao važne osobne odrednice uključenosti učenika prepoznata su i uvjerenja učenika (percepcija da je fizika težak predmet, da znanje iz fizike nije potrebno u budućem životu, niska matematička samoefikasnost).

Kao važne okolinske odrednice uključenosti u učenje fizike učitelji su naveli obilježja upravljanja razredom (poticanje učeničke slobode u izražavanju vlastitog mišljenja, poticanje sudjelovanja u aktivnostima te dobar odnos s učenicima), metode poučavanja (kombinacija pokusa, razgovora te projektnih i računskih zadataka pri čemu je važno da su pokusi ili problemi stavljeni u realni životni okvir i povezani sa iskustvom ili prijašnjim znanjem učenika; korištenje dobrih pitanja i potpitanja, raznolikost učiteljskih metoda i materijala; poticanje učeničke samostalnosti kroz

grupne i samostalne radove) te odnosi s vršnjacima i roditeljima. Odrednice koje umanjuju učeničku uključenost u učenje fizike su također vezane uz metode poučavanja (ex cathedra pristup, učenje definicija napamet, isključivo rješavanje zadataka) te uz način upravljanja razredom (prevelika strogoća profesora, hladnoća, nezainteresiranost profesora i kritiziranje učenika).

Odgovori učitelja upućuju da uključenost učenika proizlazi iz složene interakcije navedenih odrednica koje uspješni učitelji koriste i usmjeravaju kako bi njihovi učenici postigli što bolje obrazovne ishode.

ključne riječi: uključenost u učenje, fizika, osobine učenika, učiteljske metode i postupci

REVISING CHEMISTRY KNOWLEDGE WITH EDUCAPLAY

Miha Povšič

Šolski center Kranj

e-mail: miha.povsic@gmail.com

Teaching chemistry has always been a challenge for students and teachers. First concepts of chemistry, on which the whole chemistry is built, are gained in primary schools. It is crucial that students' knowledge is good and that students understand basic chemical reactions and the composition of matter.

There are many cases when students come to secondary school with poor basic knowledge. In secondary school, they have to fill the holes in their knowledge quickly and upgrade it with new chemistry concepts.

The usage of worksheets in classrooms is one of the ways teachers usually use to improve their knowledge. A research was made to find out if using a computer program called Educaplay could be more effective when revising chemistry knowledge in comparison with the usage of paper worksheets.

The research was conducted with 28 freshmen students learning about chemical reactions and the periodic table of elements with the use of Educaplay program. To find out if the use of Educaplay for revising is better or more effective than revising knowledge with worksheets the students were divided into two groups. The students of control group revised their knowledge with worksheets, which they were filling in on their own and later the teacher told them the correct answers. The students of the experiment group went to the computer classroom and revised their knowledge by participating in different activities that were created in Educaplay for the purpose of the research. The students of the experimental group were able to choose from different activities and choose those that best suited their learning types. Each group of students revised their knowledge for 2 hours, and 14 days later a post-test was taken. The test showed that there were positive effects in favour of the experimental group, where students had better long-term knowledge. The sample size of the participants in the research was not big enough to assert without doubt that the use of Educaplay significantly improves the knowledge of students, but the conclusion of the research shows that using alternatives to worksheets can help to fill the gaps in the students' chemistry knowledge.

keywords: Educaplay, chemistry, computer, learning types

THE TEACHERS' AUTHORITY

Andrej Prašnikar

Secondary Vocational and Technical School Bežigrad, Ljubljana

e-mail: prasnika.andrej@gmail.com

The authority of the teacher is one of the most current topics from the very beginning of the development of education. Understanding the establishment of authority has changed considerably throughout history and the development of schooling. In the past, the teacher gained authority using repressive approaches, and today there are guidelines that he must gain authority in a different way, without using coercion.

At the beginning, the importance of authority and style of teaching is defined. Article presents different types of authority based on different teaching styles, models of authority throughout history, types of teachers and their relation to authority. With authority, the author also linked the different roles of the teacher. This gives us a more detailed view of the given topic. On this basis, the author attempts to get advice and the key to establishing authority in the classroom, from the first day of the meeting until the acquisition, preservation and eventual loss of the authority of the teacher over the years.

The research was conducted among students, teachers and principals. By comparing the responses of pupils, teachers and principals, the author wants to know how individuals see the teacher's authority. The results of the survey show that teachers have a better opinion of their authority than their pupils do. It has been found that pupils more often see their teacher based on an emotional attitude towards him. As a result, there were differences in determining the type of teacher, since the opinions of the students and the teacher did not match in most cases. It was also found that there is a visible link between the creation of class rules and the teacher's authority, as it turned out that the teacher, with a greater influence of autocratic authority, composed class rules himself, while teachers with a predominantly democratic authority with the influence of autocratic authority, composed class rules together with pupils. Teacher, who has established a strong democratic authority, leaves the class rules to the pupils. It was found that the way teacher establishes authority is very important as well as how he tries to maintain it, because on this basis the best teachers are distinguished from good, average and bad.

keywords: teacher's authority, teaching styles, classroom climate, students

PREVENCIJOM DO ZDRAVLJA OČIJU I ZAŠTITE VIDA UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE

Jasna Razlog-Grlica¹, Sanja Milković Šipek¹, Slavica Letica Ramljak²

¹OŠ Ivane Brlić-Mažuranić, Virovitica

²Zavod za javno zdravstvo "Sv.Rok", Virovitica

e-mail: jasna.razloggrlica@gmail.com

Suvremeni način života potiče veću izloženost djece utjecaju medija (ekrana) i češću konzumaciju „brze“ hrane siromašne vitaminima. Kako bi educirali učenike i roditelje o potrebi zaštite vida, te ih potaknuli na redovitije nošenje naočala, umjereno izlaganje ekranima i konzumaciju namirnica koje pomažu održavanju zdravlja očiju, u suradnji sa Zavodom za Javno zdravstvo Sv. Rok Virovitica, tijekom školske 2016./2017. godine proveden je projekt učenika i učitelja OŠ Ivane Brlić-Mažuranić Virovitica. Istraživanjem je obuhvaćeno 215 učenika, 109 učenika petih razreda i 96 učenika osmih razreda. Na satovima biologije i SRZ- a kroz temu Građanskog i Zdravstvenog odgoja *Živi zdravo - Čuvaj zdravlje očiju i vid* provedeno je testiranje, tzv. screening, vidne oštine i test za pojavu astigmatizma. Učenici su ispunjavali i upitnik o životnim navikama (izloženost ekranima i konzumacija zdravih namirnica) te stavu prema osobama koje nose naočale. Rezultati pokazuju da nema većih razlika u pojavi poremećaja refrakcije oka kod mlađih i starijih učenika, njihov udio kreće se od 10 do 14 %. Najviše je zastupljena pojava kratkovidnosti s ili bez astigmatizma. Učenici obje generacije smatraju da na vid utječe vrijeme provedeno ispred ekrana. Učenici petih razreda provode manje od sat vremena na mobitelu (40%) dok učenici osmih razreda provode tri do pet sati dnevno (42%) na mobitelu. Jedni i drugi TV gledaju oko 1 do 3 sata dnevno (do 73%). Učenici obje generacije smatraju da znaju kako prehrana utječe na vid, te jedu voće barem jednom tjedno. Svaki dan voće jede više učenika petih razreda (46%) nego učenika osmih razreda (27%). Učenici petih razreda češće jedu povrće (zeleno lisnato i mrkvu) nego učenici osmih razreda, a ribu u prehrani uzimaju učenici obje generacije bar jednom tjedno. Vidljive su razlike u odgovorima na pitanje znaju li učenici kako zaštititi vid. Učenici petih razreda smatraju da više znaju o tome kako zaštititi svoj vid od starijih učenika u osmom razredu. Većina učenika u školi se zdravo hrani i pokazuje pozitivan stav prema osobama koje nose naočale i slabo vide. Iako smatraju da suvremeni način života šteti zdravlju očiju, učenici ipak aktivno ne pridonose zaštiti vida, jer većina mobitele koristi više od tri sata dnevno. Smatramo potrebnim uz preventivne preglede i educirati djecu i mlade o tome kako zaštititi svoj vid da bi što dulje, unatoč modernom načinu života, očuvali zdravlje očiju. Zbog toga je pokrenuta i akcija zaštite vida u školi među učenicima i roditeljima podjelom letaka i aktivnostima na satovima razrednika.

ključne riječi: zaštita vida, suvremene životne navike, stavovi prema osobama koje nose naočale

BENEFITS OF BEING A STUDENT: A QUALITATIVE STUDY

Majda Rijavec, Tajana Ljubin Golub

Faculty of Teacher Education

e-mail: majda.rijavec@ufzg.hr

The potential to flourish as a college student has emerged as a topic after positive psychological perspectives on well-being started to include the models of total wellbeing or global flourishing in addition to prevailing happiness- or life satisfaction-oriented theories.

Besides acquiring specific knowledge, there are several other ways in which studying may initiate change in students, and possible consequent flourishing. This study was done in order to research students' viewpoints about how being a student for 1,5 year affected them. Since we expected the diversity of student experience and wanted to explore the whole range of experiences and get deeper understanding of the matter, the study used qualitative methodology.

The participants were 128 students (95% female), all majoring in primary education in large public university in Zagreb. As part of the regular psychology course, students were asked to write up to one page text as an answer to the question: Did experience of studying changed you and if it did, how? A total of 759 answers were collected, coded and analyzed. Several positive themes emerged during content analysis of written responses: (1) personal development (development of character strengths such as responsibility, independence, self-confidence, optimism, coping with stress); (2) acquiring knowledge and skills (organization skills, communication and social skills, studying skills, specific knowledge); (3) changes in personal view of life (gratitude, new attitudes toward learning and life in general, satisfaction with life and oneself) (4) new experiences (new hobbies, new friends, new physical appearance); (5) development of professional identity (intrinsic motivation for study, the role of primary education teacher). Two negative themes emerged: (1) coping with initial stress of students life (i.e., fear of not finding new friends), and (2) academic stress (i.e., no free time). Positive themes were more common, while negative themes were very rare. The results show that students link their experience of studying to different types of changes in themselves, most of them being linked to flourishing. In conclusion, it seems that studying in emerging adults had huge positive impact not only for acquiring knowledge but for personal development as well.

keywords: college students, flourishing, personal change, qualitative analysis

PRIMJENA OZBILJNE RAČUNALNE IGRE S CILJEM ZAŠTITE ŽRTVE VRŠNJAČKOG NASILJA

**Barbara Rončević Zubković, Svjetlana Kolić-Vehovec, Tamara Martinac Dorčić,
Sanja Smojver-Ažić**

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci

e-mail: roncevic@ffri.hr

Ozbiljne se igre odnose na digitalne igre koje su osmišljene za obrazovne potrebe, odnosno sa svrhom koja nije isključivo zabava. Ozbiljne su igre postale popularan alat za prijenos znanja i poticanje promjene u ponašanju, percepciji ili spoznaji, no relativno su rijetka istraživanja njihove učinkovitosti. Projekt *Confidence in behaviour changes through serious games* ili kraće *eConfidence* je projekt financiran sredstvima programa Europske unije za istraživanje i inovacije Obzor 2020, koji ima za cilj provjeriti učinkovitost ozbiljnih igara u promjeni ponašanja koristeći znanstveni pristup. Tijekom projekta su razvijene dvije ozbiljne igre usmjerene na sigurnu upotrebu interneta i prevenciju vršnjačkog nasilja (bullying). Pilot primjena igara provedena je u 10 europskih škola (u Španjolskoj, Malti, Engleskoj i Irskoj). Sudjelovala su djeca od 12 do 14 godina, koja su bila podijeljena u eksperimentalnu (igranje igre tijekom šest sati kroz šest tjedana) i kontrolnu skupinu (bez igranja igre). U ovom izlaganju usmjerit ćemo se na učinke igre usmjerene na prevenciju vršnjačkog nasilja nazvane „School of Empathy“ u školama engleskog govornog područja. Prije igranja igara učenici (N=169) su ispunili on-line upitnik u kojem se između ostalog ispitalo iskustvo viktimizacije i nasilja, znanje o primjerenim reakcijama u situacijama vršnjačkog nasilja te varijable koje proizlaze iz teorije planiranog ponašanja (Ajzen, 2001): stavovi prema zaštiti žrtve, percipirana kontrola, subjektivne norme i bihevioralna namjera vezana uz zaštitu žrtve. Isti upitnik primijenjen je i nakon što su djeca imala iskustvo igranja igre. Analize početnog mjerenja pokazale su da u uzorku 7% djece izvještava o počinjenju vršnjačkog nasilja, a o iskustvu viktimizacije 17%, dok je 5% djece ujedno i nasilnik i žrtva. U uzorku 11% djece nije svjedočilo vršnjačkom nasilju, dok najveći broj djece (60%) ima ulogu promatrača u situacijama vršnjačkog nasilja. Analize pokazuju da učenici koji su sudjelovali u pilot-projektu imaju visoku inicijalnu razinu znanja o primjerenim reakcijama u situacijama vršnjačkog nasilja, pozitivne stavove prema zaštiti žrtve, kao i visoku razinu planiranog ponašanja pomaganja žrtvi, što ukazuje na relativno mali prostor za intervencijsko djelovanje putem računalne igre. Unatoč tome, analizirat će se mijenja li se znanje o primjerenim reakcijama u situacijama vršnjačkog nasilja i planirano ponašanje zaštite žrtve kao posljedica igranja računalne igre.

ključne riječi: ozbiljna računalna igra, vršnjačko nasilje, zaštita žrtve, subjektivne norme, namjera zaštite žrtve

UVJERENJA BUDUĆIH UČITELJA O POUČAVANJU MATEMATIKE

Daria Rovan, Goran Trupčević, Dubravka Glasnović Gracin

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: daria.rovan@ufzg.hr

Cilj istraživanja je ispitati kakva su uvjerenja budućih učitelja o poučavanju matematike pri kraju njihovog studija te u kolikoj mjeri su povezana s razlozima odabira učiteljske profesije, te s faktorima vezanim uz iskustvo učenja matematike (ocjene iz matematike, samoefikasnost u matematici, matematička anksioznost). U istraživanju su sudjelovali studenti učiteljskog studija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Istraživanje je provedeno u dvije točke mjerenja, a potpuni podaci dobiveni su od 201 studenta. U prvoj točki mjerenja, na 3. godini, studenti su ispunili upitnik o razlozima zbog kojih su odabrali učiteljsku profesiju te o samoefikasnosti u matematici i matematičkoj anksioznosti. Također su prikupljene njihove ocjene iz matematičkih kolegija. Druga točka mjerenja provedena je na 5. godini kad su studenti uključeni u obrazovanje iz metodike matematike. U toj su točki mjerenja ispunili upitnik o samoefikasnosti u poučavanju matematike te o uvjerenjima o procesu poučavanja matematike (usmjerenost na razumijevanje mišljenja učenika, usmjerenost na konstruktivističko poučavanje, usmjerenost na procedure).

Rezultati su pokazali da budući učitelji imaju visoku percepciju samoefikasnosti u poučavanju matematike u razrednoj nastavi, da su visoko usmjereni na razumijevanje mišljenja učenika i na konstruktivističko poučavanje te da imaju nisku usmjerenost na procedure (koja predstavlja nepoželjno uvjerenje o poučavanju).

Hijerarhijskom multiplom regresijskom analizom provjereno je u kolikoj se mjeri individualne razlike u samoefikasnosti u poučavanju matematike mogu objasniti na temelju razloga odabira studija te faktora vezanih uz vlastito iskustvo učenja matematike. Rezultati su pokazali da značajan doprinos u predikciji samoefikasnosti u poučavanju matematike imaju razlozi odabira studija, uspjeh u matematičkim kolegijima, samoefikasnost u matematici i matematička anksioznost. Istom vrstom analize je provjereno u kolikoj mjeri se individualne razlike u uvjerenjima o poučavanju mogu objasniti na temelju razloga odabira studija i iskustva s učenjem matematike, kao i na temelju samoefikasnosti u poučavanju matematike. Individualne razlike u usmjerenosti na razumijevanje mišljenja učenika u značajnoj se mjeri mogu objasniti na temelju razloga odabira studija, samoefikasnosti u matematici, matematičke anksioznosti i, ponajviše, na temelju samoefikasnosti u poučavanju matematike. Individualne razlike u usmjerenosti na konstruktivističko poučavanje mogu se objasniti na temelju razloga odabira studija i samoefikasnosti u poučavanju matematike. Na temelju razloga odabira studija, uspjeha u matematičkim kolegijima, matematičke anksioznosti i samoefikasnosti u poučavanju

matematike u značajnoj se mjeri mogu objasniti i individualne razlike u usmjerenosti na procedure. Rezultati istraživanja potvrđuju pretpostavku da su i razlozi za odabir učiteljske profesije i prethodna vlastita iskustva u učenju matematike važna u procesu oblikovanja uvjerenja o poučavanju matematike.

ključne riječi: poučavanje matematike, samoeфикаsnost, matematička anksioznost, uvjerenja učitelja

PODRŠKA ZA UČENIKE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU – ANALIZA INKLUZIVNE OBRAZOVNE PRAKSE U HRVATSKOJ

Ivona Salaj

Ured pravobranitelja za djecu, Zagreb

e-mail: ivona.salaj@dijete.hr

Inkluzivno obrazovanje je proces u kojem odgojno-obrazovne institucije pokušavaju odgovoriti na potrebe svakog učenika te podrazumijeva promjene u samoj strukturi i strategijama obrazovnog sustava. Inkluzivno obrazovanje proširilo se hrvatskom obrazovnom politikom od 1990-tih godina. Hrvatski regulatorni i policy okvir, nizom pravnih akata i strateških dokumenata, osigurava pravo na inkluzivno obrazovanje djeci s teškoćama u razvoju. Analiza zaprimljenih prijava pravobraniteljice za djecu u odnosu na obrazovanje djece s teškoćama u razvoju, ukazuje na postojanje niza problema u provedbi obrazovne politike, posebice u osiguravanju podrške pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika za učenike s teškoćama u razvoju.

Cilj je ovoga rada steći dublji uvid u ostvarivanje podrške pomoćnika u nastavi/ stručnih komunikacijskih posrednika za učenike s teškoćama u razvoju u osnovnom i srednjoškolskom sustavu odgoja i obrazovanja. Istraživanje je provedeno 2016. i 2017. godine, a odnosi se na šk. god. 2016./2017. Za potrebe istraživanja kreiran je Upitnik o osiguravanju podrške pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika za učenike s teškoćama u razvoju u osnovnim i srednjim školama namijenjen županijama, gradovima i Gradu Zagrebu kao subjektima koji su odgovorni za osiguravanje podrške pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika. Istraživanju se odazvalo osamnaest županija, a kako su pojedine županije Upitnik prosljeđivale općinama i školama, u istraživanju je sudjelovalo preko 150 institucija. Rezultati istraživanja biti će upotpunjeni policy analizom inkluzivne obrazovne politike u Hrvatskoj kao i analizom prijava povreda prava djeteta na inkluzivno obrazovanje upućenih Uredu pravobranitelja za djecu u periodu od 2016.-2018. godine.

Rezultati upućuju na postojanje značajnog implementacijskog jaza koji se odnosi na nepostojanje pravnog akta o osiguravanju podrške u vidu pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika za učenike s teškoćama u razvoju što posljedno uzrokuje probleme u financiranju, ali i potrebnim kompetencijama za rad pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika. Škole su i dalje prostorno nepristupačne učenicima s teškoćama, nedovoljno opremljene suvremenim nastavnim sredstvima te adaptivnom i asistivnom tehnologijom potrebnom u radu učenicima s teškoćama u razvoju. Rezultati također ukazuju na nedostatnu pripremljenost škola za inkluziju kao i na nedovoljno razumijevanje prilagodbe za djecu s teškoćama u razvoju.

ključne riječi: obrazovna politika, podrška za učenike s teškoćama, implementacijski jaz

PRISTUP NASTAVNIKA KEMIJE U PRIMJENI PREDLABORATORIJSKIH AKTIVNOSTI

Snježana Smerdel¹, Meliha Zejnilagić-Hajrić²

¹*Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Splitu*

²*Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu*

e-mail: ssmerdel@gmail.com

Laboratorijski rad ima važnu ulogu u nastavnom planu i programu prirodoslovnih predmeta jer učenicima pruža priliku za integraciju znanja na smislen način. Prije dvadesetak godina Johnstone je tvrdio da „nema smisla voditi učenike u laboratorij bez umne pripreme“ te da „takav oblik pripreme mora biti pažljivo promišljen kao i sam laboratorijski rad“. Predlaboratorijske aktivnosti trebale bi smanjiti kognitivno opterećenje učenika te povećati razumijevanje onoga što rade s namjerom izbjegavanja scenarija „kuharice“ ili „praćenja recepta“. Njihovom primjenom učenici se osjećaju bolje pripremljeni čime se smanjuju negativni osjećaji prema laboratorijskom radu te se skraćuje vrijeme potrebno za izradu vježbi. Oblici predlaboratorijskih aktivnosti, ovisno o kontekstu i svrsi predmetnog laboratorija, uključuju rad s laboratorijskim priručnicima, kratke diskusije i radne listove. Rezultati nedavnih istraživanja ukazuju na čestu uporabu informacijsko-komunikacijske tehnologije u obliku predlaboratorijskih online kvizova i računalnih simulacija. Cilj ovog rada je istražiti učestalost primjene različitih oblika predlaboratorijskih aktivnosti u srednjoškolskoj nastavi kemije s tri aspekta – primjena predlaboratorija bez informacijsko-komunikacijske tehnologije, primjena predlaboratorija s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom te usporedba u primjeni predlaboratorija između nastavnika gimnazija i strukovnih škola. Podaci su prikupljeni krajem školske godine 2016./2017. online upitnikom „Primjena predlaboratorijskih aktivnosti u okviru strategije predučenja“ na uzorku nastavnika kemije u gimnazijama (N=77) i strukovnim školama (N=62) iz svih hrvatskih županija te su obrađeni deskriptivnom i inferencijalnom statistikom. Rezultati ukazuju da nastavnici kemije u nedovoljnoj mjeri upotrebljavaju predlaboratorijske aktivnosti. U predlaboratorijskim sesijama najčešće su korišteni diskusija i radni listovi dok su najmanje zastupljene računalne simulacije i zadane online vježbe. Primjena predlaboratorijskih aktivnosti bez informacijsko-komunikacijske tehnologije (čitanje laboratorijskog priručnika, diskusija o eksperimentu, popunjavanje radnih listova, rješavanje teorijskih problema) kao i predlaboratorijskih aktivnosti s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom (audiovizualni materijali, zadane online vježbe, računalne simulacije) kod gimnazijskih nastavnika ne razlikuje se značajno od njihove primjene kod nastavnika strukovnih škola. Provedenim istraživanjem nastojao se dobiti izravan uvid u stvarnu praksu nastavnika kemije u hrvatskim srednjim školama i u njihove prioritete pri odabiru određenih predlaboratorijskih aktivnosti čime se priprema put za metodološke intervencijske strategije.

ključne riječi: nastava kemije, smanjenje kognitivnog opterećenja, srednjoškolski nastavnici kemije, strategija predučenja

POTICAJNO OKRUŽENJE ZA UČENJE U USTANOVAMA ZA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Suzana Srića¹, Nela Dundović¹, Enea Srića², Adela Karlovčan³

¹Dječji vrtić „Rijeka“, (Dječji vrtić u osnivanju „More“), Rijeka

²Dječji vrtić “Bambi”, Škrljevo

³Dječji vrtić “Orepčići”, Kraljevica

e-mail: suzana.srica@gmail.com

Različiti autori napominju kako je prostorno i materijalno okruženje u kojem dijete boravi jedan od ključnih elemenata u dječjem razvoju. Smatraju da sve prisutno u dječjem okruženju poručuje djeci kako se u njemu živi te kako je među najvažnijim organizacijskim uvjetima za učenje djece i odgojitelja kvaliteta fizičkog okruženja i prostorna opremljenost ustanove. Kvalitetno okruženje treba svakom djetetu omogućiti samostalan izbor onih materijala koje odgovaraju njegovim stilovima učenja i različitim vrstama inteligencija.

Tijekom svog boravka u ustanovi za rani i predškolski odgoj, dijete se rukovodi svojom urođenom znatiželjom te istražuje i pokušava razumjeti svijet oko sebe. Prostor je ogledalo kulture i slike koju odrasli imaju o djetetu te najsnažnije određuje kvalitetu iskustava djece rane i predškolske dobi.

Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati percepciju roditelja o važnosti okruženja u kontekstu ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Uzorak čine 133 roditelja djece uključenih u četiri predškolske ustanove, Đurđice i Bulevard koje su sastavnice Dječjeg vrtića “Rijeka” u Rijeci, (Dječji vrtić u osnivanju „More“), Dječjeg vrtića “Bambi” Škrljevo, grad Bakar te Dječjeg vrtića “Orepčići” iz Kraljevice. Korišteni upitnik konstruiran je za potrebe istraživanja i roditeljima je ponuđen tijekom svibnja i početkom lipnja 2018. godine. Upitnik se sastoji od 21 čestice od kojih 5 ispituje socio-demografske podatke, dok ostale procjenjuju perspektivu o prostorno materijalnom okruženju te kontekstu djeteta i odgojitelja u ustanovama RiPOO.

Ključni nalazi istraživanja ukazuju da su roditelji u većoj mjeri (M=3,50) zadovoljni prostorno materijalnim okruženjem u ustanovi RiPOO u kojem su ponuđene gotove ili polugotove igračke zanimljive djeci. Najveće zadovoljstvo iskazali su na čestici ponuđeni materijali su na razini dječjeg dohvata (M=3,65). U kvalitetno promišljenom okruženju djeca imaju priliku sama konstruirati, graditi, istraživati (M=3,54). Očekivano niži rezultati nalaze se na česticama djeca imaju na raspolaganju isključivo društvene igre, slagalice (M=2,23) i igračke se nalaze na visokim policama ili su zatvorene u ormare (M=1,06).

Nadalje, analiza podataka ukazuje kako roditelji uviđaju da u kvalitetnom, bogatom okruženju njihovo dijete razvija socijalne interakcije, igra se, druži, raspravlja s drugom djecom (M=3,73).

U prilog istraživanju roditelji prepoznaju važnost uloge odgojitelja koji je osjetljiv, vidi i čuje potrebe i interese djeteta (M=3,84) te prati dječje interese i nadopunjava prostor kvalitetnim poticajima (M=3,8).

Obradom prikupljenih podataka potvrđuje se važnost kreiranja bogatog, kvalitetnog prostornog i materijalnog okruženja u kojem dijete ima mogućnost razvijati sve svoje potencijale uz podršku kompetentnog odgojitelja.

ključne riječi: prostorno i materijalno okruženje, predškolska ustanova, roditelji

RAZLIKE U POKAZATELJIMA KVALITETE INKLUZIJE IZ PERSPEKTIVE UČITELJA U ODNOSU NA DODATNE EDUKACIJE

Zrinjka Stančić¹, Đurđica Ivančić²

¹Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²OŠ Nad lipom, Zagreb

e-mail: zrinjka.stancic@gmail.com

U ostvarivanju uspješne inkluzivne prakse ključnu ulogu imaju kompetentni učitelji s razvijenim profesionalnim identitetom. Nedostatna znanja i neinformiranost učitelja pridonose niskim očekivanjima, jačanju uvjerenja o nemogućnosti ostvarivanja inkluziji orijentiranog odgojno-obrazovnog procesa. Za osiguranje i unapređivanje kvalitete rada škola i učitelja kao ključnih dionika inkluzivnih procesa potrebno je provoditi vanjsko vrednovanje i samovrednovanje na osnovi točno određenih pokazatelja, instrumenata i procedura procjene.

Posljednjih tridesetak godina u Hrvatskoj smo proveli nekoliko znanstvenih projekata i istraživanja usmjerenih na pokazatelje kvalitete rada škola i učitelja te osiguravanje dodatnih edukacija njihov rad.

U svrhu utvrđivanja pokazatelja kvalitete inkluzije iz perspektive učitelja škola grada Zagreba, provedeno je istraživanje koje je obuhvatilo 44 osnovne škole, pri tome 650 učitelja predmetne nastave. Prema modelu samovrednovanja kvalitete obrazovanja (HMIE, 2002, prema Ivančić, Stančić, 2013) učinjena procjena pokazatelja za inkluzivno obrazovanje temelji se na kategorijama koje zajedno daju cjelovitu sliku funkcioniranja škole te čine područja inkluzivne kvalitete: inkluzivni etos škole, kurikulum usmjeren na učenika, diferencirano poučavanje i učenje, podrška u praćenju i vrednovanju postignuća učenika, inkluzivna potpora školi, resursi za inkluzivno djelovanje.

Ovaj je rad usmjeren na utvrđivanje razlika u pokazateljima kvalitete inkluzije iz perspektive učitelja predmetne nastave a u povezanosti s njihovim dodatnim edukacijama. U svrhu utvrđivanja pokazatelja i razlika u procjeni učitelja primijenjen je Upitnik o pokazateljima kvalitete inkluzivne osnovne škole (Ivančić, Stančić, 2012).

Dobiveni podaci obrađeni su metodama deskriptivne statistike te robustnom diskriminacijskom analizom. Rezultati istraživanja predstavljaju značajan doprinos u spoznajnom i metodološkom smislu. Putem samovrednovanja pokazatelja kvalitete inkluzije, a u povezanosti s dodatnim edukacijama, učitelji su sagledali problemska područja inkluzivnog obrazovanja u svojoj nastavi i školi, na osnovi kojih se izdvajaju područja za unapređivanja inkluzivnog djelovanja u osnovnim školama: kurikulum usmjeren na učenika, diferencirano poučavanje i učenje, inkluzivna potpora školi.

Projekt *Pokazatelji kvalitete inkluzije u osnovnim školama-perspektiva učitelja i osnaživanje učitelja* financiran je temeljem Ugovora Ministarstva znanosti i obrazovanja i Sveučilišta u Zagrebu o namjenskom institucijskom financiranju znanstvene djelatnosti u 2017 godini.

ključne riječi: samovrednovanje, inkluzivna škola, perspektiva učitelja

STAVOVI BUDUĆIH UČITELJA O EKSPERIMENTALNIM METODAMA U NASTAVI PRIRODOSLOVLJA

Ivana Staraj, Rajka Jurdana-Šepić

Odjel za fiziku, Sveučilište u Rijeci

e-mail: ivana.staraj@student.uniri.hr

Provedeno je istraživanje stavova studenata pete godine Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog Učiteljskog studija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, polaznika izbornog kolegija Izvannastavne prirodoslovno-matematičke aktivnosti. Uzorak obuhvaća 103 ispitanika anketirana tijekom pet akademskih godina, od ak. g. 2013./14. do ak. g. 2017./18., upitnicima esejskog tipa provedenim po završetku kolegija. Osnovno je načelo kolegija aktivno učenje i poučavanje kroz samostalno izvođenje pokusa iz prirodoslovlja, osposobljavanje budućih učitelja za njihovo demonstriranje, oblikovanje radionica te upoznavanje s načinima popularizacije prirodoslovlja i matematike. Središnji dio kolegija čini 9 praktikumskih vježbi s oko 200 jednostavnih „hands-on“ pokusa, metodički oblikovanih i primjerenih ranom uzrastu učenika, a kojima se uvode, propituju i istražuju osnovni koncepti poput ravnoteže, prirode fluida, gibanja, zvuka, topline, svjetlosti i građe tvari.

Cilj istraživanja je ispitati motiviranost i stavove budućih učitelja prema realizaciji i načinima primjene eksperimentalnih metoda nastave prirodoslovlja u razrednoj nastavi. Ispitana su prethodna iskustva studenata s eksperimentalnim metodama u nastavi, stavovi i iskustva izvođenja i prezentiranja jednostavnih pokusa iz prirodoslovlja na kolegiju, iskustva s virtualnim pokusima i e-radionicama, stavovi o potencijalima primjene i adaptacije pokusa u učioničko okruženje, mogućnostima povezivanja sa svakodnevnim iskustvom i aktiviranja učenika te konačno, osobne intencije primjene naučenoga u budućem radu s djecom.

Rezultati su ohrabrujući i značajni u kontekstu potrebe intenziviranja razvoja didaktičkih instrumenata u STEM području u razrednoj nastavi. Ispitanici iskazuju visoku motivaciju i zrele stavove o predmetu istraživanja. Svjesni su važnosti i potrebe izvođenja pokusa kao središnjeg aktivirajućeg instrumenta nastave prirodoslovlja. Otvoreni su za primjene konstruktivističkih tehnika kojima se potiče razvoj učeničkog kritičkog mišljenja, logičkog povezivanja i zaključivanja. Dijelom svoje zadaće kao učitelja vide popularizaciju prirodoslovlja i matematike, razvijanja interesa za STEM područje i otklanjanje negativnih predrasuda o prirodoslovlju i matematici. Ističu zabrinutost za materijalne resurse koje škole mogu osigurati i utoliko veći značaj daju jednostavnim pokusima koji se najčešće izvode priručnim nastavnim sredstvima bez osobitih financijskih zahtjeva.

ključne riječi: razredna nastava, eksperimentalne metode, STEM područje

PREFERENCIJE UČENIKA KAO POLAZIŠTE ZA ORGANIZACIJU I STRUKTURIRANJE NASTAVE OPĆEG TEHNIČKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Darko Suman¹, Damir Purković²

¹*OŠ Vladimira Nazora, Pazin*

²*Sveučilište u Rijeci*

e-mail: darkosuman@gmail.com

Preferencije učenika prema nastavnom predmetu ili području mogu biti važno polazište za planiranje, pripremanje i strukturiranje nastave. Zbog dinamike razvoja tehnike, kao konteksta u kojem se ova nastava izvodi, te zbog visoke otvorenosti kurikulumu buduće nastave tehničkog područja, preferencije učenika postaju nezaobilazan čimbenik pri operacionalizaciji nastave općeg tehničkog odgoja i obrazovanja.

U tom smislu provedeno je istraživanje s ciljem utvrđivanja strukture sadržajnih preferencija učenika te razlika među preferencijama s obzirom na karakteristična obilježja skupine. Istraživanje je provedeno na klsterskom uzorku učenika (N = 699) u dobi od 11. do 14. godine života s područja Istarske županije. Za potrebe istraživanja korišten je reducirani PATT anketni upitnik, ovdje prilagođen za potrebe ispitivanja interesa, preferiranih aktivnosti te stavova učenika prema nastavi Tehničke kulture, kao jedinom predmetu tehničkog nastavnog područja u sustavu općeg odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj. Preferencije su uključivale mogućnost izbora jednog ili više područja tehnike, odnosno, izbor načina za realizaciju sadržaja te komentare učenika u slobodnoj formi.

Rezultati istraživanja pokazuju kako među preferiranim aktivnostima u nastavi učenici najčešće priželjkuju više praktičnih radova (57,6%), samo praktične vježbe (16,6%), više teorijskih sadržaja (16,6%) te aktivnosti s tehničkim tvorevinama (9%). Po pitanju tehničkih sadržaja, učenici bi kao izbornu aktivnost najradije odabrali robotiku (22,6%), tehničko crtanje (20,4%) te obradu drva (18,2%). Zanimljivo je da čak 22,3% učenika ne bi odabralo ništa. Kad je riječ o poželjnim aktivnostima, nije utvrđena statistički značajna razlika u preferencijama prema spolu, ali se statistički značajno razlikuju distribucije preferiranih sadržaja tehnike ($\chi^2 = 93,859$, $df = 6$, $p = 0,000$). Dok dječaci više preferiraju robotiku, obradu drva i metala te graditeljstvo, djevojčice su sklonije tehničkom crtanju. Znatno više djevojčica (17,20%) u odnosu na dječake (5,10%) je nezainteresirano za ponuđena područja tehnike. Kad je riječ o preferiranim vrstama aktivnosti s obzirom na dob učenika, uočava se statistički značajna razlika u preferencijama po razredima ($\chi^2 = 37,515$, $df = 12$, $p = 0,000$). Ipak, razlike nisu statistički značajne za praktične aktivnosti, kao najčešće (57,57%) i podjednako zastupljene preferencije u svakom

razredu. Razlike u distribuciji preferenih sadržaja prema dobi učenika također su statistički značajne ($\chi^2 = 38,744$, $df = 18$, $p = 0,003$). Učenici 5. razreda najčešće preferiraju tehničko crtanje, 6. razreda obradu drva i robotiku, 7. razreda ništa od navedenog, a učenici 8. razreda robotiku. Iz rezultata se uočava i pad interesa učenika prema tehnici s njihovom maturacijom te relativno niska zainteresiranost za obradu metala i polimernih materijala, osobito kod djevojčica i neovisno o dobi.

Preferencije učenika ukazuju na potrebu intenziviranja praktičnih radova i aktivnosti u nastavi tehnike, dok se sadržajne preferencije mijenjaju tijekom sazrijevanja. Interesi prema sadržajima tehnike razlikuju se s obzirom na spol i dob učenika znatno više od preferiranih vrsta aktivnosti. Struktura preferencija ističe nužnost prilagodbe nastave tehničkog područja spolu i dobi učenika, ali i svijest učenika o značaju praktičnih aktivnosti za vlastiti razvoj.

ključne riječi: preferencije učenika, stavovi učenika, Tehnička kultura, tehnički odgoj i obrazovanje

RAZVOJ FORMALNIH OPERACIJA KOD UČENIKA OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA: RJEŠAVANJE JEDNOSTAVNIH JEDNADŽBI

Ana Sušac¹, Andreja Bubić², Andrija Vrbanc³, Maja Planinić³

¹Fakultet elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu

²Katedra za psihologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

³Fizički odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: ana.susac@fer.hr

Učenici se prvi put susreću s apstraktnim načinom razmišljanja kod rješavanja jednostavnih algebarskih jednadžbi. Upravo se kroz rješavanje jednadžbi razvija sposobnost korištenja formalnih operacija kod učenika. S druge strane, učenici koji još uvijek konkretno razmišljaju imaju značajnih poteškoća u nastavi prirodoslovnih predmeta kao što su fizika i kemija, gdje se podrazumijeva da znaju rješavati jednostavne jednadžbe.

Cilj našeg istraživanja bio je ispitati sposobnost rješavanja jednostavnih algebarskih jednadžbi kod učenika različite dobi. U istraživanju je sudjelovalo 311 učenika u dobi između 13 i 17 godina koji su rješavali jednadžbe na računalu što je omogućilo mjerenje vremena reakcije, tj. vremena potrebnog za rješavanje pojedinih zadataka. Jednadžbe su sadržavale jednu nepoznicu i dva elementa (brojeve ili slova) te operacije množenja ili dijeljenja. Jednadžbe s brojevima su zahtijevale konkretne operacije, a jednadžbe sa slovima (simbolima) su uključivale formalne, apstraktne operacije. Učenici su također rješavali Test opterećenja pažnje (Test d2). Analizirani su točnost i brzina rješavanja zadataka, ali i strategije koje su učenici koristili.

Dobiveni rezultati pokazali su da su mlađi učenici manje točni i sporiji u rješavanju jednadžbi sa slovima (simbolima) nego s brojevima. Te razlike nije bilo kod starijih učenika (16-17 godina), što sugerira da su ti učenici dosegli razinu formalnog razmišljanja, barem za jednostavne zadatke korištene u našem istraživanju. Analiza učeničkih strategija pokazala je da su učenici osnovnih škola uglavnom koristili konkretne strategije kao što je uvrštavanje brojeva, dok su učenici srednjih škola obično koristili apstraktnije strategije utemeljene na pravilima i formalnim operacijama. Mnogi učenici primijenili su naučena pravila bez traženja učinkovitijih strategija što ukazuje na nedostatak fleksibilnosti koja ima ključnu ulogu u razvoju vještina rješavanja problema. Bodovi na Testu d2 bili su povezani s dobi učenika i njihovom točnošću i brzinom u rješavanju jednadžbi, što ukazuje da je moguće da pažnja ima važnu ulogu u razvoju apstraktnog načina razmišljanja kod učenika.

Dobiveni rezultati pokazuju da je razvoj formalnog načina razmišljanja proces koji se odvija tijekom dužeg vremenskog razdoblja. U prosjeku učenici u dobi od 15

do 16 godina prelaze s konkretnih na apstraktne strategije u rješavanju jednadžbi sa simbolima. Nadalje, razvoj pažnje i metakognitivnih sposobnosti kod učenika mogao bi imati pozitivan učinak na razvoj formalnih operacija kod učenika. Bolje razumijevanje procesa prijelaza učenika iz konkretnog aritmetičkog načina razmišljanja na apstraktni algebarski način razmišljanja, koji uključuje korištenje formalnih operacija, može pomoći u osmišljavanju boljih nastavnih strategija koje bi olakšale taj prijelaz.

ključne riječi: jednadžbe, kognitivni razvoj, vrijeme reakcije, učeničke strategije, pažnja

SOCIO-ECONOMIC GRADIENT, WELL-BEING AND GENDER (IN)EQUALITY AS FACTORS OF EQUITY AND EFFICIENCY OF THE (SLOVENIAN) EDUCATIONAL SYSTEM

Urška Štremfel, Ana Kozina, Mojca Štraus, Valerija Vendramin

Educational Research Institute, Ljubljana

e-mail: urska.stremfel@pei.si

The results of international comparative assessment studies (e.g. PISA) and policy recommendations of the European Commission and other international organisations (OECD, IMF) based on their results challenge the perception of quality of the national educational systems across the EU. However, many authors (e.g. Rizvi and Lingard, 2009) point out that these recommendations founded on the ideas of neoliberalism base improvement measures primarily on the principle of efficiency, while other important education related principles, such as the principle of equity, are left aside. Findings of studies examining impact of the European education policies on the process of development and implementation of education policies in Slovenia (e.g. Štremfel, 2013) pointed out that, in the Slovenian educational space, European agendas were judged uncritically and adopted passively. The main problem of uncritical adoption of European and international agendas in the Slovenian educational space, addressed in the paper, is lack of in depth analyses of international comparative data needed to clarify and critically verify under what conditions these data can or cannot constitute the basis for national strategic policies (including observing the principles of equity and efficiency) (White Paper, 2011) and an autonomous development of the national education system.

The research objective of the paper is to clarify and critically assess: a) whether it is – based on the existing simplified analyses of international comparative data – legitimate to make conclusions about the (in)equity and (in)efficiency of the (Slovenian) education system; b) which (in international comparative assessments) previously disregarded factors of equality are significantly linked with the efficiency of education systems at an international level and, specifically, at the level of the Slovenian education system.

The paper originates within the national basic research project *Neoliberalism in the European educational space: between the efficiency and equity of Slovenian education policies and practices*. Methodological framework is based on a) innovative selection and combination of complex education theories and concepts combined with philosophical, political, anthropological, feminist and psychological theories; b) a critical discourse analysis of formal and legal sources that steer actors' activities at transnational, national and school levels; c) three case stud-

ies in which through in depth secondary analyses and statistically more complex methods new indicators are being developed, focused not only on the efficiency (student's achievements in international comparative assessment studies (e.g. PISA)) but also on the significance of background factors (the socioeconomic gradient, actual gender equality and wellbeing) as indicators of equity of the educational system.

keywords: equity, efficiency, socio-economic gradient, well-being, gender (in) equality

**PROSOCIJALNO I AGRESIVNO PONAŠANJE DJECE: USPOREDBA
DOPRINOSA REDOVITOG PREDŠKOLSKOG PROGRAMA I
POSEBNIH PROGRAMA S GLAZBENIM ODGOJEM**

Marinela Švik, Đeni Zuliani
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
e-mail: marinela.svik@gmail.com

Jedan od temeljnih ciljeva svih programa predškolskog odgoja je procesom socijalizacije razvijati socijalne vještine djece. Obzirom na neupitnu važnost socijalnih vještina te rastući problem asocijalne djece i djece s poremećajima u ponašanju cilj je ovog istraživanja utvrditi doprinos različitih programa predškolskog odgoja prosocijalnom i agresivnom ponašanju djece.

Provele smo komparativno istraživanje u kojem smo uspoređivali socijalne vještine djece iz 10 vrtičkih skupina Grada Zagreba. Istraživanje je uključivalo 210 djece iz različitih programa (redoviti program, program s integriranim glazbenim odgojem, program s integriranim glazbeno-tjelesnim odgojem, program s kraćim glazbenim odgojem i program s integriranim engleskim jezikom). Odgojitelji su procijenili prosocijalno i agresivno ponašanje svakog djeteta u skupini.

S obzirom na vrstu programa, rezultati pokazuju statistički značajne razlike u agresivnom ponašanju, dok u prosocijalnom ponašanju razlike nisu dobivene. Djeca uključena u integrirani glazbeni program pokazala su manje agresivnog ponašanja, u odnosu na ostale vrste programa. Ujedno, rezultati su pokazali statistički značajne rodne razlike u agresivnom, ali ne i u prosocijalnom ponašanju. Tako su dječaci pokazali višu razinu agresivnog ponašanja od djevojčica.

Dobiveni rezultati govore u prilog teorijskim postavkama koje naglašavaju pozitivne učinke glazbe i glazbenog odgoja na djetetov razvoj. Možemo zaključiti kako glazba može pomoći djetetu da lakše prebrodi određene emocije, stekne veće samopouzdanje i sigurnost u sebe, osjeti osjećaj suradnje i zajedništva te da se nauči izraziti na kreativan i društveno prihvatljiv način.

ključne riječi: prosocijalno ponašanje, agresivno ponašanje, programi predškolskog odgoja, glazbeni odgoj, rodne razlike

EMPATIJA BUDUĆIH ODGAJATELJA: ŠTO KAŽU REZULTATI LONGITUDINALNE STUDIJE?

Sanja Tatalović Vorkapić¹, Lucija Mađar²

¹*Učiteljski fakultet, Sveučilište u Rijeci*

²*DV Lepoglava*

e-mail: sanjatv@uniri.hr

Na 2. Danima obrazovnih znanosti predstavljeno je istraživanje koje je pokazalo da s dobi dolazi do značajnog pada u dvjema dimenzijama empatije prema multidimenzionalnom modelu Davisa, tj. u empatičkoj brizi i mašti kod budućih odgajateljica. Budući da su karakteristike odgajatelja iznimno važne odrednice kvalitete i uspješnosti rada s djecom predškolske dobi u okviru implicitne pedagogije, upravo je ovaj rezultat bio poticaj za provedbu longitudinalnog istraživanja empatije. Ova je studija trebala dati odgovor na pitanje dolazi li do stvarnih promjena u empatiji budućih odgajateljica tijekom tri godine studija na preddiplomskoj razini, ili su tadašnji rezultati posljedica specifičnih razlika između tri nezavisna uzorka prve, druge i treće godine studija.

Stoga je istraživanje obuhvatilo jednu generaciju studentica (N=37) preddiplomskog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje Učiteljskog fakulteta u Rijeci, koje su se samo-procjenjivale na Indeksu interpersonalne reaktivnosti, tijekom tri godine uzastopno. Usporedbom s prethodno utvrđenim rezultatima, utvrđena je viša razina svih dimenzija empatije na ovom uzorku u odnosu na prethodni uzorak. U ovom je istraživanju utvrđeno da ne postoje značajne razlike u četiri dimenzije empatije u funkciji vremena. Jedina statistički značajna razlika koja je utvrđena, odnosi se na značajno povišenu osobnu uznemirenost s prve na drugu godinu, o čemu se raspravljalo u okvirima samog procesa i tijeka studiranja, te postojećeg studijskog programa. Premda se radi o vrlo malom i prigodnom uzorku, uz ograničenje je moguće zaključiti da se radi o nalazima koji impliciraju da ne dolazi do značajnih promjena u empatiji u funkciji vremena kod budućih odgajateljica, te da je ovu njihovu karakteristiku važno promatrati iz perspektive značajnih individualnih razlika. No, budući se iste javljaju kod osobine za koju i teorija i praksa kažu da je jedna od ključnih u radu s djecom rane i predškolske dobi, valjalo bi razmisliti o jasnom pozicioniranju ove osobine u okviru studijskog programa budućih odgajatelja.

ključne riječi: buduće odgajateljice, dob, empatija, longitudinalno praćenje, studijski program

ISPITIVANJE ZASTUPLJENOSTI INOVATIVNIH MODELA NASTAVE U OSNOVNOJ ŠKOLI I STAVOVA UČENIKA O KVALITETU NASTAVE

Marija Tomić

Filozofski fakultet Banja Luka

marija.tomic93@hotmail.com

S obzirom da je poznato da je za cjelokupan razvoj potrebno poticajno okruženje i modeli nastave koji uvažavaju različitosti pojedinaca, cilj ovog istraživanja bio je utvrditi u kojem su stupnju zastupljeni inovativni modeli nastave. Iz pedagoške teorije je poznato da tradicionalni sustav nastave ne uvažava individualne sposobnosti svakog učenika, čime se sprječava njegov svestran razvoj. Osnovna hipoteza na kojoj se temelji istraživanje je da se nastava osnovne škole pretežno izvodi na tradicionalan način, te da učenici njezinu kvalitetu procjenjuju kao slabo poticajnu za svestran razvoj. U istraživanju je korištena tehnika anketiranja i skaliranja. Anketni upitnik za nastavnike sadržavao je pitanja o intenzitetu korištenja predmetno-satnog sustava i inovativnih modela nastave, uključujući egzemplarnu nastavu, programiranu nastavu, nastavu različitih razina složenosti, problemsku nastavu i individualiziranu nastavu, dok je skala trebala utvrditi stavove učenika o kvaliteti modela nastave koji je najdominantniji u školi. Rezultati istraživanja su pokazali da se najčešće koristi tradicionalni sustav nastave odnosno predmetno-satni, koji podrazumijeva pasivnu poziciju učenika kao i prilagođenost plana i programa imaginarnom prosjeku, dok daroviti i učenici s preprekama u učenju i sudjelovanju nemaju priliku za svestran razvoj. Skala stavova učenika je utvrdila da i sami učenici smatraju da kvaliteta nastave nije na adekvatnoj razini, kao i da se karakteristike inovativnih modela rijetko susreću u obradi nastavnog gradiva. Po mišljenju učenika, nastava ne daje mogućnost za adekvatan razvoj svakog pojedinca. Provedeno istraživanje predstavlja osnovu za dalje usmjeravanje prakse, i uvođenje novih modela rada, čiji cilj bi bio svestrano angažiranje učenika i prevladavanje trenutnih slabosti tradicionalnog sustava. Egzemplarna nastava, programirana, kao i nastava različitih razina složenosti može poslužiti u daljim ispitivanjima efikasnosti primjera inovativnih modela. S obzirom da je istraživanje utvrdilo da učenici nisu zadovoljni tradicionalnim oblikom rada, koji je po mišljenju nastavnika najdominantniji, potrebno je daljnja istraživanja usmjeriti u pravcu unaprjeđenja nastave koja bi omogućila maksimalan razvoj svih potencijala učenika.

ključne riječi: inovativni modeli, tradicionalna nastava, stavovi učenika

POJEDINI ASPEKTI DIDAKTIČKOG PRISTUPA U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA: PERCEPCIJA UČITELJA I STRUČNIH SURADNIKA

Daria Tot¹, Jasna Kudek Mirošević²

¹Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

²Osnovna škola Dragutina Tadijanovića, Zagreb

e-mail: daria.tot@ufzg.hr

Mnogi istraživači preporučuju načine i tehnike za razvoj inkluzivne nastave (Tilstone i dr., 1998; Armstrong i dr., 2000; Benjamin, 2002), a kao specifične kompetencije učitelja za rad s učenicima s teškoćama upravo se navode kompetentnost u planiranju nastave i u primjeni različitih strategija poučavanja i učenja (CEC, 2004, Vizek-Vidović, 2009, Moran, 2009). Zbog različitih odgojno-obrazovnih potreba učenika, svakome od njih potreban je i različit didaktički pristup uz povezivanje i usklađivanje općih i posebnih sadržaja, metoda, oblika i sredstava rada. Osnovna je svrha omogućiti učenicima da dožive uspjeh u procesu učenja, odnosno stvaranje takvih nastavnih situacija koje će ih u većoj mjeri potaknuti na aktivnosti koje vode ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva. Od učitelja se, stoga, očekuje kontinuirano promišljanje nastavnog procesa i primjena odgovarajućeg didaktičkog pristupa uz kritički odmak i suradnju sa sustručnjacima.

Ovo je istraživanje dio šireg istraživanja o percepciji učitelja i stručnih suradnika o primjeni individualiziranog pristupa u radu s učenicima s teškoćama, a usmjereno je na specifične didaktičke aspekte. Cilj rada je ispitati kako učitelji i stručni suradnici u redovitim osnovnim školama procjenjuju zastupljenost pojedinih aspekata didaktičkog pristupa učitelja u radu s učenicima s teškoćama. Istraživanje je provedeno na uzorku od 385 ispitanika, 345 učitelja od prvog do osmog razreda i 40 stručnih suradnika (pedagoga, psihologa i edukacijsko-rehabilitacijskog profila) iz 31 redovite osnovne škole na području Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Kreiran je mjerni instrument dobrih metrijskih karakteristika (Cronbach $\alpha = 0,83$) koji uz niz nezavisnih varijabli sadrži skalu samoprocijenjenih i procijenjenih tvrdnji za poučavanje učenika s teškoćama (čestica koncipiranih na osnovu zakonske regulative ostvarivanja prava na pedagoško-didaktičku primjerenost). Za utvrđivanje razlika između učitelja i stručnih suradnika korišten je Mann-Whitneyev neparametrijski test. Postavljena hipoteza je djelomično potvrđena jer je prisutna statistički značajna razlika između učitelja i stručnih suradnika u njihovoj percepciji o primjeni didaktički osmišljenog individualiziranog pristupa učitelja u radu s učenicima s teškoćama. Smjer razlika za pojedine varijable ukazuje da učitelji u odnosu na stručne suradnike procjenjuju višom razinu zastupljenosti perceptivne prilagodbe (primjene jednostavnih, preglednih nastavnih sredstava) i spoznajne prilagodbe (sadržajno pojednostavljivanje tekstova) u radu s učenicima s teškoćama. Razlike su nađene i na varijablama koje se odnose na planiranje vršnjačke podrške.

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju važnost uključivanja različitih dionika u procjenu učiteljskih didaktičkih kompetencija za inkluzivnu nastavu kao i potrebu usavršavanja tih kompetencija.

ključne riječi: didaktički pristup, učenici s teškoćama u razvoju, inkluzivna nastava

POLICIES ENSURING EQUITY IN EDUCATION: THE CASE OF ESTONIA

**Manja Veldin¹, Ana Mlekuž¹, Ana Kozina¹, Eve Mägi², Sandra Haugas²,
Lana Jurko³**

¹*Educational Research Institute, Ljubljana*

²*PRAXIS, Tallinn*

³*Network of Education Policy Centers: NEPC, Zagreb*

e-mail: manja.veldin@pei.si

The research shows that social and economic background of students plays a significant role in their educational outcomes; therefore, one of the main educational systems' roles is equipping students with the competencies necessary to achieve their full potential regardless of their social background (White, 1982; Walpole, 2003; Yeakey, 2017; von Stumm, 2017), but evidence from PISA 2015 shows that there are still many differences among the countries in ensuring the equity in education (OECD, 2016). One of the exceptions is Estonia with a high percentage of the population that lives in poverty (Eurostat, 2016); yet the number of low performers is the lowest among the countries included in the project (OECD, 2016), furthermore, these are not necessarily the students with low SES. Moreover, PISA 2015 results show that Estonia has an above EU average percentage of resilient students, in addition, the relationship between parents' SES and students' achievement is weaker than EU average and the performance gap between advantaged and disadvantaged students is smaller than the EU average (OECD, 2016).

The presentation focuses on early results of the *BRAVEdu* project (Braking the poverty taboo: Roles and Responsibilities of Education) that unites eight partner institutions (NEPC, Forum za slobodu odgoja, PRAXIS, FECIM-SBS, ERI, OŠ dr. Vinka Žganca, OU Dane Krapcevc – Skopje, OŠ Tišina) from four ex-socialist European countries (Croatia, Estonia, Former Yugoslav Republic of Macedonia and Slovenia), who share the process of transition and similar history of education systems (Braithwaite, Grootaert & Milanovic, 2016), however they differ in the degree of equity in education outcomes (PISA, 2016: 2017, 2018). The objective of our study is to explore and analyse policies and practices implemented in Estonia that enabled it to severely reduce the effect of low SES on student achievement. The research was conducted with policy questionnaire, which was developed for this study and through focus groups with different stakeholders (policy makers, teachers, students, parents, school support staff, researchers etc.) in Estonian educational system. The presentation will expose key findings of the research on the Estonian educational (and other) policies and practices which could weaken the relationship between SES and students' achievement (high teacher and principal autonomy, positive school climate, favourable social policy in the field of education etc.).

keywords: equity, poverty, education, policy analysis, Estonia

KOLIKO SE I KAKO UČI UČEĆI?

Ivana Visković¹, Adrijana Višnjić Jevtić²

¹Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

²Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

e-mail: iviskovic@ffst.hr

Zakon o predškolskom odgoju (2013) prepoznaje dobrobit suradnje roditelja i odgajatelja za sve dionike procesa, ali ne navodi oblike i učestalost te suradnje. Izmjene i dopune NKRPOO (CKR, 2016) analiziraju moguće i poželjne oblike suradnje. Uvid u aktualne studijske programe, stručna usavršavanja koja organizira AZOO i uvjete postojeće prakse, nameće dvojbe o suradničkim kompetencijama odgajatelja.

U okviru E+ projekta *Developing Teacher Competences for the Future* organizirano je stručno usavršavanje odgajatelja iz pet EU zemalja (Velika Britanija, Norveška, Poljska, Grčka, Hrvatska). Cilj projekta je, kroz ciklus interaktivnih radionica, razvijati profesionalne kompetencije odgojitelja za suradnju s roditeljima i izgrađivanje partnerskih odnosa. Istraživanje samoprocjene sudionika pretpostavlja statistički značajne afirmativne ishode edukacije u varijablama znanje, vještine i stavovi.

Za potrebe samoprocjene početnih i završnih ishoda edukacije izrađen je Upitnik samoprocjene profesionalnih kompetencija za suradnju s roditeljima. Pouzdanost je visoka ($.88 \leq \lambda \leq .96$) za cijeli instrument i za sve cikluse. Analiza ishoda dva početna ciklusa ukazuje na postojanje statistički značajne ($p < 0,01$) razlika samoprocjene znanja ($t = -3,566$) i vještina ($t = -3,316$) za suradnju s roditeljima. Dužinu trajanja edukacije (1. ciklus trajao je 5 dana u odnosu na 10 tjedana 2. ciklusa) moguće je tumačiti kao intervenirajuću varijablu (Visković i Višnjić-Jevtić, 2017).

Istražena je razlika samoprocjene postignuća sudionika edukacije ($n = 251$) prema zemljama sudionicama. Razinu formalnog obrazovanja sudionika istraživanja nije moguće relevantno uspoređivati zbog različitih sustava formalnog obrazovanja. Utvrđena je statistički značajna razlika sudjelovanja u edukacijama ($\chi^2 = 42.46$; $df = 4$; $p \leq .00$) i učestalost ($\chi^2 = 16.03$; $df = 8$; $p \leq .05$) stručnog usavršavanja sudionika prema zemljama sudionika.

Nije utvrđena statistički značajna razlika inicijalne već finalne samoprocjene znanja sudionika prema zemljama sudionicama ($F = 7.23$; $p \leq .00$). Post-hoc analizom utvrđena je značajna razlika finalne samoprocjene znanja između Norveške i Hrvatske ($p \leq .01$) te između Velike Britanije i Grčke ($p \leq .05$) u odnosu na ostale.

Samoprocjena suradničkih vještina sudionika projekta bila je statistički značajno ($p \leq .00$) različita i inicijalno ($F = 3.98$) i finalno ($F = 4.85$) što se može tumačiti kultu-

rološkim razlikama i postojećom praksom. Samoprocjena ishoda (znanja i vještina) je viša kada se edukacije odvijaju kroz duži vremenski period što je moguće pripisati provjeri naučenog u praksi. Istraživanjem nije uočena statistički značajna ni inicijalna ni finalna razlika samoprocjene stavova sudionica istraživanja ni u jednom ciklusu.

Cjelovitim uvidom u nalaze istraživanja moguće je zaključiti da jednokratna stručna usavršavanja praktičara mogu potaknuti promišljanja o osobnoj praksi, ali samo kontinuirano usavršavanje uz mentoriranje vodi profesionalnom razvoju. Zajednice učenja i umrežavanje praktičara, uz poželjnu suradničku potporu znanstvenika, mogu potaknuti refleksivan razvoj prakse, konstruktivnu analizu dvojbi, razvoj kompetencija i suradničke kulture učenja.

ključne riječi: kultura učenja, samoprocjena, stručno usavršavanje odgajatelja, suradničke kompetencije, zajednice učenja

RAZVOJNA ORIJENTACIJA PEDAGOGA USMJERENA NA UNAPREĐIVANJE SURADNJE S RAZREDNIKOM

Violeta Vragotuk¹, Biljana Manin²

¹*OŠ Ljubljana, Zagreb*

²*OŠ Trnsko, Zagreb*

e-mail: v.vragotuk@gmail.com

Suradnja pedagoga s razrednicima je jedan od ključnih profesionalnih odnosa važnih za odgojno-obrazovni poticaj za učenje i razvoj svakog pojedinog učenika u osnovnoj školi. U ovoj suradnji zrcali se stvaranje i održavanje kulture škole, pozitivno školsko ozračje te suradnja s lokalnom zajednicom. Dobra suradnja pedagoga i učitelja podiže kvalitetu škole. Važnu ulogu ima ravnatelj kao pedagoški rukovoditelj škole kao i njegovo razumijevanje uloge stručnog suradnika pedagoga u osnovnoj školi.

Županijsko stručno vijeće pedagoga stručnih suradnika osnovnih škola Grada Zagreba provelo je istraživanje na temu suradnje stručnog suradnika pedagoga i razrednika u osnovnoj školi. Cilj istraživanja bio je dobiti povratnu informaciju od stručnih suradnika pedagoga i razrednika u osnovnim školama o načinu njihove suradnje te dobiti prijedloge za poboljšanje i unapređenje ovog područja rada stručnog suradnika pedagoga. Područja suradnje razrednika i stručnih suradnika pedagoga su zakonski utemeljena, jasno definirana, opsežna i neophodna za dobrobit škole u cjelini.

Uzorak istraživanja su 92 stručna suradnika pedagoga i 744 razrednika iz 80 osnovnih škola Grada Zagrebu 2016. godini. U istraživanju smo od metoda i tehnika istraživanja koristili anonimne upitnike (Upitnik za pedagoge i Upitnik za razrednike) s pitanjima otvorenoga i zatvorenoga tipa te deskriptivnu metodu.

Rezultati istraživanja ukazuju na sljedeće zaključke: stručni suradnici i pedagozi uglavnom surađuju; razrednici s pedagogom komuniciraju najmanje jednom tjedno i to uglavnom zbog razmjene informacija o školskom uspjehu i napredovanju učenika iz svoga razrednoga odjela; stručni suradnik pedagog planski i sustavno sudjeluje u pružanju stručne pomoći i podrške razredniku u ostvarivanju plana razrednoga odjela; stručni suradnik i pedagog kontinuirano surađuju u ostvarivanju komunikacije s roditeljima i učenicima.

Interes škole u cjelini, a osobito kvaliteta suradnje između stručnog suradnika pedagoga i razrednika prvenstveno je usmjerena učenju učenika, njegovom društvenom i osobnom razvoju te pomoći u oblikovanju njegovoga karijernoga i životnoga puta. Sve bitno vezano uz život i rad učenika događa se u razrednom odjelu u kome je razrednik formalni vođa.

Stručni suradnik pedagog treba pratiti razvoj svih učenika u školi, utvrditi njihove navike učenja i socijalne značajke njihova života u školi te slijedom toga izraditi svoj razvojno orijentirani program rada.

ključne riječi: razvojna orijentacija pedagoga, razrednik, suradnja, komunikacija

DJECA MIGRANTI U FORMALNOM OBRAZOVANJU: KOLIKO SU NAM ŠKOLE INKLUZIVNE?

Jelena Vranješević¹, Nataša Simić²

¹Odsjek za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet Univerziteta
u Beogradu

²Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
e-mail: jelena.vranjesevic@f.bg.ac.rs

Uslijed zatvaranja granica Europske unije za prihvat migranata sa Bliskog Istoka i Afrike, Srbija je od „tranzitne“ zemlje postala zemlja u kojoj migranti borave i po nekoliko godina, tako da je pitanje (formalnog) obrazovanja djece migranata postalo značajno. Uključivanje djece migranata u obrazovni sustav važno je sa stanovišta njihove psihološke dobrobiti: obrazovanje pruža doživljaj stabilnosti i „normalnosti“ u situaciji krize i neizvjesnosti, potiče rezilijentnost djece i njihovu sposobnost da se nose sa stresom, podiže samopouzdanje i jača njihove socijalne kompetencije. U okviru projekta *Inkluzija dece i roditelja u situaciji izbeglištva i migracije* (CIP – Centar za interaktivnu pedagogiju i Save the Children International) provedeno je istraživanje koje je imalo za cilj da se razumijevanjem uvjeta i izazova za uspješno uključivanje djece migranata, kao i vrstama podrške koja je potrebna različitim akterima u obrazovnom procesu, definiraju preporuke za unaprjeđenje inkluzivne prakse i potakne kreiranje sigurnog i podržavajućeg školskog konteksta za učenje i razvoj djece migranata. U istraživanju je sudjelovalo 78 predstavnika iz pet beogradskih škola (nastavnici, stručni suradnici, direktori i pedagoški asistenti), dva predstavnika školske uprave, deset predstavnika NVO-a angažiranih u procesu uključivanja djece migranata u formalno obrazovanje, troje skrbnika maloljetnika bez pratnje, 16 domicilne djece uzrasta od 7 do 14 godina, 29 djece migranata uzrasta od 7 do 18 godina, 16 roditelja domicilne djece i 13 roditelja migranata. Teme fokus-grupnih i individualnih intervjuova odnosile su se na izazove, primjere dobre prakse i potrebnu podršku u procesu pripreme za upis u školu, organizacije i izvođenja nastave, praćenja napredovanja učenika, razvoja socijalnih odnosa i prevladavanja stresa, kao i suradnje s važnim akterima obrazovnog procesa. Rezultati ukazuju da se teškoće u procesu uključivanja djece migranata u formalno obrazovanje prije svega odnose na a) organizaciju nastave koja je nedovoljno individualizirana (neosjetljiva za specifičnosti djece migranata) i interaktivna (dominira frontalni oblik rada), b) problem praćenja napredovanja djece (vođenje portfolia i formativno ocjenjivanje), c) stavove nastavnika - niska očekivanja od djece migranata, d) nedovoljnu pripremljenost nastavnika za podršku djeci u prevladavanju stresa, e) nedovoljno uključivanje (svih) roditelja u obrazovni proces i f) slabu suradnju s lokalnom zajednicom i NVO sektorom kao vidovima podrške. Priprema domicilnih roditelja i djece za dolazak djece migranata, kao i podrška djeci u procesu socijalizacije nije predstavljala problem. Kao glav-

ne dobiti od procesa uključivanja djece migranata u formalno obrazovanje škole navode podizanje profesionalnih kompetencija nastavnika, osnaživanje škole za inkluzivnu praksu i razvoj interkulturalnih kompetencija domicilne djece.

ključne riječi: inkluzija, djeca migranti, formalno obrazovanje, nastava, socijalna integracija

ODRŽIVA PONAŠANJA BUDUĆIH UČITELJA I NASTAVNIKA

Nena Vukelić, Nena Rončević, Elena Cvitković

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci

e-mail: nvukelic1@ffri.hr

Svaki aspekt ljudskog ponašanja, socijalni, politički i ekonomski ima direktni utjecaj na prirodni i društveni okoliš čime smo odgovorni za veliki broj aktualnih izazova i problema s kojima se svijet suočava (npr. klimatske promjene, uništavanje bioraznolikosti, nejednakosti, siromaštvo). Adresirati ovu problematiku možemo prvenstveno kroz obrazovanje, posebice obrazovanja za održivi razvoj, kao neophodnog instrumenta za osnaživanje svih aktera u rješavanju pitanja današnjice i kretanju prema održivosti. U sklopu obrazovanja za održivi razvoj, ključna se ulogu pridodaje upravo (budućim) učiteljima i nastavnicima kao najvažnijim akterima promjena i promicanja održivog razvoja (UNESCO, 2015). Njih se promatra ne samo kao profesionalce u svojem području rada, već kao pojedince s društvenom odgovornošću i modele učenja s javnom obrazovnom funkcijom (Bertschy, Künzli i Lehmann, 2013; Rauch i Steiner, 2013). Očekuje se da (budući) učitelj/nastavnik posjeduje: (I) znanja o najvažnijim pitanjima održivosti, (II) vještine da djeluje na održivi način i (III) stavove i vrijednosti koje ga usmjeravaju da se ponaša u smjeru održivosti (Chalkey, 2006).

Dosadašnja istraživanja najčešće su se fokusirala na ispitivanje stavova (budućih) učitelja i nastavnika prema održivom razvoju, kao i njihovog znanja o toj tematici (npr. Boon, 2010, 2011, 2016; Borg i sur., 2014; Burmeister i Eilks, 2013; Esa, 2010; Keleş, 2017; Tomas i sur., 2017; Tuncer i sur., 2009). Rijetka su istraživanja bila usmjerena ispitivanju održivih ponašanja (budućih) učitelja i nastavnika, a i ona su se najčešće fokusirala na samo jedan aspekt održivih ponašanja: pro-ekološka ponašanja (Boubonari i sur., 2013; Esa, 2010; Goldman i sur., 2006; Pe'er i sur., 2007). Stoga je temeljni cilj istraživanja bio utvrditi obilježja održivog ponašanja budućih učitelja i nastavnika, polazeći od integralne definicije (jedne od mogućih) održivog ponašanja koja kaže kako su održiva ponašanja ona koja su usmjerena očuvanju i zaštiti fizičkog i socijalnog okoliša, pridonose kvaliteti života sadašnjih i budućih generacija bez ugrožavanja resursa biosfere te se odnose na skup ljudskih aktivnosti namijenjenih zaštiti prirodnih i socijalnih resursa (Corral-Verdugo i sur., 2011).

U istraživanju je sudjelovalo 496 studenata učiteljskog i nastavničkog usmjerenja na Sveučilištima u Rijeci, Splitu i Puli. Studenti su ispunjavali upitnik (Tapia-Fonllem i sur., 2013) kojim se mjerilo četiri aspekta održivog ponašanja: (I) pro-ekološka ponašanja, (II) štedljiva ponašanja, (III) altruistična ponašanja i (IV) pravična ponašanja, te tri korelata održivih ponašanja: (I) namjera za djelovanjem, (II) sklonost prema raznolikosti i (III) indignacija – ekološke emocije, stoga se u radu prikazuju

rezultati budućih učitelja/nastavnika na skalama održivog ponašanja, te analizira međudnos varijabli održivog ponašanja i njihovih korelata.

ključne riječi: održiva ponašanja, obrazovanje za održivi razvoj, (budući) učitelji i nastavnici

PRIMARY SCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS INCLUSIVE EDUCATION

Mojca Žveglič Mihelič, Nika Šušterič, Slavko Gaber

University of Ljubljana

e-mail: mojca.zveglic@pef.uni-lj.si

In the past decades, it has become impossible to consider educational issues without at least touching upon inclusive education. While equality of participation and access to curricula, alongside equality of achievements, could without a doubt be a meaningful goal of educational reform, it is less clear how to achieve them. Inclusive education contributes one possible answer to these debates – however, the fact that the notion has been largely appropriated by dominant discourses beyond education has also contributed to confusion about the meaning and content of inclusive education – a confusion, not unfamiliar to those who carry the responsibility for the implementation of inclusion, namely, teachers. In our presentation, we will discuss the attitudes of Slovene teachers towards inclusive education, while also trying to outline some characteristics of their discursive framework by utilizing the notions of the medical and social model of disability. Our findings are based on data gathered within an international research that was carried out between 2011 and 2014 and applied a mixed-methods approach. In the first phase of our research, we collected data using a questionnaire that was sent to teachers from Slovenian primary schools. The final sample is represented by 346 teachers from 30 schools. In the second phase, data were gathered through focus groups and individual interviews in order to improve our understanding of teachers' attitudes towards inclusive education. Results from both phases suggest that while teachers mostly have positive attitudes towards inclusive education, a certain amount of ambivalence towards inclusion among teachers is present. In general, teachers are inclined towards inclusion; however, this inclination does have limits – based for example on the type and/or severity of the child's special needs, showing the embeddedness of teachers' attitudes towards inclusion in a medical model of disability. We will conclude our presentation by briefly focusing on some of the limitations of our research and conceptual framework.

keywords: attitudes, primary school teachers, inclusion, medical and social model of disability

Nakladnik:

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Za izdavača:

Dinka Marinović Jerolimov

Urednik:

Saša Puzić

Prijelom:

Stjepan Tribuson

Zagreb, 2018.

ISBN 978-953-6218-79-0